

Profileringsproject

Een kwalitatief onderzoek naar de communicatie tussen Kindzorg en ouders met een Afrikaanse achtergrond.

Eindhoven, mei 2010

Fontys Hogeschool Pedagogiek, Tilburg

Student: Moniek de Kleijn
Studentnummer: 2098225

PP-docent: Anouschka Heitlager
Praktijkbegeleidster: Maike Geboers
Peercoach: Inge Wouters

Profileringsproject

Een kwalitatief onderzoek naar de communicatie tussen Kindzorg en ouders
met een Afrikaanse achtergrond.

Eindhoven, mei 2010

Fontys Hogeschool Pedagogiek, Tilburg

Student: Moniek de Kleijn

Studentnummer: 2098225

PP-docent: Anouschka Heitlager

Praktijkbegeleidster: Maike Geboers

Peercoach: Inge Wouters

Voorwoord

Voor u ligt een profileringsproject dat is geschreven in het kader van het afstudeertraject van de opleiding pedagogiek aan de Fontys Hogeschool in Tilburg. Een project dat tot stand is gekomen in overleg met mijn stage-instelling; Kindzorg, onderdeel van Lunet Zorg, te Eindhoven.

Het betreft een kwalitatief onderzoek naar de communicatie tussen Kindzorg en ouders met een Afrikaanse achtergrond. Waar liggen aandachtspunten in het aangaan van een relatie met deze specifieke groep ouders? Het onderzoek bestaat uit literatuuronderzoek en praktijkonderzoek waarin cliëntbegeleiders en Afrikaanse ouders worden geïnterviewd.

Ik wil graag een aantal mensen bedanken voor hun medewerking en ondersteuning tijdens het maken van mijn profileringsproject. Allereerst mijn stagebegeleidster en tweede beoordelaar, Maike Geboers, voor haar feedback en begeleiding. Verder wil ik Suzie van Dijk hartelijk bedanken voor haar betrokkenheid bij het project. Uiteraard ook een woord van dank voor alle cliëntbegeleiders en ouders die hun medewerking hebben verleend aan de interviews. Bedankt voor jullie openheid.

Voor de begeleiding vanuit de opleiding pedagogiek wil ik Anouschka Heitlager bedanken voor het ondersteunen en adviseren bij het maken dit profileringsproject. Tenslotte bedank ik mijn peercoach, Inge Wouters, voor alle feedback en ondersteuning.

Moniek de Kleijn

Eindhoven, mei 2010

Inhoudsopgave

	Pagina
❖ Inleiding	5
❖ Literatuuronderzoek	8
❖ Praktijkonderzoek	23
❖ Conclusie	39
❖ Aanbevelingen	41
❖ Literatuurlijst	43
❖ Samenvatting	45
❖ Bijlagen:	46
Bijlage I: Verantwoording perspectieven	
Bijlage II: Achtergrondinformatie kinderen	
Bijlage III: Kwalitatieve analyse interviews cliëntbegeleiders	
Bijlage IV: Kwalitatieve analyse interviews Afrikaanse ouders	
Bijlage V: Evaluatie	
Bijlage VI: Beoordeling overdracht	

Inleiding

Sinds geruime tijd wonen in Nederland grote aantallen immigranten die afkomstig zijn uit westerse en niet-westerse samenlevingen. Het begrip multiculturele samenleving komt veelvuldig naar voren in de media en literatuur. De verwachting is dat de allochtone bevolking in Nederland ook de komende decennia zal blijven groeien. Dit profileringsproject richt zich op allochtonen met een Afrikaanse achtergrond, specifiek op Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara woestijn. De meeste immigranten uit Afrika verblijven sinds enkele jaren in Nederland. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat er in 1998 ongeveer 110.000 immigranten uit Afrika waren. De prognose voor 2015 is dat dit aantal stijgt tot 270.000 (*Centraal Bureau voor de Statistiek, 2009*).

Pedagogische kwestie

In instellingen en op scholen is deze multiculturaliteit duidelijk zichtbaar, zo ook bij Kindzorg. Kindzorg is een onderdeel van de organisatie Lunet Zorg en bestaat uit de orthopedagogische dagcentra 'De Vuurtoren' en 'Het Koraal'. Er wordt dagbehandeling geboden aan kinderen met een ontwikkelingsachterstand. De dagcentra hebben gezamenlijk 12 groepen, die te onderscheiden zijn door verschil in leeftijd, ontwikkelingsniveau en aard van de problematiek. Momenteel hebben 24 van de 89 kinderen niet-Nederlandse ouders en acht kinderen van deze groep hebben een Afrikaanse achtergrond.

Binnen Kindzorg is het opvallend dat het contact met allochtone ouders over het algemeen moeizamer verloopt dan met andere ouders. Dit is merkbaar aan de opkomst van deze groep ouders bij (kind)besprekingen en ouderavonden. Verder reageren zij niet of nauwelijks in het communicatieschriftje over hun kind dat dagelijks mee naar huis gaat. Met de Afrikaanse gezinnen is het contact het meest gering. Het is niet duidelijk of Afrikaanse ouders weten / begrijpen wat de groepsleiding van hen verwacht. Ook is er weinig zicht op de omgang met het kind in de thuissituatie. De groepsleiding en directie wil de communicatie met deze ouders verbeteren door het contact te intensiveren. Om op die manier samen te kunnen overleggen over het kind en gezamenlijk te kunnen streven naar verdere ontwikkeling. Verschil in cultuur, voornamelijk in taal, zorgt voor belemmering van de communicatie. Ouders beheersen het Nederlands over het algemeen beperkt. Wat hebben zij nodig in de communicatie met groepsleiding? Een optie kan zijn het vertalen van brieven en teksten in het communicatieschriftje in een gemeenschappelijke taal, maar hoe ver wil de groepsleiding gaan in de tegemoetkoming van ouders?

In niet-westerse culturen zijn ouders minder bewust bezig met het opvoeden van hun kinderen. Het uiteindelijke doel van de opvoeding is om van kinderen competente leden van de samenleving te maken (*Eldering, 2006*). School speelt als opvoedingsmilieu een grote rol in het leven van kinderen. Het is een gemeenschap waar hij of zij relaties met anderen buiten het gezin ontwikkelt. De school neemt steeds meer en steeds vroeger opvoedingstaken van ouders over. Dat betreft niet alleen het onderwijs, maar ook de socialisatie, het aanleren van waarden en normen en culturele vorming (*Malsschaert en Traas, 2006*). Zowel in het gezin als op school staat het kind en zijn of haar verdere ontwikkeling centraal, daarom is afstemming op elkaar belangrijk.

Doelstelling

Middels dit profileringsproject wordt onderzocht op welke manier de communicatie tussen Kindzorg en ouders met een Afrikaanse achtergrond op dit moment verloopt. In de uiteindelijke aanbevelingen wordt beschreven wat een bijdrage kan leveren aan het verbeteren / intensiveren van deze communicatie. Onderling contact vormt namelijk de basis tot (pedagogische) afstemming van beide opvoedingsmilieus met betrekking tot de begeleiding van het kind. Cliëntbegeleiders hebben in de dagelijkse praktijk het meeste contact met de ouders. De aanbevelingen zullen voor hen dan ook het meest toepasbaar zijn. Het is in het belang van het kind dat de groepsleiding op één lijn zit met de ouders, omdat dit zorgt voor duidelijkheid en continuïteit in het ontwikkelingsproces. Een tweede doelstelling is Kindzorg meer inzicht te bieden in de Afrikaanse cultuur, de tevredenheid van de Afrikaanse ouders en hun voorkeuren in communicatie. Ouders worden in de gelegenheid gesteld hun mening te geven en behoeftes uit te spreken. Dit geeft Kindzorg de mogelijkheid hierop in te spelen. Het is belangrijk om te zoeken naar een balans tussen alle behoeften, mogelijkheden en beperkingen van beide partijen rekening houdend met de verschillen. De relatie tussen ouders en Kindzorg zal hierdoor verbeteren.

Hoofdvraag

De centrale vraagstelling van dit profileringsproject is geformuleerd vanuit de pedagogische kwestie.

Wat draagt bij aan het verbeteren van de onderlinge communicatie tussen ouders met een Afrikaanse achtergrond en Kindzorg?

Deelvragen

Teneinde een antwoord te formuleren op de hoofdvraag, zijn onderstaande deelvragen opgesteld. De volgorde van de vragen geeft een indicatie voor de opbouw van dit profileringsproject.

- 1) In welke opzichten verschilt een Afrikaans gezin van een Nederlands gezin met betrekking tot normen en waarden en opvoeding?
- (2) Wat is er in de literatuur bekend over communicatie en pedagogische afstemming tussen hulpverlening en allochtone ouders?
- (3) Hoe ervaart de cliëntbegeleider het contact met de Afrikaanse ouders in vergelijking met andere ouders?
- (4) Welke verwachtingen heeft de cliëntbegeleider van ouders?
- (5) In welke mate zijn Afrikaanse ouders tevreden over (de communicatie met) Kindzorg?
- (6) Op welke manier gaan Afrikaanse ouders en familieleden thuis met het kind om en welke denkbeelden liggen hieraan ten grondslag?

Onderzoeksopzet

De beantwoording van de hoofdvraag en deelvragen vraagt om een combinatie van literatuur- en praktijkonderzoek. Allereerst is het noodzakelijk een beeld te krijgen van de achtergrond en thuissituatie van de Afrikaanse kinderen door de betreffende dossiers te lezen. Vervolgens geeft het literatuuronderzoek inzicht in het begrip pedagogische afstemming en de communicatie tussen hulpverlening en allochtone ouders. Ook de opvoeding binnen niet-westerse allochtone gezinnen wordt besproken en de herkomstlanden van de groep Afrikaanse ouders binnen Kindzorg.

De theoretische kennis vanuit het literatuuronderzoek geldt als basis voor het praktijkonderzoek. Het praktijkonderzoek bestaat uit interviews met de cliëntbegeleiders van de Afrikaanse kinderen en hun ouders. De cliëntbegeleiders kunnen aangeven hoe de communicatie op dit moment verloopt in vergelijking met andere ouders en wat zij eventueel zouden willen veranderen. In de interviews met de ouders komen onderwerpen als opvoeding, pedagogische visie en tevredenheid over Lunet Zorg naar voren. Het praktijkonderzoek is te typeren als kwalitatief onderzoek. Middels de gesprekken met ouders en cliëntbegeleiders worden meningen, belevingen en verwachtingen duidelijk (*Migchelbrink, 2007*). De overeenkomsten en verschillen in de antwoorden worden verwerkt in (algemene) aanbevelingen.

Planning

In de periode van november tot en met januari wordt het dossieronderzoek, literatuuronderzoek en het bestuderen van de visie afgerond. Alle resultaten zijn uitgewerkt op de computer. Vanaf dat moment start het praktijkonderzoek. De gesprekken met de cliëntbegeleiders vinden plaats in februari en worden ook in deze periode verwerkt. Interviews met de Afrikaanse ouders worden gepland in maart met uitloop naar april. De volgende fase is de verwerking van deze gesprekken en het formuleren van aanbevelingen. In mei vindt de overdracht aan de cliëntbegeleiders en andere geïnteresseerden plaats. Eind mei is het profileringsproject afgerond en ingeleverd.

Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek bestaat uit de onderdelen; literatuur, visie Lunet zorg, dossieronderzoek, verantwoording perspectieven en conclusie. De informatie schetst een kader waarbinnen de uitkomsten van het onderzoek, de aanbevelingen, moeten passen. Informatie uit de kinddossiers (dossieronderzoek) is terug te vinden in bijlage II.

Als basis voor het literatuuronderzoek gelden de volgende deelvragen;

- In welke opzichten verschilt een Afrikaans gezin van een Nederlands gezin met betrekking tot normen en waarden en opvoeding?
- Wat is er in de literatuur bekend over communicatie en pedagogische afstemming tussen scholen / hulpverlening en allochtone ouders?

Literatuur

Het onderdeel literatuur is onderverdeeld in vijf paragrafen, namelijk pedagogische afstemming, beleid overheid, interculturele communicatie, opvoeding in allochtone gezinnen en herkomstlanden. Het begrip pedagogische afstemming komt terug in de doelstelling uit de inleiding. Er wordt beschreven wat dit begrip inhoudt en op welke manier instellingen deze afstemming kunnen bevorderen. Vervolgens wordt kort het beleid van de overheid met betrekking tot de Nederlandse taal, het onderwijs aan allochtone burgers en ouderbetrokkenheid beschreven. In het onderdeel interculturele communicatie worden belangrijke uitgangspunten in communicatie met mensen met een andere culturele achtergrond benoemd. De paragraaf opvoeding in allochtone gezinnen geeft verschillen met de Nederlandse opvoeding(sdoelen) weer. Tenslotte wordt informatie gegeven over de herkomstlanden van de Afrikaanse ouders binnen Kindzorg, het meest specifieke onderdeel. De verantwoording van de theoretische perspectieven is terug te vinden in bijlage I.

Pedagogische afstemming

Pedagogische afstemming gaat om de wisselwerking tussen het gezin en andere socialiserende instituten, zoals scholen en kinderopvang. Enerzijds gaat het om inhoudelijke afstemming in doelen en praktijken van socialisatie en anderzijds om onderlinge contacten en uitwisseling die daartoe nodig zijn. Gezin en school zijn beide verantwoordelijk voor de ontwikkeling van kinderen, maar hebben niet dezelfde functie. Het gezin is in de eerste plaats een affectieve zorggemeenschap; toevluchtsoord en uitvalbasis tegelijkertijd. De school is de verbindingsschakel naar toekomstige arbeidsparticipatie en de maatschappelijke deelname. De laatste jaren is er meer aandacht voor ouderbetrokkenheid bij scholen / kindercentra. Geleidelijk is het inzicht gegroeid dat het informeel leren in het gezin en ouderbetrokkenheid bij het onderwijs belangrijk zijn met het oog op een succesvolle schoolloopbaan. Ook is de overtuiging ontstaan dat bij schoolsucces meer komt kijken dan kennisoverdracht alleen. Er is meer aandacht voor het belang van affectieve en emotionele componenten, bijvoorbeeld dat een kind goed in zijn vel zit en zich durft te uiten (Pels, 2004). Steeds meer kindercentra en scholen zien in dat ouders een onmisbare schakel zijn voor het bieden van goede kinderopvang en onderwijs aan kinderen. Ouders zijn voor beroepskrachten gesprekspartner over de verzorging, opvoeding en het onderwijs van het kind.

De beroepskracht staat voor de taak basisvertrouwen te creëren om de communicatie met ouders zo goed mogelijk te laten verlopen. Wederzijdse informatievoorziening is noodzakelijk om gezamenlijk de zorg en opvoeding van een kind te kunnen dragen. Bij zowel jonge als oudere kinderen is het uitwisselen van informatie en ideeën belangrijk om goed in te kunnen spelen op de behoeften van het kind en de zorg voor een kind gezamenlijk te dragen. De samenwerking met ouders kan als een partnerschap worden gezien. Een partnerschap met ouders heeft verschillende doelen: een pedagogisch doel (afstemming), een organisatorisch doel (praktisch reilen en zeilen binnen de organisatie) en een democratisch doel (bevorderen van inspraak en advies). Het pedagogisch partnerschap gaat uit van gelijkwaardigheid, wederzijdse betrokkenheid en een respectvolle houding van beide kanten. Gelijkwaardigheid betekent echter geen gelijkheid; kindercentra en ouders hebben verschillende taken, verantwoordelijkheden en deskundigheden (*Doeleman en Van der Kaa, 2006*).

Contacten met school zijn van belang voor de controle op de voortgang op school van kinderen. Ouders en school gelden in toenemende mate als 'partners' in de zorg voor de individuele loopbaan van leerlingen. Met name in lagere milieus en in allochtone gezinnen wordt lang niet altijd aan deze verwachtingen voldaan. Dit heeft vooral te maken met het feit dat ouders leren als een meer autoritair proces van kennisoverdracht zien en zichzelf geen autoriteit en daarom een bescheidener rol in schoolzaken toeschrijven. Wel hechten allochtone ouders over het algemeen waarde aan contacten met leerkrachten. Met een frequent contact beogen zij vooral een betere controle op de loopbaan van hun kinderen; zij hebben meer grip op hun vorderingen en kunnen eerder ingrijpen als het mis gaat. Communicatieproblemen belemmeren ouders soms in het contact. Naast een taalbarrière speelt mee dat docenten vaak als autoriteit worden gezien. Beide redenen maken de drempel naar school groter. Ook kan een weinig uitnodigende houding vanuit de school bijdragen aan het uitblijven van contact (*Pels, 2004*).

Allochtone ouders hebben in het algemeen hoge verwachtingen van het onderwijs aan hun kinderen. Zij wensen dat hun kinderen een hoger opleidingsniveau en betere positie in de Nederlandse samenleving verwerven. Wanneer ouders en leerkrachten regelmatig contact met elkaar hebben, kunnen zij deze cultuurverschillen bespreken en meer begrip voor elkaars zienswijze ontwikkelen. Waar de culturele afstand het grootst is, hebben allochtone ouders en leerkrachten het minst vaak contact. Het bezoeken van allochtone ouders thuis heeft waarschijnlijk meer resultaat dan schriftelijke uitnodigingen voor bijvoorbeeld ouderavonden of ouderspreekuur (*Eldering, 2006*).

Een betere afstemming tussen gezin en school veronderstelt intensievere communicatie hetgeen van beide kanten meer tijd en inzet vergt. Zowel het gezin als school ontwikkelen zich van gesloten instituties naar open systemen. Over hoever de pedagogische afstemming moet gaan en wat de verantwoordelijkheden van de ouders en leerkrachten daarin zijn, heerst onduidelijkheid en meningsverschil (*Pels, 2004*). Ouders vinden persoonlijk contact, aandacht en inlevingsvermogen (niet alleen op de afgesproken tijden), mogelijkheid tot het geven van meningen, vragen stellen en duidelijkheid over het al dan niet rekening houden met bepaalde wensen belangrijk. Gebrek aan informatie over het reilen en zeilen van de Nederlandse samenleving is een klacht van veel allochtone ouders (*Van Keulen en Van Beurden, 2002*).

Op welke manieren kunnen ouders betrokken worden bij de school:

- Rondleiden: het rondleiden van het kind en de ouders in de school en uitleggen hoe de school functioneert, wat er van de ouders wordt verwacht en wat de ouders van de school kunnen verwachten.
- Zelf initiatief nemen: als school moet je zelf initiatief nemen om de ouders te contacteren. Dit is eigenlijk het principe van proactive outreach. Veel problemen kunnen voorkomen of verminderd worden als de hulpverlener naar een cliënt toestapt, in plaats van te wachten tot die cliënt zelf met een probleem komt aankloppen. Het is belangrijk om een vertrouwensband met ouders aan te gaan en in de eerste drie maanden kan hier een belangrijke basis voor gelegd worden. Met een huisbezoek toont men zijn interesse voor hen en begeeft men zich op voor hen iets vertrouwelijker gebied.
- Groepen ouders: het is belangrijk om groepen ouders met al dan niet dezelfde etnische achtergrond bijeen te brengen, zodat zij hun ervaringen kunnen delen en de mogelijkheid krijgen om zich in hun eigen taal uit te drukken. Het is meteen ook een impliciete boodschap van de school dat de ouders zich thuis mogen voelen op school. Minstens even belangrijk is dat ouders eventuele ervaringen of gemoedstoestanden bij elkaar kunnen herkennen.
- Normale activiteiten: laat ouders de kans om aan normale activiteiten deel te nemen, zoals een geldinzamelingsactie of een culturele middag. Nodig hen hiervoor eventueel ook actief uit.
- Aanspreekpunt: geef voor de ouders een duidelijk aanspreekpunt mee. Dit kan de leerkracht zijn, maar evengoed een ander personeelslid (*Plysier, 2003*).

De contacten moeten een duidelijk doel hebben, zoals voorlichting, overleg of beantwoorden van vragen. Contacten zijn bij voorkeur niet eenmalig (*Van Keulen en Van Beurden, 2002*). Als belangrijke voorwaarden voor het overbruggen van pedagogische verschillen tussen ouders en instellingen worden kwalificaties als openheid, sensitieve responsiviteit en vraaggerichtheid genoemd. Ouders ruimte bieden voor participatie in besluitvorming, uitvoering van en verantwoordelijkheid voor activiteiten (*Pels, 2004*).

De communicatie over pedagogische kwesties kenmerkt zich veelal door eenrichtingsverkeer in plaats van responsiviteit en werken op maat. Voor veel allochtone ouders zijn leerkrachten binnen het formele netwerk de belangrijkste bron van steun, ook wat betreft opvoedingsvragen. Deze opvatting over de rol van leerkracht lijkt echter niet geheel aan te sluiten bij de taakopvatting van de leerkrachten (*Pels, 2004*). Ouders zijn vaak onbekend met de bestaande voorzieningen voor hulp, zorg en (opvoedings)ondersteuning die Nederland kent of zij hebben moeite om de drempel te nemen. De allochtone ouders herkennen zich niet altijd in het hulpverleningsaanbod, doordat het niet aansluit bij de Islamitische richtlijnen en zij moeten wennen aan de morele opvoeding in de Nederlandse omgangscultuur. Het is niet gebruikelijk om buiten het gezin / de familie over (opvoedings) problemen te praten. Familieleden vormen de belangrijkste steunbronnen en op de laatste plaats Nederlandse instanties. Ook is er de overtuiging dat ouders het beste weten wat er met hun kind moet gebeuren. Het opleidingsniveau van de ouders speelt hierbij een rol; hoe hoger opgeleid, des te meer wordt er gebruik gemaakt van ondersteuning (*Pels en De Gruijter, 2005*).

De problemen die Somalische ouders hebben met verschillende instellingen hangen altijd samen met de ouder-kindrelatie en de bemoeienis daarmee van de instelling. Het gebrek aan kennis over deze instellingen geeft de Somalische ouders een vertekend beeld. Zij hebben het idee dat deze instellingen alleen de belangen van de kinderen behartigen en nauwelijks die van de ouders. Het gebrek aan kennis over de Somalische opvoeding speelt hierin ook een grote rol. De ouders willen graag geïnformeerd worden over verschillende onderwerpen.

In de hulpverlening aan allochtone ouders is generaliseren een mogelijke valkuil. Niet alle Afrikaanse gezinnen zijn hetzelfde. Het is goed om na te gaan of het probleem wordt veroorzaakt door de culturele en etnische achtergrond of door andere factoren. De basis van het omgaan met diversiteit is een open en respectvolle houding naar de ander als individu, ongeacht zijn of haar afkomst, en een kritische blik naar eigen vooroordelen en vanzelfsprekendheden. (Van Keulen en Van Beurden, 2002).

Vanuit de rol van ouders als rechthebbende gebruiker van een dienst dienen kindercentra / scholen ouders informatie en inspraak te geven. Niet alle ouders zitten te wachten op formele inspraak, maar zij willen echter wel graag met beroepskrachten van gedachten wisselen over het welbevinden en resultaten van hun eigen kind. Ook kunnen ouders gezien worden als leverancier van diensten; zij helpen mee met bijvoorbeeld uitstapjes maken, schoonmaak en versieren. Recent is er meer aandacht voor ouders als competente burgers, waarbij ouders niet alleen worden geïnformeerd over de ontwikkeling van hun kind, maar waarbij ook van hen een actieve inzet wordt verwacht: ouderavonden bezoeken, bij kindbespreking komen en vragen stellen bijvoorbeeld (Doeleman en Van der Kaa, 2006).

Beleid overheid

De overheid stimuleert het leren van de Nederlandse taal bij de allochtone bevolking. Kennis van de taal wordt gezien als een belangrijke voorwaarde voor integratie. Mensen krijgen de mogelijkheid, al dan niet verplicht, om Nederlandse les te volgen. Via postbus 51 komen slogans naar voren als 'Begrijpen en begrepen worden begint met de Nederlandse taal' en 'De Nederlandse taal verbindt ons allemaal' (*Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, 2009*).

In 1981 werd door het Ministerie van Onderwijs en Waterschap vastgelegd dat intercultureel onderwijs, de acculturatie van de minderheden moest bevorderen. Acculturatie is een meerzijdig proces van elkaar leren kennen, aanvaarden en waarderen en zich openstellen voor elkaars cultuur. In 1985 is in de Wet op Basisonderwijs vastgelegd dat Nederland een multiculturele samenleving is en dat het onderwijs kinderen moet voorbereiden op het leven in zo'n samenleving. Zo moest het bijvoorbeeld mogelijk zijn om onderwijs te volgen in talen die bij de allochtone bevolking voorkomen (Oalt) en moest het onderwijs zich meer gaan richten op het achterstandenbeleid. De overheid erkent dat allochtonen uit niet-westerse culturen binnen bepaalde grenzen hun eigen cultuur kunnen behouden, maar kiest in haar beleid voor participatie in algemene voorzieningen. De cultuurcomponent van het onderwijsbeleid (zoals Oalt), is nauwelijks van de grond gekomen (*Eldering, 2006*).

Minister Van der Hoeven van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wil een grotere betrokkenheid van ouders bij de school. Daarom heeft zij op 14 november 2005 met vertegenwoordigers van de onderwijsorganisaties (voor besturen, ouders, leraren, leerlingen en managers) een intentieverklaring ondertekend. Alle betrokkenen zijn het er over eens dat het versterken van de betrokkenheid van ouders in eerste instantie een zaak is tussen school en ouders. In de intentieverklaring wordt een aantal doelen genoemd, zoals het versterken van de communicatie tussen school en ouders, een openbare databank met voorbeelden voor alle scholen, het verbeteren van de klachtenprocedure en een uitgebreide onderwijsinformatie- en servicefunctie beschikbaar voor alle ouders. Daarnaast streven de besturen- en werkgeversorganisaties ernaar om meer vertegenwoordigers van allochtonen in besturen en op de werkvloer te krijgen.

Goede contacten tussen school, ouders en leerlingen werken door in de kwaliteit van een school en komen de leerprestaties en de maatschappelijke ontwikkeling van de leerling ten goede. Ouders moeten weten hoe het Nederlandse onderwijssysteem werkt en waar zij terecht kunnen met hun vragen. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat de groep allochtone ouders specifieke aandacht behoeft. Het is belangrijk dat ook allochtone ouders zich thuis voelen bij en vertegenwoordigd voelen door het georganiseerd onderwijsveld. Het is een illusie te veronderstellen dat alle ouders in gelijke mate bij de school betrokken kunnen en moeten worden. Scholen hebben echter wel de opdracht om een goede relatie met alle ouders en leerlingen te bevorderen. Samenwerking tussen school en ouders is van groot belang, omdat dit een positieve invloed heeft op de kwaliteit van kennisoverdracht, burgerschapsvorming en opvoeding. Voor alle betrokkenen moet telkens duidelijk zijn wat zij van elkaar mogen verwachten. Daarvoor zijn tal van effectieve instrumenten beschikbaar, zoals: intake- en voortgangsgesprekken, huisbezoeken en school-oudercontracten (*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2009*).

Interculturele communicatie

Bij communicatie is er sprake van een zender en een ontvanger. De zender is geslaagd in zijn boodschapoverdracht als de ontvanger de boodschap begrijpt, zoals de zender het bedoelt. Belangrijke factoren voor een geslaagde boodschapoverdracht zijn; het spreken van dezelfde taal, het hebben van dezelfde culturele achtergrond en het beheersen van communicatieve vaardigheden. Communicatie bestaat uit een betrekkningsniveau (= relatiegericht) 'Hoe wil ik communiceren?' en een inhoudsniveau (= informatiegericht) 'Wat wil ik communiceren?'. De vorm van de boodschap krijgt meer aandacht naarmate de relaties met betrekking tot afhankelijkheid, macht en status tussen de gesprekspartners ongelijk zijn. Wanneer de inhoud belangrijker is dan de vorm is de mate van informaliteit hoog, onderlinge verschillen klein, vertrouwen en eigen mening hoog (Azghari, 2006). Goede communicatie draait om meer dan het beheersen van een taal. Het is de oprechte interesse en nieuwsgierigheid in iemand en de wil om elkaar te begrijpen ondanks alle moeilijkheden (Plysier, 2003).

Interculturele gespreksvoering: een dialoog tussen minimaal twee mensen met een verschillende culturele achtergrond (Azghari, 2006). Interculturele gespreksvoering is de communicatie waarin expliciet aandacht is voor de culturele factoren die van invloed zijn op de communicatie (Hoffman, 2002). Om contact te maken met een lid van een andere cultuur is tolerantie, maar ook culturele empathie noodzakelijk. Culturele empathie vereist een kritische en open houding met als primair doel de ander te begrijpen. Taal is een communicatiemiddel dat wordt gebruikt om cultuur met elkaar te delen (Azghari, 2006). Veel mensen zullen in hun eerste contact met iemand uit een andere cultuur een aantal drempels ervaren om met die persoon te communiceren, zoals:

- praktische problemen om de taal te begrijpen of deze correct te interpreteren
- vrees om niet begrepen of aanvaard te worden (Plysier, 2003).

Directe communicatie (zeggen waar het op staat) en een eigen mening formuleren passen bij de Nederlandse (actieve) cultuur. In niet-westerse culturen (passieve culturen) is de relatie met de ander belangrijker en is het niet gebruikelijk om een mening te laten blijken. In passieve culturen wordt meestal geen onderscheid gemaakt tussen privé- en zakelijk contact. In de hulpverlening ontstaan veel problemen en irritaties met allochtonen doordat ze vaak 'ja zeggen en nee doen'. Ook ontstaan irritaties doordat woorden, zoals het begrip afspraak, anders worden beleefd, ingevuld en gewaardeerd. Verschil in taalgebruik en in de kijk op de rol van de vrouw en de man in passieve en actieve culturen veroorzaken behalve irritaties vaak ook stress en ongemak in de hulpverlening. In de passieve cultuur is men niet gewend aan een mondige burger, laat staan aan een mondige vrouw. In de praktijk voelt een vrouw uit een actieve cultuur zich gekwetst door de manier waarop een man uit een passieve cultuur haar tegemoet treedt. Omgekeerd is een vrouw uit een passieve cultuur niet gewend om alles te vertellen aan een man die haar ondervraagt.

Verbeteren van communicatie draagt bij aan het voorkomen van misverstanden. De behoefte om communicatie te verbeteren komt voort uit de behoefte om gehoord, begrepen of geholpen te worden. Met communicatie willen we altijd een doel bereiken. Er zijn drie basisvoorwaarden voor een geslaagde cultuurbepaalde communicatie:

1. *Niet alleen de ander willen verstaan, maar ook begrijpen.* (1 x praten) + (2x luisteren) = (verstaan + begrijpen). Wat de ander zegt heeft betrekking op de letterlijke boodschap, maar wat de ander

bedoeld heeft betrekking op de verborgen of tweede boodschap.

2. *Empathie* (houding). Als professional is het belangrijk om een balans te vinden tussen professionele afstand bewaren en aansluiten bij de beleavingswereld van de cliënt.

3. *Bewustwording vanzelfsprekendheden* (vaardigheden). Om communicatie te laten slagen is bewustwording van de eigen cultuur belangrijk. In de communicatie gaan we vaak uit van denkbeelden en gewoonten die vanzelf spreken.

Het brugmodel van waarden en belangen kenmerkt het intercultureel communiceren. Dit model doorloopt de volgende stadia:

- Stadium 1: probeer te achterhalen welke waarden en/of belangen in een bepaalde situatie een rol spelen in het contact met de ander en check dat ook bij de ander. Streef naar het verzamelen van kennis over de ander (wat kan ik weten?).
- Stadium 2: uitspreken van verwachtingen en normen (hoe wil ik met de ander omgaan?).
- Stadium 3: besluit welke waarden en/of belangen voor jou de hoogste prioriteit genieten in de huidige situatie en gedraag je daarnaar. Een waarde geeft antwoord op 'waarin geloven wij?', een norm 'hoe willen we met elkaar omgaan?' en belangen 'welke doelen streven we na?'. Het is belangrijk dit in concreet gedrag om te zetten.

Het is belangrijk om nieuwsgierig, oprecht en respectvol te zijn naar de ander. Woord en daad moeten zoveel mogelijk overeenkomen en suggestieve vragen moeten worden vermeden. Let op verbale, maar ook op lichamelijke uitingen. In niet-westerse culturen is het gebruikelijk om de ogen neer te slaan voor iemand waar je respect voor hebt. Het is echter ook van belang om te letten op eigen non-verbale signalen; te veel glimlachen naar iemand kan bijvoorbeeld het idee wekken dat iemand niet serieus wordt genomen (*Azghari, 2006*). Om na te gaan of iemand je heeft begrepen kun je de gesprekspartner vragen om herhaling of een vraag stellen over wat je hebt verteld. Zo voorkom je dat iemand uit beleefdheid bevestigend knikt, maar het verhaal niet begrepen heeft (*Playsier, 2003*).

De multiculturele samenleving maakt interculturele communicatie van steeds essentiëler belang. Een belangrijke voorwaarde voor communicatie is het hebben van een gemeenschappelijke taal. Alleen op die manier kunnen culturele aspecten en verwachtingen bespreekbaar worden gemaakt. In veel niet-westerse culturen is hiërarchie geaccepteerd; iedereen heeft een andere status. In Afrika volgt verticale communicatie de hiërarchische en sociologische rangen die gelden binnen de gemeenschap. De waarde van wat iemand zegt hangt af van zijn of haar belangrijkheid. Sociale status binnen de gemeenschap brengt bepaalde culturele beperkingen met zich mee in de communicatie, zoals wat er gezegd mag worden, wie, wanneer en op welke manier. De horizontale communicatie is echter vrij open, soms echter alleen tussen mensen van dezelfde sekse (*Samovar, Porter en McDaniel, 2006*).

Om een kind Nederlands te leren is het belangrijk dat ouders zoveel mogelijk Nederlands spreken. Als ouders het kind echter ook de moedertaal willen leren, moeten zij ook hun oorspronkelijke taal blijven spreken. De strategie van één persoon, één taal is hierbij belangrijk. Dit betekent dat het belangrijk is dat eenzelfde persoon steeds dezelfde taal hanteert als hij met het kind omgaat. Op die manier weet het kind dat het bijvoorbeeld op school steeds Nederlands moet praten, terwijl het thuis in zijn moedertaal kan spreken (*Playsier, 2003*).

Opvoeding in allochtone gezinnen

Met allochtone gezinnen / ouders wordt in deze paragraaf personen afkomstig uit niet-westerse samenlevingen bedoeld.

Een persoon wordt tot de allochtonen gerekend als ten minste één ouder in het buitenland geboren is (Van Keulen en Van Beurden, 2002). De meeste allochtone ouders vinden het min of meer vanzelfsprekend dat zij kinderen krijgen. Allochtone ouders zitten in een culturele spagaat; ze willen hun eigen normen, waarden en cultuur overdragen aan hun kinderen, maar willen ook dat de kinderen kunnen omgaan met de heersende cultuur (Sloot, 2005). Over het algemeen zijn zij van mening dat ouders een zeer grote invloed hebben op de ontwikkeling van kinderen. Primair uitgangspunt bij de opvoeding is dat kinderen kneedbaar zijn en een groot aanpassingsvermogen hebben. De eigen opvoeding, het geloof en de traditionele cultuur vormen het belangrijkste referentiekader voor de opvoeding die allochtone ouders hun kinderen geven (Eldering, 2006). Zij zijn over het algemeen positief over hun eigen opvoederrol. Allochtone ouders vinden dat zij de baas zijn, verantwoordelijk zijn en zij verwachten van hun kinderen een hoge mate van respect voor zichzelf en ieder medemens (Sloot, 2005). Er wordt veel waarde gehecht aan gehoorzaamheid. Voornamelijk bij gezinnen die langere tijd in Nederland zijn, zijn meer Nederlandse opvoedingsdoelen terug te zien. Autonomie is belangrijk en conformiteit wordt op een minder autoritaire wijze ingevuld (Pels, 2004).

In niet-westerse samenlevingen speelt familie een grote rol. Familieleden vormen meestal de kern van het sociale netwerk. Kinderen krijgen vaak op jonge leeftijd huishoudelijke taken en werktaken opgedragen. In de meeste allochtone gezinnen is de vader de kostwinner en heeft hij meestal een afstandelijke en disciplinerende rol naar zijn kinderen. Moeder draagt de verantwoordelijkheid over voor de huishouding en de dagelijkse verzorging van de kinderen. Ook speelt moeder vaak een bemiddelende rol tussen vader en kinderen. Allochtone ouders hebben doorgaans hoge aspiraties voor de schoolloopbaan van hun kinderen (Eldering, 2006).

Allochtone ouders vinden over het algemeen dat Nederlandse ouders hun kinderen te vrij en te kindvriendelijk opvoeden. De belangrijkste verschillen in opvoeden tussen beide ouders zijn;

- Sekse-specifieke opvoeding; in allochtone gezinnen worden jongens en meisjes op een andere manier opgevoed. Vrouwen vervullen over het algemeen huishoudelijke taken.
- De fasen van het opgroeiproces zijn bij niet-westerse gezinnen gebaseerd op fysiologische en sociale veranderingen, zoals geslachtsrijp zijn, trouwen en kinderen krijgen. Er wordt minder op de verschillende ontwikkelingsgebieden en leeftijd gelet (Eldering, 2006).
- Sociaal-economische situatie: gemiddeld hebben allochtone gezinnen jaarlijks minder te besteden dan autochtone gezinnen (Van Keulen en Van Beurden, 2002). Een lage sociale positie van het gezin vormt een risicofactor voor opgroeiende kinderen. De sociale positie van een gezin wordt bepaald door het opleidingsniveau, het werk en het inkomen van de ouders, de huisvesting van het gezin en de buurt waar het gezin woont (Eldering, 2006).
- Allochtone ouders houden deels vast aan normen uit het land van herkomst. De afstand tussen opvoedingsgewoonten in de thuissituatie en die in de Nederlandse samenleving kunnen leiden tot spanning tussen ouders en kinderen. Traditie en religie hebben een grotere invloed op het kindbeeld van allochtone ouders dan wetenschappelijke inzichten (Van Keulen en Van Beurden, 2002).

De zesculturenstudie richt zich op microsystemen waarin kinderen opgroeien. Kenia, Mexico en de Filippijnen werden bij deze studie als eenvoudige culturen beschouwd. De moeders uit deze culturen traden vaker autoritair op en zij tolereerden geen agressief gedrag van hun kinderen. De opvoeding is gericht op gehoorzaamheid en afhankelijkheid (*Eldering, 2006*).

Somalische ouders maken in het algemeen geen onderscheid in verschillende ontwikkelingsfasen. Zij verwachten dat kinderen zich op acht à tienjarige leeftijd zichzelf moeten kunnen wassen en aankleden. Nederlandse ouders vinden daarentegen dat kinderen dit al in de kleuterklas moeten leren. De opvoedingsdoelen conformisme (gehoorzamen, beschaafd zijn, respect hebben, trouwen en cultuur en taal behouden) en prestatiegerichtheid (slim en intelligent zijn) zijn de belangrijkste opvoedingsdoelen. Nederlandse ouders zien als belangrijkste doelen autonomie en sociaal gevoel. Ouders hebben de verantwoordelijkheid hun kinderen veel te leren.

Voor ouders die als vluchteling in Nederland zijn gekomen kan de verwerking van hun eigen verleden voor allerlei spanningen zorgen in het gezin en van grote invloed zijn op de opvoeding van de kinderen. Het gezin moet zijn leven opnieuw vormgeven in een vreemde omgeving, met andere verwachtingen, normen en waarden. Binnen het gezin reageert ieder gezinslid verschillend op deze stressvolle veranderingen. Vaak begrijpen zij elkaar niet en kunnen elkaar dan onvoldoende steunen. Problemen die kunnen voorkomen bij jonge kinderen zijn; scheidingsangst, regressief gedrag en nachtmerries. Enkele veelvoorkomende problemen bij kinderen vanaf 12 jaar zijn; slechte concentratie en rusteloosheid, angst en pijn, agressiviteit en depressiviteit, regressie en ouderrol op zich nemen (*Van Keulen en Van Beurden, 2002*).

Herkomstlanden

In de dossiers van de kinderen staat beschreven uit welke Afrikaanse landen hun ouders afkomstig zijn. Over deze herkomstlanden wordt informatie gegeven.

Migratie is een omvangrijk en gangbaar fenomeen in Afrika. Vanaf de jaren negentig wordt de migratiestroom vanuit Afrika naar Europa meer permanent en omvangrijk. Dit was het gevolg van het grote verschil in economische mogelijkheden tussen rijke en arme landen in combinatie met de verbeterde communicatie- en transportmiddelen. Migranten spaarden geld sparen en stuurden dit naar familie in Afrika. Afrikaanse regeringen stimuleerden migratie eerder dan dat zij die tegen hielden (*Van der Veen, 2002*).

Sierra Leone

De naam Sierra Leone is afgeleid van de originele naam Serra Lyoa (Leeuwenberg). De hoofdstad is Freetown. Het land telt naar schattingen (2008) iets meer dan 6,2 miljoen inwoners. Er wonen in totaal circa twintig inheemse etnische groepen. Engels is de officiële taal van het land. Het is de taal van onder andere de media, het onderwijs en de overheid. Naar schattingen worden er 20 talen gesproken, waarvan het Mende, het Temne en het Krio de belangrijkste zijn. Het Krio fungeert als gemeenschappelijke taal. Er zijn veel kinderen die niet of nauwelijks hebben deelgenomen aan enige vorm van onderwijs, door de oorlog die in 1991 uitbrak (en sinds 2002 officieel beëindigd is). Volgens ruwe schattingen is 60 procent van de bevolking moslim, 10 procent christen (grotendeels anglicaan en rooms-katholiek) en 30 procent aanhanger van traditionele religies.

Sierra Leone is een patriarchale samenleving. Mannen hebben een gunstige positie in alle sectoren van de samenleving. Vooral op het platteland wordt nadruk gelegd op de rol van meisjes en vrouwen als huisvrouw en op hun reproductieve rol als moeder. Er bestaan twee vormen van familieverbanden in Sierra Leone: de uitgebreide familie en het kerngezin. De eerstgenoemde vorm van familie bestaat uit ouders, hun kinderen en andere familieleden waaronder grootouders, zussen, broers, nichten en neven. Het kerngezin bestaat uit man, vrouw en de kinderen uit het huwelijk. Het hebben van veel kinderen verschaft aanzien aan de ouders. Hierdoor heeft het land een van de hoogste geboortecijfers, met naar schatting gemiddeld 6.5 kind per vrouw. Het krijgen van kinderen is een soort investering die families doen, om zich op lange termijn te verzekeren van de accumulatie van bezit en eigendom. Kinderen worden opgevoed door de biologische ouders, de uitgebreide familie en de gehele gemeenschap. Iedereen heeft het recht om kinderen te begeleiden en terecht te wijzen. Daarnaast spelen mannen- en vrouwenverenigingen (= geheime genootschappen) ook een belangrijke rol in het begeleiden en bijbrengen van normen en waarden bij jongens en meisjes.

Tijdens begroetingen geeft men elkaar de hand. Het is gebruikelijk om de rechterarm te steunen met de linkerarm bij het schudden van de hand van iemand met een hoge status. Bij het aanspreken van mensen gebruikt men "Dhr." of "Mevr." vóór de naam van de persoon. Ouderen worden aangesproken met "tante", "oom", of "vader". Het besef van tijd is onder de Sierra Leonezen ruim. Men kan daarom bijvoorbeeld twee uur te laat aankomen bij een afspraak (*Getachew, 2008*).

Somalië

Somalië betekent het 'land van gastvrijheid'. Het land ligt in het noordoosten van Afrika en is in omvang ongeveer zestien keer zo groot als Nederland. Mogadishu is de hoofdstad van het land. De bevolking van Somalië telt naar schatting (2008) iets meer dan 9,5 miljoen inwoners (*Getachew, 2008*). In 2004 woonden er 25001 Somaliërs in Nederland, meer dan de helft is jonger dan 20 jaar (*Pels en De Gruijter, 2005*). In tegenstelling tot de meeste andere Afrikaanse landen, delen de Somaliërs in zekere mate eenzelfde cultuur en taal. De officiële taal is het Somali, die in drie categorieën ondergebracht kan worden: standaard Somalisch, het Benaadir en Af-Ashraaf. Behalve het Somalisch worden ook Engels, Italiaans en Arabisch gesproken. Vooral het Engels en het Arabisch zijn gangbaar in het onderwijs, in het bedrijfsleven en bij de overheid. Slechts een klein percentage van de bevolking in Somalië heeft officieel onderwijs genoten. De officiële staatsgodsdienst is de Islam (*Getachew, 2008*).

Bij de nomaden en in de landbouwgebieden hebben mannen en vrouwen strikt gescheiden taken en rollen. Steeds meer vrouwen participeren echter actief binnen tal van publieke sferen die traditioneel voor mannen waren gereserveerd. Vooral in de steden genieten vrouwen van oudsher relatief veel vrijheid.

Traditioneel beschouwt men een huwelijk niet slechts als een verbintenis tussen één man en één vrouw. Zo worden verplichtingen en verbintenissen aangegaan tussen de echtgenoten en de families en clans aan beide kanten. Jonge mensen hebben de mogelijkheid om hun eigen partner te selecteren. Een gezin in Somalië staat niet los, maar is een onderdeel van een clan en een subclan. Over het algemeen bestaat een huishouden uit een getrouwd stel, hun kinderen en verwanten. De opvoeding van kinderen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid: de hele grootfamilie speelt daarin een belangrijke rol. Een autoritaire opvoeding is de norm; ouders en ouderen bepalen wat wel of niet mag. Het wordt afgekeurd wanneer kinderen voor hun eigen mening opkomen, vragen stellen of een discussie aangaan met hun ouders. De disciplinerende van kinderen begint op jonge leeftijd en fysieke bestraffing hoort erbij. Zowel meisjes als jongens leren van kinds af aan om zelfstandig te zijn en voor zichzelf te zorgen. Jongens worden aangemoedigd buiten te spelen, terwijl meisjes gestimuleerd worden om thuis te blijven en hun moeder en andere vrouwen te helpen in het huishouden. In het geval van een conflict tussen familieleden, probeert men eerst het conflict zelf binnen de familie op te lossen.

Mannen van dezelfde clanfamilie begroeten elkaar door elkaar de hand te geven en vrouwen doen dat door elkaar te omhelzen en elkaar kussen te geven. Niet-verwante clanfamilies begroeten elkaar zonder elkaar de hand te schudden. Er vindt geen fysiek contact tussen mannen en vrouwen plaats. Het is beleefd om tijdens een gesprek oogcontact te blijven houden. Het wordt als een teken van onbeleefdheid gezien om haastig te doen en gebaren te maken met de wijsvinger om bijvoorbeeld iemand te roepen. De linkerhand wordt als onrein gezien, en daarom wordt deze niet gebruikt om mee te eten, te schrijven en iemand de hand te schudden. Het te laat komen op een afspraak wordt niet gezien als onbeleefdheid.

Soedan

Soedan ligt in het oosten van Afrika en is met 2.5 miljoen m² het grootste land op het Afrikaanse continent. Het land is circa zestig keer zo groot als Nederland. Khartoem is de hoofdstad. Naar recente schattingen (2008) telt Soedan iets meer dan 40,2 miljoen inwoners. Het land huisvest in totaal negentien grote etnische groepen en 597 etnische subgroepen. Grofweg kan er een onderscheid gemaakt worden tussen de Arabieren (circa 40 procent) in het noorden van het land en de negroïde bevolkingsgroepen (circa 60 procent) die in de rest van het land wonen. Er worden ruim 400 talen en dialecten gesproken in Soedan. De officiële taal van het land is het Arabisch. In Zuid-Soedan wordt tevens Engels gesproken, voornamelijk door de rijken en hoogopgeleiden. Onderwijs wordt belangrijk gevonden in de Soedanese samenleving. Mensen die een hogere opleiding hebben genoten worden gerespecteerd ongeacht hun etnische achtergrond. Over het algemeen hebben jongens een voorsprong op meisjes als het gaat over deelname aan school. Drie godsdiensten komen voor in Soedan, namelijk: Islam (circa 70 procent), traditionele inheemse religies (circa 25 procent) en christendom (circa 5 procent) (*Getachew, 2008*).

Soedan is een patriarchale samenleving. Over het algemeen hebben Soedanese vrouwen een lagere status dan mannen. Van oudsher hebben vrouwen de rol van verzorgers. Een huwelijk wordt beschouwd als een wedergeboorte voor het echtpaar en als een verbintenis tussen twee families. Ouders en familie hebben veel zeggenschap over de keuze voor een partner. Traditioneel staat de man aan het hoofd van zijn gezin. Hij neemt de financiële zorg voor het gezin op zich en neemt alle besluiten die betrekking hebben op het gezin. In veel gevallen bestaat een huishouden uit een kerngezin en een aantal andere familieleden. De opvoeding en de zorg voor de kinderen is de verantwoordelijkheid van de ouders en alle andere volwassen leden van de familie. De moeder speelt een belangrijke rol in de disciplineren van de kinderen. Jongens en meisjes worden verschillend opgevoed, volgens de geldende rolverwachtingen voor man en vrouw. Discipline, respect hebben voor ouderen, gehoorzaamheid en beleefd zijn, zijn belangrijke opvoedkundige doelen voor zowel jongens als meisjes. Conflicten tussen gezins- en familieleden worden binnen de familie opgelost. Men bespreekt zijn probleem niet met onbekenden.

Als welkomst- en afscheidsgroet vinden Soedanezen het belangrijk om elkaar de hand te geven. Bij het schudden van de hand gebruikt men de rechterhand. Oogcontact houden met de gesprekspartner is een teken van beleefdheid. Soedanezen zijn erg flexibel met het op tijd komen voor een afspraak. Het is sociaal geaccepteerd voor belangrijke en invloedrijke personen om ergens laat binnen te komen en anderen op zich te laten wachten (*Getachew, 2008*).

Kenia

Kenia is een land in Oost-Afrika. Kenia heeft een oppervlakte van 582.646 km² en is daarmee 14x zo groot als Nederland (*Team Landenweb, 2010*). Het is een land met een grote etnische diversiteit met ongeveer 42 etnische groepen. De bevolking wordt geschat op 34 miljoen. De hoofdstad van Kenia is Nairobi (*Koopman, 2010*). Kenia is een meertalig land. De officiële talen zijn het Engels en het Swahili. Swahili is de gemeenschappelijk taal van de verschillende volken. Veel overheidspublicaties zijn echter in het Engels gesteld. Op universiteiten wordt veel in het Engels college gegeven, geëxamineerd en geschreven. Daarnaast zijn er veel lokale dialecten met grote onderlinge verschillen. Deze talen van de etnische groepen horen bij de Koesjitische of Nilotische taalgroep of een Bantoe-taal (*Team Landenweb, 2010*). Met betrekking tot religie is er diversiteit; 45% is Protestant, 33% rooms-katholiek, 10% is moslim en verder zijn er inheemse religies.

Familie is binnen de Keniaanse cultuur erg belangrijk, de familiebanden zijn hecht. Een familie bestaat naast ouders met kinderen ook uit opa's, oma's en ooms e.d. Het is gebruikelijk dat ouders hun kinderen achterlaten bij familie en zelf gaan werken in een andere stad. Op die manier kunnen zij hun familie onderhouden. In Kenia worden mannen beschouwd als het eerste geslacht. Over het algemeen zijn Kenianen vriendelijk en relaxed, maar over de rolverdeling tussen mannen en vrouwen zijn zij erg duidelijk. Een vrouw hoort het huishouden te doen en te koken.

Kenianen maken veel lichamelijk contact, zoals in Latijnse culturen. Als mannen elkaar ontmoeten geven zij elkaar de hand en ook als zij weer weggaan. Vrouwen schudden elkaar ook de hand en met mannen alleen bij goede bekenden. De linkerhand wordt als onhygiënisch gezien. Naar iemand wijzen is onbeleefd. Als iemand 30 tot 60 minuten te laat is voor een afspraak, wordt dit door Kenianen gezien als goed op tijd (*Koopman, 2010*).

Visie Lunet Zorg

Lunet Zorg is op 1 januari 2008 ontstaan uit een fusie van Meare en de Plaatse. De organisatie biedt in Brabant een breed en gevarieerd pakket van zorg voor en ondersteuning aan mensen met een beperking van alle leeftijden: van wonen tot werk of dagbesteding, van 24-uurs intensieve zorg tot beperkte of incidentele ondersteuning. Bij Lunet Zorg zijn 2000 professionals en 1000 vrijwilligers werkzaam voor ruim 2100 cliënten op de bijna honderd locaties of in de eigen / ouderlijke woning.

Visie

Het motto van Lunet Zorg luidt: 'Oog voor elkaar'. Kijken heeft voor de organisatie de betekenis van 'aandacht hebben'. Deze naam is afgeleid van 'lunettes'; het Franse woord voor bril.

De visie is onderverdeeld in twaalf onderdelen, namelijk oog voor; de mens, kennis, talent, initiatief, respect, zingeving, kwaliteit, mogelijkheden, dialoog, diversiteit, grenzen en toekomst. De belangrijkste uitgangspunten van de visie die aansluiten bij het onderzoek worden hieronder weergegeven.

Er wordt waarde gehecht aan het respectvol omgaan met cliënten en medewerkers. Hierbij hoort het rekening houden met diversiteit in cultuur en achtergrond van iedereen die met de organisatie te maken heeft. De communicatie is open en eerlijk. Er is aandacht voor solidariteit, maar ook voor gemeenschapszin.

Medewerkers en cliënten worden gestimuleerd om met ideeën te komen. De organisatie is op zoek naar ideeën over nieuwe combinaties van specialismen of diensten. Er is oog voor ontwikkelingen in de samenleving. Lunet Zorg heeft het streven het pakket aan mogelijkheden dat cliënten wordt geboden in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren. Kwaliteit betekent voor Lunet Zorg vooral: afspraak is afspraak.

In de visie wordt benadrukt dat er oog is voor vragen van cliënten en medewerkers vanuit verschillende culturen en levensbeschouwelijke overtuigingen. De cliënten en medewerkers komen uit alle lagen van de bevolking. Diversiteit wordt gezien als een voordeel voor de organisatie. Diversiteit creëert immers mogelijkheden, biedt kansen voor optimaal maatwerk en leidt tot inspiratie en creativiteit. Hierbij is het echter wel belangrijk alert te blijven dat diezelfde diversiteit niet leidt tot ongelijke behandeling en ongewenste spanningen tussen cliënten en medewerkers.

Grenzen zijn er in de omgangsvormen tussen cliënten, medewerkers en vertegenwoordigers. De vraag van de cliënt en de professionele inzichten bepalen de grenzen van wat mogelijk en verantwoord is in de directe zorg (*Raad van Bestuur Lunet Zorg, 2010*).

Beantwoording deelvragen

De belangrijkste bevindingen uit het literatuuronderzoek komen naar voren en er wordt een antwoord geformuleerd op de twee deelvragen die aan het begin van dit hoofdstuk zijn genoemd. Het gaat om een voorlopige conclusie, welke aangevuld kan worden met het praktijkonderzoek.

In de inleiding is beschreven dat de allochtone bevolking in Nederland blijft groeien. De prognose voor 2015 is dat het aantal immigranten afkomstig uit Afrika ruim verdubbeld wordt ten opzichte van cijfers uit 1998. De overheid wil ouderbetrokkenheid stimuleren en ziet het leren van de Nederlandse taal als belangrijke voorwaarde voor integratie. De visie van Lunet zorg maakt duidelijk dat de organisatie oog voor iedereen heeft; respect voor diversiteit in cultuur en achtergrond. Er is oog voor vragen van iedereen en er wordt gestreefd naar gelijke behandeling.

In welke opzichten verschilt een Afrikaans gezin van een Nederlands gezin met betrekking tot normen en waarden en opvoeding?

Het dossieronderzoek maakt duidelijk dat in de gezinnen over het algemeen de moedertaal wordt gesproken. In een aantal gezinnen wordt thuis een beetje Nederlands gesproken, voornamelijk door de vaders. De ouders zijn afkomstig uit Sierra Leone, Somalië, Soedan en Kenia. Het blijkt dat de herkomstlanden sterk met elkaar overeen komen wat betreft man-vrouwverhouding, opvoeding en beleefdheidsvormen. De samenlevingen worden gekenmerkt als patriarchaal met een bijbehorend traditioneel rollenpatroon. Mannen hebben een hogere positie dan vrouwen en nemen beslissingen voor het gezin. Naar de kinderen toe hebben vaders een disciplinerende rol. Familieleden wonen bij het kerngezin in en helpen mee de kinderen op te voeden. Volwassenen hebben de meeste invloed op de ontwikkeling van kinderen; kinderen zijn kneedbaar. Onderwijs wordt als belangrijk gezien. De belangrijkste opvoedingsdoelen zijn gehoorzaamheid en conformisme. In Nederlandse gezinnen wordt daarentegen waarde gehecht aan autonomie en sociaal gevoel. Veel allochtone ouders zijn van mening dat de Nederlandse opvoeding te vrij en te kindvriendelijk is. Bij begroetingen wordt er een hand gegeven en wijzen is ongeleefd. De linkerhand wordt in Afrikaanse culturen als onrein gezien. Het te laat komen voor afspraken wordt niet als ongeleefd gezien.

Wat is er in de literatuur bekend over communicatie en pedagogische afstemming tussen scholen / hulpverlening en allochtone ouders?

Pedagogische afstemming gaat om de wisselwerking tussen gezin en school / kinderopvang. Intensieve communicatie (wederzijdse informatievoorziening) is hierbij belangrijk. Een taalbarrière is een belangrijke reden dat de ouderbetrokkenheid van allochtone ouders relatief laag is. Ouderbetrokkenheid heeft een positief effect op de schoolloopbaan. Ouders vinden het belangrijk dat er persoonlijk contact is, dat er naar hun mening wordt gevraagd en dat vragen worden gehoord. Een uitnodigende houding van school stimuleert ouders tot contact. Verder is het belangrijk dat de contacten een duidelijk doel hebben. Allochtone ouders willen zich niet mengen in de autoriteit van school. Bovendien is niet gebruikelijk om buiten de familie over (opvoedings) problemen te praten. Mensen uit niet-westerse culturen hechten waarde aan de onderlinge relatie, terwijl Nederlanders over het algemeen de inhoud van communicatie belangrijker vinden. Culturele empathie en woord en daad samenvoegen zijn voorwaarden voor interculturele communicatie. Een drempel om te communiceren met mensen uit een andere cultuur is de angst om niet begrepen te worden.

Praktijkonderzoek

In dit hoofdstuk wordt het proces van het praktijkonderzoek beschreven. Het eerste onderdeel is het onderzoeksontwerp. Hierin wordt duidelijk waarom het onderzoek plaatsvindt (aanleiding), wat er wordt onderzocht en op welke manier. Vervolgens komt de voorbereiding op de interviews met de cliëntbegeleiders van de Afrikaanse gezinnen aan de orde. Met welk doel worden deze interviews gehouden en welke onderwerpen komen aan bod? De kwalitatieve analyse en de uitwerking van de interviews is terug te vinden in bijlage III. De belangrijkste resultaten zijn in dit hoofdstuk terug te vinden. De volgende stap in het praktijkonderzoek zijn de interviews met de Afrikaanse ouders. Ook voor deze interviews zijn doelstelling, voorbereiding en resultaten beschreven. De kwalitatieve analyse is te vinden in bijlage IV. Tenslotte wordt een antwoord geformuleerd op de deelvragen.

Onderzoeksontwerp

Het onderzoeksontwerp is vorm gegeven aan de hand van de stappen die F. Migchelbrink (2007) beschrijft. Allereerst wordt ingegaan op de benodigde gegevens; aanleiding, centrale vraagstelling en deelvragen, begripsafbakening en verwachte resultaten. Vervolgens komen de onderzoeksbenadering, de databronnen en dataverzamelingstechnieken aan bod.

1. Benodigde gegevens

Aanleiding

De verwachting is dat de allochtone bevolking in Nederland de komende decennia zal blijven groeien. Dit profileringsproject richt zich op allochtonen met een Afrikaanse achtergrond, specifiek op Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara woestijn. In instellingen en op scholen is multiculturaliteit duidelijk zichtbaar, zo ook bij Kindzorg. Kindzorg is een onderdeel van de organisatie Lunet Zorg en bestaat uit de orthopedagogische dagcentra 'De Vuurtoren' en 'Het Koraal'. Deze dagcentra bieden dagbehandeling aan kinderen met een ontwikkelingsachterstand. Momenteel hebben acht kinderen een Afrikaanse achtergrond.

Binnen Kindzorg is het opvallend dat het contact met allochtone ouders over het algemeen moeizamer verloopt dan met andere ouders. Dit is merkbaar aan de opkomst van deze groep ouders bij (kind)besprekingen en ouderavonden. Verder reageren zij niet of nauwelijks in het communicatieschriftje over hun kind dat dagelijks mee naar huis gaat. Met de Afrikaanse gezinnen is het contact het meest gering. Er is weinig zicht op de omgang met het kind in de thuissituatie. Het is niet duidelijk of Afrikaanse ouders weten / begrijpen wat de groepsleiding van hen verwacht. De groepsleiding en directie wil de communicatie met deze ouders verbeteren door het contact te intensiveren. Om op die manier samen te kunnen overleggen over het kind en gezamenlijk te kunnen streven naar verdere ontwikkeling. Verschil in cultuur, voornamelijk in taal, zorgt voor belemmering van de communicatie. Ouders beheersen het Nederlands over het algemeen beperkt. Wat hebben zij nodig in de communicatie met groepsleiding? Een optie kan zijn het vertalen van brieven en teksten in het communicatieschriftje in een gemeenschappelijke taal, maar hoe ver wil de groepsleiding gaan in de tegemoetkoming van ouders? Het is belangrijk om te zoeken naar een balans tussen alle behoeften, mogelijkheden en beperkingen van beide partijen rekening houdend met de verschillen.

Centrale vraagstelling en deelvragen

Vanuit de aanleiding van het onderzoek is onderstaande centrale vraagstelling geformuleerd:

‘Wat draagt bij aan het verbeteren van de onderlinge communicatie tussen ouders met een Afrikaanse achtergrond en Kindzorg?’

Het praktijkonderzoek heeft betrekking op de volgende deelvragen;

- Hoe ervaart de cliëntbegeleider het contact met de Afrikaanse ouders in vergelijking met andere ouders?
- Welke verwachtingen heeft de cliëntbegeleider van ouders?
- In welke mate zijn Afrikaanse ouders tevreden over (de communicatie met) Kindzorg?
- Op welke manier gaan Afrikaanse ouders en familieleden thuis met het kind om en welke denkbeelden liggen hieraan ten grondslag?

Begripsafbakening

Cliëntbegeleider = heeft een regisserende taak bij de totstandkoming en uitvoering van het persoonlijk plan voor de toegewezen cliënten. Tevens ondersteunt hij/zij cliënten binnen het orthopedagogisch dagcentrum waarbij het persoonlijk plan van de cliënt uitgangspunt is.

Afrikaanse ouders = ouders die geboren zijn in een Afrikaans land ten zuiden van de Sahara woestijn, waarvan één of meer kinderen een orthopedagogisch dagcentrum van Lunet zorg bezoeken.

Communicatie = vindt plaats tussen minimaal twee personen en gaat om een zender die een boodschap overbrengt aan de ander, de ontvanger (Azghari, 2006).

Doelstelling

Middels dit profileringsproject wordt onderzocht op welke manier de communicatie tussen Kindzorg en ouders met een Afrikaanse achtergrond op dit moment verloopt. In de uiteindelijke aanbevelingen wordt beschreven wat een bijdrage kan leveren aan het verbeteren / intensiveren van deze communicatie. Onderling contact vormt namelijk de basis tot (pedagogische) afstemming van beide opvoedingsmilieus met betrekking tot de begeleiding van het kind. Cliëntbegeleiders hebben in de dagelijkse praktijk het meeste contact met de ouders. De aanbevelingen zullen voor hen dan ook het meest toepasbaar zijn. Het is in het belang van het kind dat de groepsleiding op één lijn zit met de ouders, omdat dit zorgt voor duidelijkheid en continuïteit in het ontwikkelingsproces. Een tweede doelstelling is Kindzorg meer inzicht te bieden in de Afrikaanse cultuur, de tevredenheid van de Afrikaanse ouders en hun voorkeuren in communicatie. Ouders worden in de gelegenheid gesteld hun mening te geven en behoeftes uit te spreken. Dit geeft Kindzorg de mogelijkheid hierop in te spelen. Het is belangrijk om te zoeken naar een balans tussen alle behoeften, mogelijkheden en beperkingen van beide partijen rekening houdend met de verschillen. De relatie tussen ouders en Kindzorg zal hierdoor verbeteren.

Verwachte resultaten

De cliëntbegeleiders kunnen informatie geven over de communicatie met de Afrikaanse ouders. Het gaat dan bijvoorbeeld om de manier waarop er contact is, hoe vaak en in welke taal. Zij kunnen een vergelijking maken met het contact dat zij met andere ouders hebben. Ook kunnen de cliëntbegeleiders aangeven wat zij belangrijk vinden in de communicatie met ouders en wat zij van ouders verwachten. In hoeverre passen zij zich aan de wensen / behoeftes van ouders aan, bijvoorbeeld met betrekking tot taal? Afhankelijk van eerdere ervaringen in het werkveld hebben zij wellicht inzicht in de manier van opvoeden binnen Afrikaanse gezinnen.

De Afrikaanse ouders kunnen inzicht geven over de manier van opvoeden, hun kindbeeld, normen en waarden. Ook kunnen zij aangeven wat zij van Kindzorg vinden, specifiek op het gebied van communicatie. Hoe ervaren zij het contact met de cliëntbegeleider en zijn verbetermogelijkheden?

2. Onderzoeksbenadering

Onderzoekstype en paradigma

Het praktijkonderzoek kan gekwalificeerd worden als een kwalitatief onderzoek met het interpretatieve paradigma. Een kwalitatieve onderzoeker stelt zich primair tot taak inzicht te krijgen in hoe mensen de werkelijkheid ervaren, beleven en betekenis eraan geven. Hij wil de sociale werkelijkheid, de leefwereld leren kennen en begrijpen. Het perspectief, begrip of interpretatie staat centraal in kwalitatief onderzoek. Centraal staat de betekenis die mensen geven aan menselijk gedrag, houdingen en gevoelens. Meninge, visies en ervaringen zijn belangrijk binnen dit paradigma. De persoonlijke ervaringen en inzichten van de onderzoekers zijn een belangrijk deel van het onderzoeksproces (Migchelbrink, 2007). De belevingen van en meningen over de onderlinge communicatie van cliëntbegeleiders en Afrikaanse ouders zullen nagegaan worden.

Het onderzoek is tevens te typeren als een behoefteonderzoek. Essentieel bij dit type onderzoek is het inventariseren of bepalen van het verschil tussen een bestaande en een gewenste situatie. Er zijn drie elementen die altijd een rol spelen; de actuele situatie, het gemis / tekort inzake de huidige situatie en de gewenste situatie. In het onderzoek naar de behoeften met betrekking tot communicatie gaat het om subjectieve behoeften; behoeften zoals de betrokken persoon dat zelf ziet (Migchelbrink, 2007). Vanuit Kindzorg bestaat de behoefte om het contact met Afrikaanse ouders te intensiveren. Er wordt onderzocht in hoeverre deze ouders tevreden zijn over de huidige situatie en wat zij eventueel zouden willen verbeteren. Willen zij wel iets veranderen aan de onderlinge communicatie? De behoeften en meningen van ouders en verwachtingen van de cliëntbegeleiders gelden als basis voor de aanbevelingen.

3. Databronnen

Onderzoekseenheden

De belangrijkste databron zijn personen; cliëntbegeleiders en ouders met een Afrikaanse achtergrond. Binnen Kindzorg zijn op dit moment acht Afrikaanse kinderen. Deze kinderen worden begeleid door zeven verschillende cliëntbegeleiders. Met alle cliëntbegeleiders wordt een gesprek gevoerd om informatie te verkrijgen.

In de dagelijkse praktijk is de cliëntbegeleider degene die het meeste contact heeft met ouders. Hij / zij voorziet de ouder van informatie (schriftelijk of mondeling) en is ook het aanspreekpunt voor ouders. Van elke groep binnen Kindzorg is een overzicht van het aantal kinderen en de bijbehorende cliëntbegeleider. Zij zijn via persoonlijk contact, telefonisch of via e-mail te benaderen voor een afspraak. Op elke groep werken drie vaste medewerkers. In het kader van de beoogde uitkomsten en uit tijdsoverwegingen is het niet noodzakelijk en ook niet mogelijk hen allemaal te bevragen over de communicatie met (Afrikaanse) ouders.

Een van de kinderen bezoekt het dagcentrum voorlopig niet wegens onvoorziene, persoonlijke, omstandigheden. Deze ouders worden om die reden buiten het onderzoek gehouden. Er worden zeven ouders betrokken bij het onderzoek. Met deze ouders wordt een gesprek gepland om informatie te verkrijgen over onder andere hun behoeften rondom communicatie. De cliëntbegeleider kent de ouders het beste en het is van belang met hem / haar af te stemmen op welke manier de ouders benaderd kunnen worden. Zij kunnen ouders bijvoorbeeld toestemming vragen om mee te werken aan het onderzoek.

Aan ouders wordt de keuze gelaten waar zij het gesprek willen laten plaatsvinden. Het is belangrijk dat zij zich op hun gemak voelen en dat het voor hen geen belasting is om mee te werken aan het onderzoek. Afhankelijk van de mogelijkheden van de ouders om overdag af te spreken en voorkeur van de ouders zelf, wordt bepaald of het gesprek met vader, moeder of beiden plaatsvindt. Adres en telefoonnummers zijn bekend bij de cliëntbegeleider en zijn terug te vinden in het dossier. Wanneer ouders niet mee willen werken, wordt dit (uiteraard) gerespecteerd.

Door te werken aan het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van literatuur en documenten (kinddossiers) als databron.

4. Dataverzamelingstechnieken

Om gegevens te verzamelen wordt gebruik gemaakt van de dataverzamelingstechniek ondervragen. Deze techniek wordt gebruikt om bij personen (respondenten, informanten of deskundigen) gegevens te verkrijgen. Kennis, attitudes, motieven en opvattingen kunnen middels ondervraging worden achterhaald. Het is een gesprek waarin (meestal) één persoon vragen stelt aan één of meer anderen die zich voornamelijk beperken tot het geven van antwoorden. Door open vragen te stellen worden de cliëntbegeleiders en ouders gestimuleerd te vertellen. Wat vinden zij belangrijk in de onderlinge communicatie en hoe verloopt het op dit moment?

In dit praktijkonderzoek gaat het om individuele ondervraging; de cliëntbegeleiders en de Afrikaanse ouders worden afzonderlijk bevraagd. Bij de gesprekken met de ouders kan het voorkomen dat beide ouders aanwezig zijn, wat leidt tot een groepsgewijze ondervraging. De gesprekken met de cliëntbegeleiders vinden face to face plaats, dus in lijfelijke aanwezigheid van de respondent. Ook voor de oudergesprekken gaat de voorkeur uit naar face to face. Mocht dit om een bepaalde reden niet mogelijk zijn, wordt uitgeweken naar telefonisch contact (niet-lijfelijke ondervraging). Een belangrijk voordeel van lijfelijke ondervraging is dat het de mogelijkheid biedt om non-verbale informatie (gezichtsuitdrukking en lichaamshouding) die de respondent tijdens het gesprek laat zien, mee te nemen als informatie (Migchelbrink, 2007). Een mogelijk aspect dat een rol kan spelen bij de gesprekken met de Afrikaanse ouders is een taalbarrière. Bij lijfelijk contact kunnen uitspraken met gebaren of visualisaties worden ondersteund.

Interview cliëntbegeleiders

Doelstelling

Een gesprek met de cliëntbegeleider zorgt voor informatie over het contact met Afrikaanse ouders. Op welke manier wordt er contact onderhouden en wat vindt de cliëntbegeleider hiervan? Middels het gesprek worden de volgende deelvragen beantwoord; 'Hoe ervaart de cliëntbegeleider het contact met de Afrikaanse ouders in vergelijking met andere ouders?' en 'Welke verwachtingen heeft de cliëntbegeleider van ouders?' Verder draagt het gesprek bij aan het krijgen van een beeld van het kind en zijn of haar thuissituatie. In navolging van de theorie van Migchelbrink gaat het om inzicht verkrijgen in de context van het probleem en het perspectief van de ondervraagde persoon achterhalen. Het gaat om doelstellingen die horen bij een open interview (Migchelbrink, 2007).

Gespreksvorm

Om meer zicht te krijgen in de context en het perspectief van de cliëntbegeleider is het belangrijk dat diegene zoveel mogelijk de ruimte krijgt om te praten. Hij of zij kan een eigen antwoord formuleren op de (open) vragen. Om uiteindelijk een vergelijking te kunnen maken is het van belang dat bij alle gesprekken dezelfde onderwerpen aan bod komen. Een interview, specifiek halfgestructureerd, sluit hierbij aan.

Het (open) interview is een persoonlijk gesprek met de ondervraagde personen waarin door het stellen van open vragen informatie wordt verzameld (kwalitatief interview). De antwoordmogelijkheden liggen van tevoren niet vast, hierdoor wordt in beginsel meer recht gedaan aan de geïnterviewde. Open en brede vragen nodigen de geïnterviewden uit zoveel mogelijk in eigen woorden, gedachten, opvattingen, gevoelens, ervaringen en ambities te vertellen. (Migchelbrink, 2007).

Halfgestructureerd interview

In deze interviewvorm wordt structuur aangebracht in het interview met behulp van een zogenaamde topiclijst. Dit is een van tevoren vastgestelde lijst van gespreksonderwerpen die in de loop van het interview aan de orde moeten komen. De volgorde van de onderwerpen, de formulering van de vragen en antwoorden liggen niet vast. De lijst wordt gebruikt als een soort checklist om er zeker van te zijn dat alle onderwerpen aan bod komen. Het is de bedoeling dat de geïnterviewde deze thema's in eigen woorden verder invult of concretiseert. (Migchelbrink, 2007).

Vorbereiding

Itemlijst vraaggesprek cliëntbegeleider

A. Aanwijzingen vooraf

- Laat de geïnterviewde cliëntbegeleider zoveel mogelijk zelf praten en zaken aandragen.
- Het hoofdthema moet concreet gemaakt worden aan de hand van de navolgende items.
- Probeer zoveel mogelijk gebeurtenissen of voorbeelden te vergaren en deze te noteren.

B. Hoofdthema is:

Hoe verloopt de communicatie met de ouder(s) van cliënt X?

C. Gespreksitems:

1. Algemene informatie

- Gedrag X in de groep
- Gezinssituatie
- Integratie
- Periode cliëntbegeleider

2. Verloop contact

- Manier van contact onderhouden
- Opvallendheden
- (Gemeenschappelijke) taal
- Verschil merkbaar met andere ouders

3. Tevredenheid over het contact

- Verwachtingen van ouders
- Verbetermogelijkheden
- Tevredenheid van ouders

Contact cliëntbegeleider

Bij het maken van een afspraak met de cliëntbegeleider is het belangrijk om rekening te houden met de locatie en tijdsduur. Het gesprek moet ongestoord kunnen verlopen (*Migchelbrink, 2007*).

Inleiding

In de beginfase van het gesprek wordt benoemd wat de doelstelling van het interview is. Ook wordt duidelijk gemaakt hoe het verdere onderzoek zal verlopen en welke rol de cliëntbegeleider hierin heeft. De duur van het gesprek wordt vermeld en er wordt toestemming gevraagd voor het maken van een geluidsopname.

Eerste vraag: zou je mij iets kunnen vertellen over X?

Kwalitatieve analyse

De kwalitatieve analyse van de interviews met de cliëntbegeleiders is terug te vinden in bijlage III. Het gaat om zes interviews, over zeven gezinnen. Hieronder worden de belangrijkste resultaten weergegeven.

Resultaten

De resultaten zijn weergegeven aan de hand van de categorieën die uit de kwalitatieve analyse zijn voortgekomen. Getallen en letters achter de citaten verwijzen naar het interview waar deze citaten vandaan komen. De antwoorden van de verschillende cliëntbegeleiders lopen zo nu en dan sterk uiteen. Wanneer meerdere begeleiders een overeenkomstig antwoord hebben gegeven wordt dit aangeduid met aantallen.

Algemene informatie

De periode dat de cliëntbegeleiders de gezinnen begeleiden is wisselend. Het loopt uiteen van twee maanden tot ongeveer een jaar. Het blijkt dat de kinderen op dit moment goed op hun plek zitten in de verschillende groepen. Na de vakantie zullen de meeste kinderen echter doorstromen naar een andere groep of naar school. Op de vraag wat ouders ervan vinden dat hun kind op het dagcentrum geplaatst is, hebben niet alle cliëntbegeleiders een antwoord; 'Ik heb moeder nooit gesproken over of zij vindt dat M. goed op zijn plek zit' (2 - M.S). 'Ouders vinden het op zich prima dat G. hier zit. In hun beleving is het echter niet echt nodig, een kind ontwikkelt zich in zijn eigen snelheid' (4 - G.I).

Thuisituatie

Alle kinderen hebben nog één of meerdere broers en/of zussen. Er zijn twee gezinnen waarbij vader alleen in het weekend bij het gezin woont en één moeder is alleenstaand. De opvoeding blijkt lastig voor de meeste ouders. De vaders werken en de opvoeding komt voor het grootste gedeelte op moeder neer. Het verschilt per gezin in hoeverre thuis de ontwikkeling van de kinderen wordt gestimuleerd. De verwachting van twee cliëntbegeleiders is dat de kinderen thuis gewoon mogen spelen. Van een ouder is bekend dat hij actief bezig is om de Nederlandse taal bij zijn zoon te stimuleren. Ouders hebben thuis een eigen manier om met hun kind om te gaan; 'Ouders zijn niet bewust bezig met de Piramide- thema's, maar zijn op hun manier wel bezig met het stimuleren van de ontwikkeling' (3 - A.W).

Nederlandse taal

Opvallend is dat de moeders, met uitzondering één moeder, de Nederlandse taal minder goed beheersen dan de vaders. Het beheersen van de taal wordt aangeduid met gebrekkig, slecht, minimaal en weinig. 'Met losse woorden, handen en voeten begrijpen we elkaar' (6 - I.J). Toch zijn er ook twee vaders die het Nederlands vrij gebrekkig spreken of moeilijk te verstaan zijn. Van vier moeders is bekend dat zij Nederlandse les volgen. In alle gezinnen wordt er een andere taal dan Nederlands gesproken; Afrikaans of Engels. Toch wordt in de meeste gezinnen ook de Nederlandse taal gebruikt. 'Ouders proberen thuis Nederlands te spreken, maar hebben ook hun eigen, Afrikaanse, taal' (5 - A.J). De communicatie met de ouders verloopt voornamelijk in het Nederlands. Bij een paar ouders kan, als het nodig is, overgegaan worden in het Engels.

Contact vanuit cliëntbegeleider

Niet bij alle cliëntbegeleiders heeft een kennismakingsgesprek met ouders plaatsgevonden, sommige ouders zijn telefonisch benaderd. 'Moeder stond open voor mij als nieuwe cliëntbegeleider' (2 – M.S). Dagelijks wordt er in het communicatieschriftje geschreven wat er die dag is gebeurd en over hoe het gaat met de doelen. 'In het begin heb ik veel tekeningen gemaakt over de dag van M. voor moeder, nu is daar minder tijd voor' (1 – M.B). Het telefonisch contact is verschillend, ouders worden gebeld als er iets belangrijks te vermelden is.

Een cliëntbegeleider geeft aan ernaar te streven maandelijks te bellen. 'Als dingen lang duren of ik vraag me af of ouders het begrijpen, dan bel ik liever in plaats van schrijven' (5 – A.J) en 'Een ingang voor het contact is het bellen' (3 – A.W). 'De stap om te bellen is groot. Of moeder komt er niet uit of ik kan me niet goed duidelijk maken' (6 – I.J). Twee cliëntbegeleiders geven aan dat het telefonisch contact lastig is, doordat er vaak veel geluid op de achtergrond is.

Bij persoonlijke gesprekken zijn niet altijd beide ouders aanwezig. Voor sommige cliëntbegeleiders is er nog weinig gelegenheid geweest voor een persoonlijk gesprek, in verband met de duur van de cliëntbegeleiding. 'Het kost moeite om ouders uit te nodigen voor een gesprek, tenzij het een afspraak is waar zij middels een brief voor uitgenodigd zijn. Dan is het officieel.' (4 – G.I).

Contact vanuit ouders

Terug schrijven in het communicatieschriftje blijkt moeilijk voor ouders. Een moeder schrijft elke dag in het schrift en reageert op vragen, de andere ouders schrijven vrijwel nooit. Wel lezen vijf ouders, al dan niet met hulp, het schriftje. 'Ouders geven aan dat zij het schriftje kunnen lezen, maar geven nooit reactie, ook niet op vragen' (3 – A.W). Twee ouders bellen nooit uit zichzelf, de anderen alleen als er iets belangrijks is of met vragen. 'Moeder belt nooit. Ik zeg altijd dat ze mag bellen als er iets is of als ze iets wil vragen, maar dat gebeurt nooit' (2 – M.S). Ouders zijn bereid om naar gesprekken te komen, ze komen afspraken na. Twee ouders komen af en toe 'spontaan' langs om iets langs te brengen. Het bezoeken van speciale activiteiten, zoals ouderavonden en de sinterklaasviering, gebeurt weinig, ook als ouders telefonisch worden uitgenodigd. 'Voor buitenlandse ouders is er een drempel om te komen' (3 – A.W). Drie cliëntbegeleiders geven aan dat ouders afwachtend in het contact zijn. 'Het contact moet vanuit ons komen. Waarschijnlijk willen ze wel, maar het is moeilijk' (6 – I.J). Wel (is de verwachting van de cliëntbegeleiders) durven ouders vragen te stellen.

Verloop contact

Het is wisselend met welke ouder de cliëntbegeleiders het meest contact hebben. 'Ik heb het meeste contact gehad met moeder, zij is contactpersoon voor G.' (4 – G.I). 'Ik heb meer contact met vader. Vader koppelt terug naar moeder' (1 – M.B). Met de vader van M.S. is nooit contact geweest. Alle cliëntbegeleiders hebben contact met moeder, de taalbarrière maakt het echter lastig. Een cliëntbegeleider heeft moeder nooit ontmoet. Er is maandelijks telefonisch contact met ouders en dagelijks worden zij via het schriftje geïnformeerd.

Specifieke ervaringen

Alle cliëntbegeleiders, op één na, geven aan dat het contact met deze Afrikaanse ouders anders is dan met andere ouders. Dat verschil komt voornamelijk, doordat deze ouders weinig of niet in het communicatieschriftje schrijven; het contact is minder intensief.

‘Ik heb het gevoel dat moeder opkijkt tegen ons. Bij andere ouders heb ik meer het idee dat het gelijkwaardig is en dat je aan het samenwerken bent rondom het kind’ (2 – M.S). ‘In gesprekken merk je een taalbarrière, je praat in korte zinnen. Met andere ouders is er meer diepgang’ (5 – A.J).

Er worden een aantal voorbeelden gegeven van opvallendheden die cliëntbegeleiders ervaren in het contact met de Afrikaanse / allochtone ouders; ‘Bij meer allochtone ouders is mij opgevallen dat zindelijkheid belangrijk is’ (1 – M.N), ‘Deze ouders zien ons als deskundigen en stellen daarom niet echt kritische vragen en geven het niet aan als ze het oneens zijn’ (3 – A.W), ‘Ervaring leert dat je dingen die ouders moeten regelen, stellig moet brengen. Anders duurt het lang’ (4 – G.I) en ‘Ouders vertellen niet veel over thuis’ (5 – A.J). Bij de vraag over kenmerken van de Afrikaanse cultuur komt naar voren dat bij Afrikaanse gezinnen een traditioneel rollenpatroon terug te zien is. De familiebanden zijn hecht en er is sprake van een ‘het komt wel goed-mentaliteit’. Naar school gaan is belangrijk. ‘Als jonge kinderen achterlopen wordt dat niet als probleem gezien. Het kind groeit er wel overheen’ (4 – G.I).

Tevredenheid contact

Vijf cliëntbegeleiders kijken positief aan tegen het contact dat zij met de Afrikaanse ouders hebben. Eén begeleider geeft aan; ‘Ik ervaar het contact als lastig. De communicatie verloopt moeizaam’ (6 – I.J). Er wordt aangegeven dat er regelmatig contact is, maar een kanttekening daarbij is dat de cliëntbegeleiders het voornamelijk zelf in de hand hebben hoeveel contact er met ouders is. Op de vraag in hoeverre ouders tevreden zijn geven drie cliëntbegeleiders het antwoord te denken dat ouders tevreden zijn. Bij de vraag naar de behoeftes van ouders komt naar voren dat ouders het prettig vinden om op de hoogte gehouden te worden en dat zij de gelegenheid krijgen om vragen te stellen. Twee cliëntbegeleiders geven aan dat ouders het waarderen als er wordt gebeld om bijvoorbeeld brieven toe te lichten. Over de ouders van A.J. en I.J wordt gezegd dat zij veel waarde hechten aan onze mening als professional; ‘Jullie kennen A. beter’ (5 – A.J).

De behoeftes van de cliëntbegeleiders komen veelal met elkaar overeen; een wisselwerking en samenwerking tussen hen en de ouders. ‘Het is belangrijk om elkaar te leren kennen. Om iets te weten van hun achtergrond en cultuur, maar ook dat zij mij leren kennen (5 – A.J)’ en ‘Ik zou graag een keer op huisbezoek willen, dat zou goed voor het contact zijn’ (1 – M.B). ‘Persoonlijk kies ik liever voor meer verbaal contact via de telefoon of persoonlijk, dan schriftjes schrijven’ (3 – A.W). ‘Dat ouders meer schrijven vanuit de beleving van het kind’ (4 – G.I).

Aandachtspunten

Van ouders wordt verwacht dat zij betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind en dat zij initiatief tot contact nemen. Een wisselwerking in informatievoorziening middels het schriftje, telefonisch of in persoonlijke gesprekken. Het is belangrijk dat ouders vragen durven te stellen. De verbetermogelijkheden voor het contact verschillen per cliëntbegeleider. Drie cliëntbegeleiders geven aan dat zij duidelijke afspraken willen maken met ouders over wanneer zij ouders bellen en over persoonlijke gesprekken. Eén cliëntbegeleider geeft aan contact met moeder op te willen bouwen. Verder wordt er aangegeven; ‘Het persoonlijk plan na de bespreking persoonlijk, mondeling bespreken’ (3 – A.W), ‘Meer gerichte vragen stellen over hoe het thuis gaat en ook vragen naar de voorkeuren van ouders in het contact en hun tevredenheid’ (2 – M.S), ‘Meer kennis hebben over hun cultuur en thuissituatie, zodat ik er rekening mee kan houden’ (5 – A.J) en ‘Wisselwerking bereiken’ (6 – I.J).

Interview Afrikaanse ouders

Doelstelling

Een gesprek met ouders met een Afrikaanse achtergrond zorgt voor informatie over hun visie op de communicatie met Lunet Zorg, specifiek met hun cliëntbegeleider. Wat vinden zij belangrijk in de communicatie en in welke mate zijn zij tevreden over het huidige onderlinge contact? Bestaan er voorkeuren voor een bepaald communicatiemiddel, zoals het communicatieschriftje, telefonisch of persoonlijk contact? Suggesties ter verbetering van de communicatie kunnen in de aanbevelingen worden meegenomen. Uit interviews met cliëntbegeleiders is gebleken dat zij weinig zicht hebben op de thuissituatie en achtergrond van de kinderen; hoe gaan ouders thuis met hun kind om en in hoeverre speelt de Afrikaanse cultuur daarin een rol? Meer informatie over cultuur en opvoeding draagt bij aan begrip voor deze ouders en hun kinderen.

Middels de gesprekken wordt getracht antwoord te vinden op de volgende deelvragen; 'In welke mate zijn Afrikaanse ouders tevreden over (de communicatie met) Lunet Zorg?' en 'Op welke manier gaan Afrikaanse ouders en familieleden thuis met het kind om en welke denkbeelden liggen hieraan ten grondslag?'. Het gaat om inzicht verkrijgen in het perspectief en de visie van de ondervraagde persoon (*Migchelbrink, 2007*).

Gespreksvorm

Om meer zicht te krijgen in het perspectief van de Afrikaanse ouders is het belangrijk dat de respondent zoveel mogelijk de ruimte krijgt om te praten. Hij of zij kan een eigen antwoord formuleren op de (open) vragen. Om uiteindelijk een vergelijking te kunnen maken is het van belang dat bij alle gesprekken dezelfde onderwerpen aan bod komen. Een halfgestructureerd interview sluit hierbij aan.

Halfgestructureerd interview

In deze interviewvorm wordt structuur aangebracht in het interview met behulp van een zogenaamde topiclijst. Dit is een van tevoren vastgestelde lijst van gespreksonderwerpen die in de loop van het interview aan de orde moeten komen. De volgorde van de onderwerpen, de formulering van de vragen en antwoorden liggen niet vast. De lijst wordt gebruikt als een soort checklist om er zeker van te zijn dat alle onderwerpen aan bod komen. Het is de bedoeling dat de geïnterviewde deze thema's in eigen woorden verder invult of concretiseert. (*Migchelbrink, 2007*).

Vorbereiding

Belangrijke informatie uit de theorie is dat de meeste allochtone ouders niet gewend zijn aan interviews. Het is over het algemeen niet gebruikelijk om te praten over opvoeding met mensen buiten de eigen familie (*Eldering, 2006*). Bij evaluatie van interviews met Somalische (voornamelijk)moeders is naar voren gekomen dat het belangrijk is om de interviews kort te houden. Het begrijpen van de, soms te lange, vragen en het formuleren van de eigen gedachten kost energie (*Pels en Gruijter, 2005*).

Het belangrijkste is dat de ouder (respondent) begrijpt wat er wordt gevraagd; de vragen moeten duidelijk zijn. Dat betekent korte zinnen zonder bijzinnen, werkwoorden in de actieve vorm gebruiken en ontkenningen vermijden (*Baarda en De Goede 2001*).

Contact leggen Afrikaanse ouders

In overleg met de cliëntbegeleider is besloten op welke manier er contact wordt gelegd met de ouder(s). De cliëntbegeleider kent de ouder(s) het beste en kan een inschatting maken van de behoefte van de ouder. Bij een aantal ouders belt de cliëntbegeleider op om te vertellen dat de onderzoeker zal bellen om een afspraak te maken. Het onderwerp van het onderzoek wordt kort benoemd. Een andere cliëntbegeleider doet deze aankondiging in het communicatieschriftje. Bij andere ouders is een dergelijke aankondiging niet nodig. De onderzoeker belt de ouders en vertelt over het onderzoek en maakt duidelijk wat zij daarvoor nodig heeft van de ouder. De ouder bepaalt op welke manier het interview zal worden afgenomen; thuis bij de ouder, op het dagcentrum of telefonisch.

Itemlijst interview Afrikaanse ouders

A. Aanwijzingen vooraf

- Laat de geïnterviewde ouder zoveel mogelijk zelf praten en zaken aandragen.
- Let op de formulering van de vragen; vermijd moeilijke woorden en houd de vragen kort.

B. Hoofdthema is:

Hoe ervaren Afrikaanse ouders de communicatie met Lunet Zorg, specifiek met hun cliëntbegeleider?

C. Gespreksitems:

1. Achtergrondinformatie

- Herkomstland (verschil Nederland)
- Gezinssituatie
- Opvoeding
- Plaatsing dagcentrum

2. Verloop contact

- Manier van contact onderhouden
- Door wie (vader, moeder of samen?)
- Taal
- Cliëntbegeleider op de hoogte

3. Tevredenheid over het contact

- Voorkeur voor communicatiemiddel
- Verwachting van cliëntbegeleider
- Verbetermogelijkheden
- Eigen inbreng

Inleiding

Voor de inleiding van het interview is social talk belangrijk. De orthopedagoog, D. Dirks, werkzaam binnen Kindzorg heeft als advies gegeven aandacht te besteden aan social talk. Haar ervaring met Afrikaanse ouders leert dat zij het belangrijk vinden om te praten over hoe het met alle familieleden gaat en niet meteen ter zake te komen. Informeel beginnen om elkaar een beetje te leren kennen om vervolgens het interview in te leiden.

In de inleiding is het allereerst belangrijk om jezelf voor te stellen en ouders persoonlijk uit te leggen wat voor onderzoek er wordt gedaan; waarom is voor dit onderwerp gekozen, de doelstelling en hoe is het onderzoek tot nu toe verlopen? Het is belangrijk om te benoemen dat het voor de organisatie en vooral voor de cliëntbegeleiders belangrijk is om de mening van ouders te weten. Hierbij kan worden benoemd dat de gegevens anoniem in het verslag worden verwerkt. Voor ouders kan het ook prettig zijn te vermelden dat er meerdere ouders worden geïnterviewd. De duur van het gesprek wordt vermeld. Ook wordt gevraagd of er een geluidsopname of aantekeningen mogen worden gemaakt.

Eerste vraag

Ik heb gelezen dat u uit ... komt, kunt mij iets over dat land vertellen?

Kwalitatieve analyse

Met alle ouders is telefonisch contact gezocht om uitleg te geven over het onderzoek en te vragen om medewerking. Tevens is gevraagd naar voorkeur voor plaats, datum en tijd van het interview. Bij de ouders van M.B. en de moeder van M.S heeft een huisbezoek plaatsgevonden. De moeder van G.I. en de vader van A.W. zijn naar het dagcentrum gekomen voor het interview. Er was ook een afspraak gepland met de ouders van M.N, maar vader moest onverwacht twee weken naar het buitenland. Het interview heeft telefonisch met de moeder van M.N. plaatsgevonden. Vanwege de taalbarrière ging dit echter moeizaam. Een familielid die aanwezig was heeft geholpen door vragen te vertalen, maar het bleef lastig. Ook het interview met de vader van A.J. en I.J. is telefonisch afgenomen. Het heeft lang geduurd om contact te krijgen en een persoonlijk gesprek plannen was niet meer haalbaar in de beschikbare tijd. De kwalitatieve analyse en de uitwerking van de interviews met Afrikaanse ouders is terug te vinden in bijlage IV. In de evaluatie in bijlage V wordt kort in gegaan op de kwaliteit van de interviews.

Resultaten

De resultaten zijn weergegeven aan de hand van de categorieën die uit de kwalitatieve analyse zijn voortgekomen. Achter de citaten staat tussen haakjes weergegeven uit welk interview het citaat afkomstig is. Wanneer meerdere ouders een overeenkomstig antwoord hebben gegeven wordt dit met aantallen aangeduid.

Algemene informatie

Bij vijf van de zes gezinnen is de vader van de kinderen betrokken bij het gezin. Bij twee gezinnen woont vader echter alleen in het weekend bij hen. Alle gezinnen hebben meerdere kinderen. Opvallend is dat de kinderen die de dagcentra bezoeken allemaal jongens zijn. De herkomstlanden die ouders noemen zijn; Soedan, Kenia, Sierra Leone (drie ouders) en Somalië. Bij drie ouders is aan de orde gekomen hoe lang zij al in Nederland zijn. Twee vaders zijn ruim 14 jaar in Nederland, bij de moeders gaat het om vier, tien en acht jaar. 'Ik ben uit oorlog naar Nederland gekomen' (moeder M.S).

Opvoeding

De vader van A.W. omschrijft de pedagogische relatie als volgt: 'Ouders staan in een driehoeks-verhouding ten opzichte van hun kinderen. Kinderen staan op de eerste plaats. Ouders zijn verantwoordelijk voor de kinderen en moeten hen beschermen'. In de andere antwoorden komt naar voren dat kinderen naar hun ouders moeten luisteren (gehoorzaamheid). 'Ik moet naar mijn oudste zoon luisteren als wij het niet met elkaar eens zijn' (moeder G.I), dit geldt als zoons een jaar of 15 zijn. Bij de meeste gezinnen werken de vaders en komt de opvoeding voor het grootste deel op moeder neer. Drie ouders geven aan dat de opvoeding van jongens en meisjes verschilt. Jongens hebben meer vrijheden als ze jong zijn en van hen wordt verwacht dat zij later de ouders ondersteunen. Het is dan ook belangrijk dat jongens gaan studeren. Zelfstandigheid is het opvoedingsdoel dat het meest wordt genoemd, dat terwijl 'in Afrika worden kinderen met veel dingen geholpen uit liefde voor de kinderen' (vader A.W). Drie ouders ervaren het opvoeden als moeilijk, de vader van A.J en I.J vertelt dat hij professionele hulp heeft gevraagd. Vijf ouders geven aan thuis aan de ontwikkeling te werken, vooral het leren van de Nederlandse taal is belangrijk. 'Het is belangrijk om aan de ontwikkeling te werken, maar het komt wel goed op school' (moeder G.I).

Afrikaanse cultuur

Familie is belangrijk. Familieleden helpen bij moeilijkheden en met het opvoeden van de kinderen. Uit de interviews blijkt dat er bij de gezinnen sprake is van een traditioneel rollenpatroon; moeder zorgt voor de kinderen en vader werkt. 'In Afrika blijven vrouwen thuis met de kinderen' (*ouders M.B*). Ouders hebben de overtuiging dat het wel goed komt met de kinderen. Misschien lopen ze nu achter, maar als ze gaan studeren komt het goed. 'Ieder kind ontwikkelt zich op zijn eigen tempo' (*moeder G.I*). Drie ouders geven aan Moslim te zijn en bijvoorbeeld het Suikerfeest te vieren. Verder worden er geen bijzondere feestdagen genoemd. Twee moeders geven aan dat één jaar een belangrijke leeftijd is. De moeder van G.I legt uit dat wordt gevierd dat vanaf dat moment het geslacht bevestigd is. 'Als kinderen ouder worden zijn ze belangrijk in de familie' (*ouders M.B*). In Afrika zijn geen vormen van speciaal onderwijs. Kinderen die geen goede cijfers halen blijven zitten en als het niet anders kan worden kinderen thuis gehouden.

Als verschil met Nederlandse gezinnen geeft de vader van A.W. het straffen aan. Hier worden kinderen naar hun kamer gestuurd, maar in Afrikaanse gezinnen is fysiek straffen meer gebruikelijk. Twee ouders geven aan het Nederlandse schoolsysteem goed te vinden. 'Iedereen krijgt de kans om te studeren' (*vader A.W*). Hij vindt het verder goed dat er hier vanaf de geboorte gegevens worden bijgehouden. Hierdoor worden problemen op tijd gesignaleerd. De moeder van G.I is het hier niet helemaal mee eens. Sommige mensen willen niet horen dat hun kind achterloopt of problemen heeft. 'Afrikaanse ouders maken zich niet zo snel zorgen' en 'Kinderen krijgen in Afrika langer de tijd om zich te ontwikkelen' (*moeder G.I*).

(Nederlandse) taal

In alle gezinnen wordt (af en toe) Nederlands gesproken. 'De kinderen praten Nederlands' (*moeder M.S*). Ouders spreken voornamelijk hun eigen Afrikaanse taal, maar het Nederlands wordt wel gestimuleerd. De meeste vaders beheersen het Nederlands beter dan de moeder. Bij de ouders van G.I is dit echter omgekeerd, vader kan niet in het Nederlands schrijven. Alle moeders volgen Nederlandse les. Als voorkeur voor de taal om in te communiceren geven ouders Nederlands aan, met uitzondering van de moeder van M.S. Vier ouders beheersen ook de Engelse taal en hiermee kan het Nederlands eventueel worden aangevuld.

Dagcentrum

Ouders vinden het goed dat hun kind binnen Kindzorg is geplaatst. Twee ouders geven echter wel aan blij te zijn dat de kinderen na de vakantie naar (een 'echte') school gaan. Eerst was het moeilijk om het dagcentrum te accepteren, maar nu heb ik gezien dat G. doelen behaald' (*moeder G.I*). 'Het is goed voor met name kinderen van buitenlandse afkomst om in kleine groepen de taal te leren' (*vader A.W*). De moeder van M.S geeft aan dat zij het in het begin raar vond dat M. bij Kindzorg werd geplaatst. Moeder kende het soort opvang niet. Bij vier interviews is naar voren gekomen dat ouders ontwikkeling zien bij hun kinderen. De vader van A.J en I.J geeft aan dat beide kinderen veel leren, maar niet leren schrijven. Alle ouders hechten veel waarde aan school. De vader van A.W vertelt dat mensen die gestudeerd hebben in Afrika hoger aanzien hebben. Zij vervullen een voorbeeldfunctie. De moeder van M.S heeft zelf nooit de kans gekregen om te studeren en hoopt dat haar kinderen deze kans wel krijgen.

Verloop contact

De ouders van M.B geven aan dat het niet nodig is om standaard te bellen; alleen als er iets belangrijks is. Voor de moeder van M.N is telefonisch contact moeilijk vanwege de taal, zij geeft de voorkeur aan persoonlijk contact. Vijf van de zes ouders vinden het communicatieschriftje een goede manier om contact te onderhouden. Terug schrijven is voor de meeste ouders echter lastig. De moeder van G.I vertelt dat het voor haar duidelijk is wat zij in het boekje moet schrijven; vanaf het moment dat G. thuis komt tot de volgende ochtend opschrijven hoe het met hem is gegaan.

‘Belangrijke informatie is beter om telefonisch te vertellen’ (*vader I.J en A.J*).

De moeder van M.S heeft verteld niet te kunnen lezen, omdat zij nooit op school is geweest. Het communicatieschriftje is geen geschikt middel. Ze heeft gevraagd om telefonische toelichting op brieven. Alle ouders geven aan af en toe persoonlijk contact belangrijk te vinden. Drie ouders geven aan het te waarderen dat uitslagen van onderzoeken persoonlijk worden besproken. De vader van A.J. en I.J. geeft aan dat de begeleider van A. bij hem thuis is geweest en dat vond hij goed.

De ouders zijn van mening dat er voldoende activiteiten voor ouders worden georganiseerd. ‘Ik kan ervan leren’ (*vader A.W*). Vier ouders zeggen dat het moeilijk is om iets te regelen met werk en de kinderen, maar ze willen wel graag bij de ‘speciale activiteiten’ aanwezig zijn. Het initiatief dat ouders nemen in het contact is wisselend. Alle ouders weten dat zij altijd mogen bellen met vragen en onduidelijkheden, toch doen niet alle ouders dit. Het onvoldoende beheersen van de taal wordt door twee moeders aangegeven als reden.

Tevredenheid contact

Ouders zijn tevreden over het verloop van het contact en de intensiteit. ‘Als het kon zou ik jullie een groot cadeau geven’ (*moeder G.I*). Ook de informatievoorziening wordt als goed omschreven. Brieven zijn soms wel lastig voor ouders. De vader van A.W geeft aan dat hij blij is met het weekprogramma dat hij heeft gekregen. Hij vindt het belangrijk om te weten wat A. doet. Opvallend is dat niet alle ouders weten wie de cliëntbegeleider van hun kind(eren) is. De moeder van G.I weet niet dat G. een vaste begeleider heeft.

Aandachtspunten

Als voorkeur voor communicatiemiddel geven vier ouders het communicatieschriftje aan. Wel is het belangrijk dat er ook wordt gebeld om informatie te geven. De behoeftes van ouders komen met elkaar overeen. Zij willen graag geïnformeerd worden door hun cliëntbegeleider. De moeder van G.I en vader van A.W geven hierbij aan dat samenwerking en wisselwerking belangrijk is. Het contact moet van beide kanten komen.

De ouders van M.B en moeder van M.S stellen praktische vragen over onder andere het busvervoer. Het is niet duidelijk of ouders deze vragen zonder het interview ook hadden gesteld. Als mogelijk verbeterpunt geeft de moeder van G.I. aan dat het belangrijk is er rekening mee te houden dat Afrikaanse ouders niet gewend zijn om te horen dat een kind achterloopt of problemen heeft als kinderen nog klein zijn. Acceptatie van de problematiek speelt ook mee, maar mensen kennen geen speciale scholen. Ze staan er niet altijd open voor, omdat er in hun ogen niks aan de hand is. Dan zeggen ouders wel ja uit beleefdheid, maar zijn het er eigenlijk niet mee eens. Het is geen slechte wil van ouders. De vader van A.W zou graag in contact gebracht worden met andere ouders.

Beantwoording deelvragen

In deze paragraaf wordt een kort antwoord geformuleerd op de vier deelvragen die bij de aanleiding van het onderzoeksontwerp zijn benoemd. De overige resultaten die in het praktijkonderzoek zijn beschreven worden ook meegenomen bij de uiteindelijke conclusie.

- Hoe ervaart de cliëntbegeleider het contact met de Afrikaanse ouders in vergelijking met andere ouders?

De ervaringen die cliëntbegeleiders hebben met de communicatie met Afrikaanse ouders komen voor een deel overeen. Het contact is minder intensief dan met andere ouders, doordat er weinig communicatie is via het schriftje. Er wordt opgemerkt dat in gesprekken een taalbarrière merkbaar is; met andere ouders is er meer diepgang. Ook komt naar voren dat ouders veel waarde hechten aan de mening van de cliëntbegeleider; 'jullie weten wat goed is'. Bij andere ouders is de relatie meer gelijkwaardig. Het contact moet meer vanuit Kindzorg komen. De meeste ouders komen echter wel met vragen en onduidelijkheden. Eén cliëntbegeleider ziet weinig verschil met andere ouders. 'Ouders zijn goed te bereiken en moeder schrijft meer dan sommige andere ouders' (4 – G.I).

- Welke verwachtingen heeft de cliëntbegeleider van ouders?

Betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kind wordt door alle cliëntbegeleiders aangegeven. Het is belangrijk dat ouders initiatief nemen om informatie door te geven of vragen te stellen. Er is behoefte aan onderlinge afstemming. Ook wordt verwacht dat ouders meedenken en (kritische) vragen stellen over bijvoorbeeld handelingsplannen. Terug schrijven in het schriftje kan niet van alle ouders worden verwacht. Telefonisch contact sluit soms beter aan.

- In welke mate zijn Afrikaanse ouders tevreden over (de communicatie met) Kindzorg?

Alle ouders zijn tevreden over het contact dat zij met school hebben. Zij ontvangen voldoende informatie. Het communicatieschriftje is voor de meeste ouders een geschikt middel om informatie te krijgen over wat hun kind in de groep doet en hoe het gaat. Belangrijke informatie kan echter beter telefonisch worden doorgegeven. Persoonlijk contact vinden ouders belangrijk. Het is goed dat onderzoeken worden besproken. De Nederlandse taal is lastig voor sommige ouders. Het Engels kan gebruikt worden om dingen aan te vullen en te verduidelijken. Ouders vinden het belangrijk geïnformeerd te worden.

- Op welke manier gaan Afrikaanse ouders en familieleden thuis met het kind om en welke denkbeelden liggen hieraan ten grondslag?

Familieleden helpen met de opvoeding van de kinderen. Van kinderen wordt verwacht dat zij luisteren naar hun ouders. Zelfstandigheid is een belangrijk opvoedingsdoel. Kinderen ontwikkelen zich op hun eigen tempo. Sommige kinderen lopen misschien wel achter, maar dat komt wel goed. Op school wordt deze achterstand wel ingehaald. Kinderen worden ook vergeleken met familieleden; zijn opa was ook zo. Eén vader geeft aan dat het gebruikelijk is om kinderen fysiek te straffen. Er wordt verschil gemaakt in de opvoeding van jongens en meisjes. Jongens hebben meer vrijheden en meisjes krijgen taken in het huishouden. Ouders hebben hoge verwachtingen van met name jongens als het gaat om studeren. In Afrika hebben mensen die gestudeerd hebben meer aanzien. Als ouder ben je succesvol als je kinderen gaan studeren. Jongens moeten later hun ouders kunnen onderhouden. De opvoeding komt grotendeels op moeder neer.

Conclusie

In de conclusie komen de belangrijkste bevindingen uit het literatuur- en praktijkonderzoek naar voren en wordt een antwoord geformuleerd op de hoofdvraag; *‘Wat draagt bij aan het verbeteren van de onderlinge communicatie tussen ouders met een Afrikaanse achtergrond en Kindzorg?’*

De prognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek is dat het aantal inwoners met een Afrikaanse achtergrond de komende jaren zal blijven stijgen. Ook binnen Kindzorg zal deze stijging merkbaar zijn. Het is belangrijk om aandacht te hebben voor deze ontwikkeling. Het contact met de groep Afrikaanse ouders verloopt anders dan met andere ouders. Dit verschil komt voornamelijk naar voren bij het gebruik van het communicatieschriftje. Het is voor sommige ouders moeilijk te lezen, maar vooral om terug te schrijven. Het schriftje blijkt dus niet voor alle ouders een geschikt middel. Zowel ouders als cliëntbegeleiders geven in de interviews aan tevreden te zijn over het contact. Toch zijn er wel een aantal verbetermogelijkheden.

Het verbeteren van de communicatie tussen ouders en Kindzorg draagt bij aan de pedagogische afstemming; wisselwerking tussen beide partijen. Wederzijdse informatievoorziening is noodzakelijk om gezamenlijk de zorg en opvoeding van een kind te kunnen dragen (Pels, 2004). Dit sluit aan bij de behoeftes van de cliëntbegeleiders. Zij willen dat ouders meedenken en met hen samenwerken. Ouders geven aan graag geïnformeerd te worden. Cliëntbegeleiders ervaren een wat afwachtende houding bij ouders. Deze houding komt niet overeen met de verwachtingen van ouders. De cliëntbegeleiders verwachten dat ouders betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind en dat zij initiatief tot contact nemen. In de literatuur staat beschreven dat ouders een drempel ervaren in het contact. Naast een taalbarrière speelt mee dat leerkrachten / begeleiders als autoriteit worden gezien. In Afrika volgt verticale communicatie de hiërarchische rangen (Samovar, Porter en McDaniel, 2006). Studeren zorgt voor aanzien van een persoon. Er wordt dus veel waarde gehecht aan dingen die professionals zeggen. Een kritische houding aannemen ten opzichte van school zijn ouders niet gewend. Wat kan de drempel tot het nemen van initiatief in contact door Afrikaanse ouders achtergrond verlagen?

Een betere afstemming tussen gezin en school veronderstelt intensievere communicatie. Voor Kindzorg is het belangrijk om initiatief te nemen in het contact met ouders. Sommige mensen ervaren echter een drempel om te communiceren met iemand uit een andere cultuur (Plysier, 2003). De cliëntbegeleider van I.J. geeft dit duidelijk aan; ‘De stap om te bellen is groot. Of moeder komt er niet uit of ik kan me niet goed duidelijk maken’. Het is belangrijk met ouders te overleggen op welke manier het contact het best kan verlopen. Zoeken naar een manier die voor beiden prettig is (welk communicatiemiddel sluit het beste aan?) en vanuit hier een vertrouwensband opbouwen.

Ook de overheid houdt zich bezig met het vergroten van de ouderbetrokkenheid. Door Minister Van der Hoeven wordt benadrukt dat het een illusie is te veronderstellen dat alle ouders in gelijke mate bij de school betrokken kunnen en moeten worden. Voor alle betrokkenen moet telkens duidelijk zijn wat zij van elkaar mogen verwachten (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2009). Niet alle Afrikaanse gezinnen zijn hetzelfde, dus individueel afstemmen blijft belangrijk.

In literatuur- en praktijkonderzoek komt naar voren dat Afrikaanse ouders hoge verwachtingen hebben van onderwijs. Zij hopen dat hun kinderen een hoger opleidingsniveau dan zichzelf. Voor veel allochtone ouders zijn leerkrachten binnen het formele netwerk de belangrijkste bron van steun, ook wat betreft opvoedingsvragen (*Pels, 2004*). Niet alle ouders blijken echter te weten wie hun cliëntbegeleider is en bij wie zij dus terecht kunnen met eventuele problemen of vragen. Een oorzaak kan zijn dat niet alle cliëntbegeleiders een kennismakingsgesprek hebben gevoerd met ouders. Het is voor ouderbetrokkenheid belangrijk dat ouders een duidelijk aanspreekpunt hebben (*Plysier, 2003*). In de visie staat beschreven dat er oog is voor vragen van cliënten vanuit verschillende culturen.

Opvallend in interviews met cliëntbegeleiders is dat zij weinig weten van de culturele achtergrond en de thuissituatie van de kinderen. Waar komen ouders vandaan en hoe verloopt de opvoeding thuis? Zowel het literatuur- als praktijkonderzoek heeft inzicht gegeven in de manier waarop de opvoeding verloopt in Afrikaanse gezinnen. Ouders bepalen de regels en van kinderen wordt gehoorzaamheid en respect verwacht (*Sloot, 2005*). Het rollenpatroon binnen gezinnen is te omschrijven als traditioneel. De man staat aan het hoofd van zijn gezin en neemt belangrijk besluiten. Als ouders ben je succesvol als je kinderen gaan studeren. Het is duidelijk geworden dat de manier van opvoeden en gezinsstructuren verschillen van Nederlandse normen. Een ander belangrijk inzicht is dat het voor Afrikaanse ouders wellicht extra moeilijk is de plaatsing van hun kind binnen Kindzorg te begrijpen. Ouders krijgen te horen dat kinderen achterlopen in hun ontwikkeling, terwijl er in hun ogen geen problemen zijn. Hun overtuiging is dat het wel goed komt met de kinderen, iedereen ontwikkelt zich op zijn eigen tempo. In Afrika is er geen speciaal onderwijs.

Kennis van elkaars gewoonten, normen en waarden leidt tot meer wederzijds begrip (*Azghari, 2006*). Voor cliëntbegeleiders is het dus belangrijk open te staan voor deze verschillen en hiernaar te vragen. Tijdens het praktijkonderzoek is gebleken dat een huisbezoek een meerwaarde voor het contact kan zijn. Ouders stelden vragen die zij anders waarschijnlijk niet gesteld zouden hebben.

Het contact met ouders met een Afrikaanse achtergrond vraagt dus extra aandacht. Dit sluit aan bij de visie van Lunet Zorg; rekening houden met diversiteit in cultuur en achtergrond van iedereen die met de organisatie te maken heeft (*Raad van Bestuur Lunet Zorg, 2010*). Om onbegrip te voorkomen is het belangrijk om elkaar te leren kennen en verwachtingen naar elkaar uit te spreken. Het uitgangspunt van de onderlinge communicatie is voor beide partijen hetzelfde; het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Dat is een belangrijke basis.

Aanbevelingen

Een belangrijk uitgangspunt uit de conclusie is dat individuele afstemming belangrijk is. Ouders hebben verschillende behoeftes en mogelijkheden. Dat maakt dat verwachtingen van ouders soms moeten worden bijgesteld. Het contact met Afrikaanse ouders vraagt extra aandacht van Kindzorg om pedagogische afstemming te bereiken.

- ❖ Het eerste contact tussen ouders en cliëntbegeleiders is meestal het plaatsingsgesprek op de groep. Wanneer een cliëntbegeleider echter later op een groep komt werken of het kind wisselt van groep is een persoonlijk kennismakingsgesprek met ouders belangrijk. Het is voor ouders prettig een vast aanspreekpunt te hebben bij wie ze terecht kunnen met vragen en opmerkingen. Een persoonlijk gesprek is aan te bevelen, omdat bij voorkeur beide ouders aanwezig kunnen zijn en ouders en cliëntbegeleiders dan een beeld van elkaar krijgen. Laat ouders ook weten op welke dagen de cliëntbegeleider werkt.
- ❖ Voorkeuren voor de manier van contact onderhouden verschillen per ouder. Het is belangrijk om dit bespreekbaar te maken bij voorkeur tijdens het plaatsings- of kennismakingsgesprek. Welk communicatiemiddel sluit het beste aan? Welke taal is voor ouders het makkelijkst? Schriftelijke informatie zal voor een aantal ouders lastig te begrijpen zijn. De geïnterviewde ouders gaven aan het te waarderen dat cliëntbegeleiders bellen om brieven toe te lichten en (belangrijke) informatie te geven. Ouders hebben aan de telefoon de mogelijkheid direct te reageren. Wanneer met ouders wordt afgesproken regelmatig te bellen is het aan te bevelen hier vaste afspraken over te maken. Het telefoontje komt dan niet onverwacht en / of ongelegen.
- ❖ Binnen de Afrikaanse cultuur is het gebruikelijk om gesprekken informeel te beginnen. Er wordt vaak uitgebreid stil gestaan bij het welzijn van de verschillende gezinsleden. Het is voor ouders prettig dat contacten een duidelijk doel hebben, zoals voorlichting, overleg of beantwoording van vragen. Ouders weten dan wat er van hen wordt verwacht en wat zij van de cliëntbegeleider kunnen verwachten. Niet alleen per gesprek is het belangrijk om verwachtingen van elkaar te weten. Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat de verwachtingen van de cliëntbegeleiders niet altijd overeenkomen met de huidige manier van contact onderhouden. Vraag ouders waar zij behoefte aan hebben en wat zij van jou als cliëntbegeleider verwachten. Laat ouders echter ook weten wat jij van hen verwacht, bijvoorbeeld dat het belangrijk is dat ouders informatie doorgeven, meedenken over doelen en leg uit wat de bedoeling is van het communicatieschrift.
- ❖ Tijdens de interviews met cliëntbegeleiders is naar voren gekomen dat zij met ouders willen samenwerken. Voor een goede samenwerking is een vertrouwensband en open contact essentieel. Het is belangrijk om te investeren in de relatie en elkaar te leren kennen, zodat voor ouders de drempel lager wordt om initiatief in het contact te nemen. Vertel dingen over jezelf, over de groep, maar nodig ouders ook uit iets te vertellen over hun gezin, opvoeding en wellicht herkomstland. Een huisbezoek is aan te bevelen ten behoeve van de relatie met ouders. De meeste ouders zullen hier open voor staan en de moeite waarderen. Voor ouders is de drempel lager om vragen te stellen.

- ❖ Ouders geven aan informatie krijgen belangrijk te vinden en dat belangrijke informatie bij voorkeur telefonisch moet worden doorgegeven. Aan ouders kan het weekprogramma van de groep worden gegeven, zodat zij weten wat hun kind gaat doen. Thuis kunnen zij dit met hun kinderen bespreken. Wanneer een geschreven programma moeilijk is, kan dit eventueel met afbeeldingen van de activiteiten. Ouders hechten veel waarde aan onderwijs en willen dat hun kinderen gaan studeren. Goede voorlichting hierover is belangrijk. De jaarlijkse voorlichting van de orthopedagogen over dit onderwerp hebben de Afrikaanse ouders echter niet bezocht. Het is belangrijk het belang van deze voorlichting aan ouders toe te lichten en eventueel deze informatie tijdens een ander gesprek aan de orde te laten komen.
- ❖ Het is wenselijk dat bij het intakegesprek wordt gevraagd naar voorkeur voor taal, geloofsovertuiging en culturele achtergrond. Ook kan ouders uitgelegd worden wat de rol van een cliëntbegeleider is. Zodra duidelijk wie de cliëntbegeleider wordt kan deze informatie worden doorgegeven.
- ❖ Informatie over het omgaan met diversiteit in culturen is mogelijk een geschikt thema voor een studiedag. Alle cliëntbegeleiders krijgen te maken met kinderen met niet-Nederlandse ouders. Meer kennis over dit thema zal leiden tot meer begrip voor deze ouders.

Literatuurlijst

Geraadpleegde bronnen.

Boeken

- Azghari, Y. (2006). *Cultuurbepaalde communicatie. Waarden en belangen van actieve en passieve culturen*. Soest: Uitgeverij Nelissen.
- Baarda, D.B. & De Goede, M.P.M (2001). *Basisboek Methoden en Technieken*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Boeije, H. (2007). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Meppel: Boom.
- Doeleman, W. & Van der Kaa, M. (2006). *Families in beeld*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Eldering, L. (2006). *Cultuur en opvoeding*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Hoffman, E. (2002). *Interculturele gespreksvoering*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Malsschaert, H. & Traas, M. (2006). *Basisboek opvoeding*. Baarn: HBuitgevers.
- Migchelbrink, F. (2007). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Pels, T. (2004). *Opvoeding en integratie*. Assen: Van Gorcum & Comp B.V.
- Pels, M. & De Gruijter, M. (2005). *Vluchtelingengezinnen: opvoeding en integratie*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.
- Plysier, S. (2003). *Kinderen met een tweede huid. Onthaal van kinderen op de vlucht*. Apeldoorn: Garant.
- Sloom, E. (2005). *'Wij' kent geen kleur. Opvoeden in twee culturen*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Van der Veen, R. (2002). *Afrika. Van de koude oorlog naar de 21^e eeuw*. Amsterdam: KIT Publishers.
- Van Keulen, A. & Van Beurden, A. (2002). *Van alles wat meenemen. Opvoedingsstijlen in multicultureel Nederland*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Brochures

- Getachew, A. (2008). *Afrikanen in Nederland*. Alphen aan de Rijn: Stichting Meander.
- Raad van Bestuur Lunet Zorg (2010). *Oog voor elkaar*. Eindhoven: Lunet Zorg.

Engelstalige bronnen

- Samovar, L.A., Porter, R.E. & McDaniel, E.R. (2006). *Intercultural Communication: A Reader*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Koopman, A. (2010). Introduction to Kenya Culture. *Koopman, 15 januari 2010*.
<http://www.kenya-advisor.com>

Internetbronnen

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). Cijfers Bevolking. *Centraal Bureau voor de Statistiek, 1 november 2009*.
<http://www.cbs.nl>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2009). Intentieverklaring betrokkenheid ouders bij school. *Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 27 december 2009*.
<http://www.minocw.nl/>
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2009). De Nederlandse taal verbindt ons allemaal. *Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, 27 december, 2009*.
<http://www.hetbeginmettaal.nl/>
- Team Landenweb. (2010). Kenia. *Team Landenweb, 15 januari 2010*.
<http://www landenweb.net/kenia>

Samenvatting

Middels literatuur- en praktijkonderzoek is getracht een antwoord te formuleren op de centrale vraagstelling; *Wat draagt bij aan het verbeteren van de onderlinge communicatie tussen ouders met een Afrikaanse achtergrond en Kindzorg?*

De prognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek is dat het aantal inwoners met een Afrikaanse achtergrond de komende jaren zal blijven groeien. In het literatuuronderzoek komt naar voren dat pedagogische afstemming gaat om wisselwerking en wederzijdse informatievoorziening tussen ouders en Kindzorg. In de relatie met ouders zijn gelijkwaardigheid, wederzijdse betrokkenheid en een respectvolle houding van beide kanten belangrijk. Ook de overheid stimuleert het vergroten van de ouderbetrokkenheid. Minister Van der Hoeven benadrukt dat er duidelijkheid moet bestaan over de wederzijdse verwachtingen. Een taalbarrière en het gegeven dat beroepskrachten vaak als autoriteit worden gezien, zorgen voor een drempel bij ouders om contact te zoeken. Goede communicatie draait om oprechte interesse en de wil om elkaar te begrijpen ondanks alle moeilijkheden. In Afrika hangt de waarde van wat iemand zegt af van zijn of haar belangrijkheid / aanzien.

In de interviews met cliëntbegeleiders komt naar voren zij graag willen samenwerken met ouders. Wisselwerking is belangrijk. Van ouders wordt verwacht dat zij betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind en dat zij initiatief tot contact nemen. Het contact met de Afrikaanse ouders verloopt anders dan met andere ouders. Er wordt door ouders weinig of niet gereageerd in het communicatieschriftje. Eén moeder vormt hierop een uitzondering, zij schrijft vrijwel elke dag. De Nederlandse taal is met name voor de moeders lastig. Door de taalbarrière is het moeilijk om diepgang in gesprekken te krijgen. Ook wordt aangegeven dat ouders uitgaan van onze deskundigheid, 'jullie zullen het wel weten'. De Afrikaanse ouders zijn afkomstig uit Soedan, Kenia, Sierra Leone (drie ouders) en Somalië. In Afrika zijn geen vormen van speciaal onderwijs en een orthopedagogisch dagcentrum is dan ook volkomen nieuw. Bij jonge kinderen wordt niet gesproken van achterstand. 'Het komt wel goed, iedereen ontwikkelt op zijn eigen tempo'. In alle gezinnen wordt thuis (af en toe) Nederlands gesproken. Ouders zijn tevreden en zien ontwikkeling bij hun kinderen. In de interviews wordt aangegeven dat zij graag geïnformeerd willen worden. Telefonisch contact is goed om belangrijke informatie (zoals brieven) te bespreken. Ook af en toe persoonlijk contact vinden ouders belangrijk. Opvallend is dat niet alle ouders weten wie hun cliëntbegeleider is.

Het literatuur- en praktijkonderzoek maken duidelijk dat Afrikaanse ouders het belangrijk vinden dat kinderen naar school gaan en later gaan studeren. In de opvoeding komen opvoedingsdoelen als gehoorzaamheid en respect hebben voor ouderen naar voren. Traditioneel staat de man aan het hoofd van zijn gezin. Hij draagt zorg voor de financiën en neemt alle besluiten die betrekking hebben op het gezin. Moeder draagt de verantwoordelijkheid over voor de huishouding en de dagelijkse verzorging van de kinderen. De opvoeding is sekse-specifiek; jongens worden aangemoedigd buiten te spelen, terwijl meisjes gestimuleerd worden om te helpen in het huishouden. Familieleden helpen mee met de opvoeding van de kinderen. De familiebanden zijn hecht. De communicatie met Afrikaanse ouders vraagt om individuele afstemming. Het is belangrijk te overleggen welke manier van communiceren voor hen wenselijk is.

Bijlagen

Bijlage I: Verantwoording perspectieven

Bijlage II: Achtergrondinformatie kinderen

Bijlage III: Kwalitatieve analyse interviews cliëntbegeleiders

Bijlage IV: Kwalitatieve analyse interviews Afrikaanse ouders

Bijlage V: Evaluatie

Bijlage VI: Beoordeling overdracht

Bijlage I: Verantwoording perspectieven

Het literatuuronderzoek is geschreven vanuit verschillende theoretische perspectieven; pedagogisch, sociologisch, organisatorisch, wetenschapstheoretisch en een maatschappelijk perspectief. Er wordt kort toegelicht op welke manier de onderdelen uit het literatuuronderzoek ingedeeld worden in de genoemde perspectieven.

Het maatschappelijk perspectief komt door meerdere onderwerpen naar voren. In de inleiding wordt de ontwikkeling van het aantal niet-westerse allochtonen in Nederland beschreven en er wordt een prognose gegeven voor het aantal immigranten met een Afrikaanse achtergrond in 2015. Een onderdeel van het literatuuronderzoek is 'beleid overheid'. Hierin wordt beschreven waar de overheid naar streeft met betrekking tot ouderbetrokkenheid bij scholen en er wordt kort ingegaan op het beleid van onderwijs in de moedertaal van allochtone kinderen. De meningen van ouders en leerkrachten met betrekking tot ouderbetrokkenheid en pedagogische afstemmingen worden beschreven onder het kopje 'pedagogische afstemming'.

De doelstelling van dit profileringsproject is het intensiveren van de communicatie tussen kindzorg en Afrikaanse ouders om op die manier de pedagogische afstemming te vergroten. Over beide onderwerpen wordt informatie gegeven. Het literatuuronderzoek heeft ook informatie opgeleverd over opvoeding in allochtone gezinnen. Pedagogische afstemming en opvoeding zijn onderwerpen die vallen onder het pedagogisch perspectief.

Ook is er sprake van een sociologisch perspectief. De onderzoeksgroep komt uit verschillende Afrikaanse landen. Er is informatie gezocht over deze landen en de bevolking. Hoe zien de gezinsstructuren eruit, welke omgangsvormen zijn van belang en welke talen worden gesproken? Het onderdeel interculturele communicatie maakt inzichtelijk dat ook de manier van communiceren verschilt per cultuur. In niet-westerse landen speelt onderlinge hiërarchie van de gesprekspartners een belangrijke rol. In het onderdeel 'opvoeding in allochtone gezinnen' wordt een vergelijking gemaakt tussen Afrikaanse en Nederlandse ouders op het gebied van opvoedingsdoelen en de rollen van vaders en moeders in het gezin.

Het wetenschapstheoretisch perspectief komt ook naar voren in het literatuuronderzoek. Waarom is pedagogische afstemming, met als belangrijke voorwaarde ouderbetrokkenheid, belangrijk? Het is belangrijk om Lunet zorg inzicht te geven in mogelijkheden om de pedagogische afstemming te vergroten. Er wordt beschreven welke rol de hulpverlener, in dit geval leerkrachten en groepsleiding, moet spelen. Ook wordt ingegaan op de rol van de ouder (cliënt), wat wordt er van hen verwacht?

De visie van Lunet zorg wordt beschreven en dit valt onder het organisatorisch perspectief. De belangrijkste onderdelen die te maken hebben met het onderwerp van dit profileringsproject worden weergegeven. Diversiteit in achtergrond en levensbeschouwelijke overtuigingen van cliënten, hun ouders en medewerkers wordt gezien als voordeel voor de organisatie.

Bijlage II: Achtergrondinformatie kinderen

De onderzoeksgroep van dit profileringsproject bestond aanvankelijk uit zeven gezinnen met een Afrikaanse achtergrond, waarvan acht kinderen binnen kindzorg zijn geplaatst. Wegens persoonlijke omstandigheden bezoekt één kind kindzorg voorlopig niet. Dit gezin is buiten beschouwing gelaten bij het verdere onderzoek. Van de zeven overige kinderen is het (kind)dossier bestudeerd om achtergrondinformatie te verkrijgen over onder andere de gezinssituatie, (Nederlandse) taalbeheersing en reden van plaatsing. Deze informatie is gebruikt om een beeld te krijgen van het kind en zijn gezin, als basis voor het verdere onderzoek. Verder is uit de interviews met de cliëntbegeleiders informatie gekregen over het (gedrag van het) kind.

Naam: M. B.

Geboortjaar: 2006

Plaatsing: 02-11-2009

Groep: Zeemeeuwen

Dossieronderzoek

Moeder is afkomstig uit Guinea en vader uit Sierra Leone. M. is in Nederland geboren. Ouders spreken thuis overwegend Pulaar. Vader spreekt echter ook Nederlands en wat Engels. Moeder heeft een aparte verblijfplaats, maar is het grootste deel van de week bij vader met de kinderen. M. heeft een broertje van één jaar oud. Het is niet bekend of er binnen de familie spraak-, taal-, leer- of leesproblemen zijn. Bij M. is sprake van een taalachterstand in zowel taalbegrip als taalproductie. Hij spreekt slechts een enkel woordje en maakt geluiden. Ook is hij onder behandeling bij een orthopeed in verband met pijnlijke voeten (mogelijk reuma). Moeder krijgt begeleiding vanuit de GGZ in verband met haar oorlogsverleden en traumatisering.

Problematiek: taalachterstand en mogelijk jeugdreuma

Interview cliëntbegeleider

M. is een jongen van 3,5 jaar die sinds november in de Zeemeeuwengroep zit. Het is een rustig en stil kindje. Gewrichtspijn (mogelijk jeugdreuma) zorgt ervoor dat hij zich niet kan bewegen zoals hij zou willen. Hij is voorzichtig. Als je een op een met hem bent laat hij zichzelf meer zien, maakt hij grapjes en lokt reacties uit. Vanaf het begin imiteert hij de andere kinderen, daar voelt hij zich veilig bij. M. praat andere kinderen of de groepsleiding na. De dingen die hij in de groep geleerd heeft, zoals hulp vragen doet hij uit zichzelf. Verder weinig spontaan taalgebruik; de taal zelf inzetten is moeilijk. De dagelijkse dingen heeft hij wel opgepikt, namen van activiteiten en speelgoed. M. kan zich goed vermaken met speelgoed aan tafel of in de speelruimte.

Hij is op zijn plek in de groep. M. heeft een ontwikkelingsachterstand, maar hoe groot die is moet nog onderzocht worden.

Naam: M.N.

Geboortjaar: 2006

Plaatsing: 02-11-2009

Groep: Zeemeeuwen

Dossieronderzoek

Het gezin is van Somalische afkomst en thuis wordt Somalisch gesproken. Vader beheerst de Nederlandse taal goed, moeder zeer beperkt. Zij volgt echter wel een cursus Nederlands.

M. wordt tweetalig opgevoed. Vader woont alleen in de weekenden bij het gezin. M. heeft een broertje van 11 maanden oud.

Uit onderzoek blijkt een forse achterstand op zowel taalbegrip als taalproductie. Binnen de familie zijn meer gevallen van late sprekers. Vader is zelf pas gaan spreken met 3,5 – 4 jaar.

Problematiek: taalachterstand

Interview cliëntbegeleider

M. is samen met M.B. gestart in de groep. Hij vond alles leuk en deed enthousiast mee. Ook wilde hij graag nieuwe dingen leren. Hoe meer kinderen erbij komen in de groep, hoe moeilijker hij het heeft. M. vindt het moeilijk dat kinderen met speelgoed spelen wat hij ook leuk vindt. Delen is moeilijk. Door anderen te imiteren probeert hij contact te krijgen met andere kinderen, maar hij begrijpt niet wat hij doet. Daarom is het moeilijk om hem te corrigeren; hij begrijpt niet wat hij fout doet. Dingen uittekenen werkt goed. Sociaal-emotioneel is M. nog jong en laat hij bijzonder gedrag zien.

Op het gebied van taal is M. aan het groeien. Hij pikt de taal goed op en begint ook meer Nederlandse woorden te gebruiken. M. kent alle kinderen van naam, kent de activiteiten en kan materiaal in de klas benoemen. Ouders zien deze ontwikkeling gelukkig terug.

Sociale processen van de groep zijn moeilijk te begrijpen voor M. Hij zit hier zeker op zijn plek.

Naam: M. S

Geboortjaar: 2004

Plaatsing: 13-08-2007

Groep: Dolfijnen

Dossieronderzoek

M. woont samen met zijn moeder in een 1-kamerappartement. Toiletvoorzieningen en keuken delen zij met 12 andere bewoners. Moeder is in 2002 uit Sierra Leone gevlucht en heeft een tijdelijke verblijfstatus. Zij heeft een dochter en andere familie in Afrika moeten achterlaten en heeft hier geen contact meer mee. Moeder is onverwacht zwanger geraakt van M. Momenteel volgt moeder Nederlandse les en tegen M. praat zij een mix van Engels en Nederlands. Sinds M. 1 jaar oud is, ervaart moeder moeilijkheden met hem.

Problematiek: ontwikkelingsachterstand en een autisme spectrum stoornis

Interview cliëntbegeleider

M. is een vrolijke jongen die erg van knuffelen houdt. Hij maakt op dit moment veel stappen voorwaarts en zal in september naar school gaan. M. is al een aantal jaren binnen kindzorg aanwezig. Het is een leuke jongen en is gezellig aanwezig. Hij zit wel met zijn autisme kenmerken, hij zit vast aan bepaalde rituelen. Zijn zusje vangt hem thuis op als moeder niet thuis is.

Hij zit in de structuurgroep zit hij op zijn plek.

Naam: A. W.

Geboortjaar: 2005

Plaatsing: 11-03-2009

Groep: Pelikanen

Dossieronderzoek

A. is in Soedan geboren en is rond zijn eerste verjaardag met moeder naar Nederland gekomen. Zijn ouders hebben geen oorlogssituaties of onderdrukking meegemaakt. Vader beheerst het Nederlands redelijk en moeder beperkt. Thuis wordt de Dinka-taal gesproken en dit beheerst A. beter dan het Nederlands. Binnen de familie zijn geen spraak, taal- of leerproblemen bekend. Hij heeft een zusje van 2,5 jaar die een normale ontwikkeling doorloopt. A. is een actieve en nieuwsgierige jongen.

Problematiek: achterstand op het gebied van taal, spel en concentratievermogen.

Interview cliëntbegeleider

A. is vorig jaar begonnen bij de Pelikanen. Het is een lieve, sociale jongen. Hij doet het heel goed in de groep. Hij wordt tweetalig opgevoed, Nederlands en Dinka-taal. Het is voor hem soms moeilijk om over te schakelen naar het Nederlands. A. is een leuke spontane, energieke jongen.

Als hij aan het spelen is lijkt hij soms in een andere taal te praten. A. komt met vragen, praat met andere kinderen en met ons. Hij kan zich goed verstaanbaar maken.

Naam: G. I.

Geboortjaar: 2006

Plaatsing: september 2009

Groep: Walvissen

Dossieronderzoek

G. woont samen met zijn ouders, twee broers en een zusje. Vader woont sinds 1995 in Nederland en is als vluchteling uit Kenia gekomen. Moeder komt ook uit Kenia en is sinds 2000 hier, middels een andere relatie. De oudste zoon (halfbroer) is in Kenia geboren. De middelste zoon heeft een licht verstandelijke beperking en heeft ook op het dagcentrum gezeten. Het gezin woont in een klein huis en is hard op zoek naar andere huisvesting. Thuis wordt Engels, Swahili en Nederlands gesproken. Het is niet duidelijk of Engels of Nederlands de meest gebruikte taal is. Het kinderdagverblijf heeft aangegeven dat er problemen waren met het gedrag van G.

Problematiek: algehele spraak- / taalontwikkelingsachterstand en gedragsproblematiek.

Interview cliëntbegeleider

G. is een vijfjarig jongetje. Hij zit vanaf september bij de Walvissen, daarvoor bij de zeemeeuwen. Hij is vooral gekomen, omdat hij achterstand heeft in spraak- en taal. Ook haalde hij Engels en Nederlands door elkaar heen.

Nu signaleren we dat het probleem zit in starheid. De omgeving gaat te snel en G. kan het programma niet volgen. Er zijn verwerkingsproblemen. We zitten meer richting autisme te denken. Hij heeft een hoge intelligentie, een IQ van 97. Er is een aanvraag voor een groep binnen Sint Marie gedaan. Deze groep sluit meer aan bij zijn niveau. G. kan zich goed uitdrukken en vertellen wat hij wil. Anderen kunnen hem ook begrijpen. Hij begrijpt de groepsleiding ook, mits je zinnen duidelijk formuleert. Vaak korte en duidelijke boodschappen; je gaat zitten op jouw grote stoel.

Naam: A. J.

Geboortjaar: 2003

Plaatsing: 31-03-2008

Groep: Schildpadden

Dossieronderzoek

Beide ouders van A. zijn afkomstig uit Sierra Leone en zijn als vluchteling in Nederland gekomen. Zij hebben veel familieleden verloren en weten niet waar de andere familieleden verblijven. A. is in Nederland geboren en heeft een jonger broertje. In het gezin wordt de moedertaal gesproken; het Krio en Fula. Ouders spreken ook Engels en thuis wordt af en toe Nederlands gesproken. Het is een islamitisch gezin. Er is bij A. sprake van een verstandelijke handicap, maar ook op de andere ontwikkelingsgebieden heeft hij een achterstand. Het is onduidelijk of de geconstateerde ontwikkelingsachterstand te maken heeft met de andere opvoedingscultuur en spanningen rondom hun verblijf in Nederland of dat er sprake is van beperkte cognitieve vermogens in aanleg. De reden van aanmelding is vooral gedragsproblematiek; A. luistert slecht en is uitdagend.

Problematiek: algehele ontwikkelingsachterstand en gedragproblematiek.

Interview cliëntbegeleider

A. is een jongen met ontwikkelingsachterstand. Het is een vrij drukke, beweeglijke jongen, Hij praat graag en stelt ook veel vragen. Hij vindt het moeilijk om op een goede manier contact te maken met andere kinderen. A. maakt contact door middel van taal, maar ook door te schoppen of te slaan. Het is moeilijk voor hem om te vragen 'mag ik meedoen' of 'mag ik de bal'.

Hij kan zich aardig goed verstaanbaar maken, maar maakt wel kromme zinnen. Ik begrijp van moeder dat A. ook in hun taal niet vloeiend spreekt. A. is heel leergierig en vraagt naar de betekenis van woorden die hij niet kent. Wij kennen hem al langer, dus dat maakt het makkelijker om hem te begrijpen.

Hij heeft een taal- en spraakachterstand.

Naam: I. J.

Geboortejaar: 2006

Plaatsing: januari 2010

Groep: Maanvissen

Dossieronderzoek

Beide ouders van zijn afkomstig uit Sierra Leone en zijn als vluchteling in Nederland gekomen. I. is aangemeld bij integrale vroeghulp, vanwege achterblijvende spraak- en taalontwikkeling. Hij praat regelmatig in zijn eigen taaltje; woorden die hij zegt hebben geen betekenis in het Nederlands, Krio of Fula. I. spreekt enkele Nederlandse woordjes. Er is sprake van een vertraagde ontwikkeling. Zijn broer A.J. (5 jaar) bezoekt ook het orthopedagogisch dagcentrum. Het gezin is erg klein gehuisd (slechts één slaapkamer). Zij kijken uit naar een nieuwe woning. Als A. ook thuis is, wordt er ook Nederlands gesproken.

Problematiek: achterblijvende spraak- en taalontwikkeling

Interview cliëntbegeleider

I. is een klein jongetje. Hij is drie jaar oud, bijna vier. Zijn broer zit hier ook op het dagcentrum. Dat was voor hem een klein beetje vertrouwd. Hij komt de laatste tijd meer los. Nu zit hij nog goed op zijn plek, maar na de vakantie gaat hij misschien naar een meer schoolvoorbereidende groep.

I. beheerst het Nederlands niet voldoende. Wel het idee dat hij ons verstaat, maar kan zichzelf moeilijk uitdrukken. Tegenwoordig kent I. wel de namen van de kinderen. Er is nog weinig taalgebruik.

Bijlage III: Kwalitatieve analyse interviews cliëntbegeleiders

Tijdens de interviews is gevraagd naar informatie over het kind en zijn gedrag in de groep. Deze informatie heeft geen direct verband met (het beantwoorden van) de hoofdvraag en wordt daarom niet meegenomen in de kwalitatieve analyse. De informatie is terug te lezen in bijlage I en draagt bij aan de voorbereiding op het gesprek met de ouder(s) van het kind. Het is achtergrondinformatie en kan gebruikt worden bij de inleiding van het interview. Informatie over de gezinssituatie van de ouders is relevant voor de centrale vraagstelling, omdat deze omstandigheden een verklaring kan geven voor de manier van contact onderhouden met kindzorg. De kinderen A.J. en I.J. zijn broers van elkaar, maar zitten in een andere groep. Hun ouders hebben dus twee cliëntbegeleiders.

Kwalitatieve analyse

Analyseren is de uiteenraffing van gegevens over een bepaald onderwerp in categorieën, het benoemen van deze categorieën met begrippen en het aanbrengen en toetsen van relaties tussen de begrippen in het licht van de vraagstelling (Boeije, 2007). Kwalitatieve gegevens zijn talig, wat mensen hebben gezegd wordt schriftelijk vastgelegd. In de analyse van dit materiaal gaat het erom via inhoudelijke ordening een beeld te krijgen van wat in het verzamelde materiaal besloten ligt. Een veel gehanteerde werkwijze in de analyse van kwalitatief materiaal is coderen of labelen. Coderen of labelen wil zeggen dat je trefwoorden toekent aan het materiaal (Migchelbrink, 2007). Een code is samenvattende notatie van dat stukje tekst. De functies van coderen zijn:

- data-organisatie; omvang van de gegevens verminderen, overzicht aanbrengen
- data-interpretatie; categorisering, komen tot ideeën van mogelijke verbanden

De eerste stap in het analyseproces is het open coderen; niet relevante informatie wordt weggestreept en er wordt gekeken naar kernwoorden in de tekst. Aan de kernonderdelen uit de tekst wordt een code / label toegekend. Het resultaat van deze stap is een codeboom (opsomming van codes). Deze codeboom is het resultaat van het analyseren van alle interviews. (Boeije, 2007). Een mogelijkheid is coderen vanuit een startlijst. Deze startlijst bevat al een zekere ordening in thema's, concepten en begrippen waarmee je kunt starten bij het analyseren van het verzamelde materiaal (Migchelbrink, 2007). De topiclijst ter voorbereiding van het open interview kan als startlijst dienen.

De volgende fase, in navolging van de theorie van H. Boeije, is het axiaal coderen. Codes die met elkaar overeen komen (synoniemen) worden samengevoegd. Vervolgens worden de codes geclusterd in categorieën en eventueel subcategorieën. Indien mogelijk en relevant is de volgende stap selectief coderen; verbanden leggen tussen codes. De nadruk ligt op integratie van gegevens. Uit het leggen van verbanden kan worden afgeleid welk begrip – het kernbegrip – centraal staat en de verklaring vormt voor het gedrag en de betekenisverlening van de onderzochte personen. Als het kernbegrip gevonden (geconstrueerd) is, kan begonnen worden met het beschrijven van de resultaten en uiteindelijk de conclusies (Boeije, 2007).

Stap 1: open coderen (codeboom)

Periode cliëntbegeleiding
Geschiktheid groep
Gezinssituatie
Opvoeding
Gesproken taal thuis
Beheersing Nederlands moeder
Beheersing Nederlands vader
Gebruik communicatieschriftje ouder(s)
Gebruik communicatieschriftje cliëntbegeleider
Nederlandse les
Ontwikkelingsstimulering
Telefonisch contact ouders
Telefonisch contact cliëntbegeleider
Contact met moeder
Contact met vader
Persoonlijke gesprekken
Speciale activiteiten
Tevredenheid verloop contact
Tevredenheid intensiteit contact
Acceptatie plaatsing
Voorkeur taal
Verschil niet-Afrikaanse ouders
Initiatief vanuit ouders
Persoonlijk contact
Tevredenheid van ouders
Verbetermogelijkheden contact
Intensiteit contact
Verwachting van ouders
Doelstelling contact
Behoeftes ouders
Opvallendheden
Aanpassen aan ouders
Eerste contact
Afrikaanse cultuur

Stap 2: axiaal coderen (ordening in categorieën)

Algemene informatie

Periode cliëntbegeleiding

Geschiktheid groep

Acceptatie plaatsing

Thuisituatie

Gezinssituatie

Opvoeding

Ontwikkelingsstimulering

Nederlandse taal

Beheersing Nederlands moeder

Beheersing Nederlands vader

Nederlandse les

Gesproken taal thuis

Voorkeur taal

Contact vanuit cliëntbegeleider

Eerste contact

Gebruik communicatieschriftje

Telefonisch contact

Persoonlijke gesprekken

Aanpassen aan ouders

Contact vanuit ouders

Gebruik communicatieschriftje

Telefonisch contact

Persoonlijk contact

Speciale activiteiten

Initiatief vanuit ouders

Verloop contact

Contact met moeder

Contact met vader

Intensiteit contact

Specifieke ervaringen

Verschil niet-Afrikaanse ouders

Opvallendheden

Afrikaanse cultuur

Tevredenheid contact

Tevredenheid verloop contact

Tevredenheid intensiteit contact

Tevredenheid van ouders

Behoeftes ouders

Behoeftes cliëntbegeleider

Aandachtspunten

Verwachting van ouders

Verbetermogelijkheden contact

Uitwerking interviews

Onderwerp	Interview	Uitwerking
Algemene informatie - Periode cliëntbegeleiding - Geschiktheid groep - Acceptatie plaatsing	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J. 1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J. 1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Vanaf november. Vanaf november. In november in de groep van M. gekomen. Vorig jaar begonnen in de groep. Sinds januari. Vanaf september Sinds twee maanden (februari) Hij is op zijn plek in de groep Zit zeker op zijn plek Hij zit in de structuurgroep op zijn plek. Kan het goed vinden met de andere kinderen. Gaat goed. Een groep binnen Sint Marie zou beter aansluiten. Overstap gemaakt van Pelikanen naar de Schildpadden. Zit nu goed op z'n plek, na de vakantie misschien een meer schoolvoorbereidende groep. Fijn dat hij op het dagcentrum een plekje heeft gevonden. Ouders vonden het goed dat hij hier kwam. Zien ontwikkeling. Vinden het moeilijk dat M. achterloopt. Moeder nooit gesproken over of zij vindt dat M. goed op zijn plek zit. Denk dat ze blij is met zijn plek, maar dat ze het ook fijn vindt dat hij straks naar school gaat. - Ouders vinden het op zich prima dat G. hier zit. In hun beleving is het echter niet echt nodig, een kind ontwikkelt zich in zijn eigen snelheid. - Ouders vinden het goed dat I. hier zit.
Thuisituatie - Gezinssituatie	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W.	M.B. heeft een jonger broertje van 1.5 jaar. Doordeweeks is moeder alleen met de kinderen, vader komt in het weekend. Ouders zijn niet getrouwd. Moeder is doordeweeks alleen met de kinderen, in het weekend woont vader bij het gezin. Weet niet precies hoeveel broers / zussen, in ieder geval een broertje. Moeder zorgt alleen voor M. en zijn zus en broertje. Met vader is geen contact, het is ook niet duidelijk waar vader is. Vader, moeder, broertje van 2,5 jaar en een baby zusje.

- Opvoeding	4. – G.I.	Woont thuis met vader, moeder, twee oudere broers (16 en 19) en nog een broertje van 8 jaar. Moeder is de drijvende kracht in het gezin.
	5. – A.J.	Ouders komen uit Sierra Leone. Het gezin bestaat uit vader moeder en twee kinderen. Jonger broertje van A. (3 jaar) zit ook op het dagcentrum. A. is 6 jaar.
	6. – I.J.	Ouders zijn 8 jaar geleden uit Sierra Leone gekomen en hebben in NL twee kinderen gekregen, A.J. en I.J.
	1. – M.B. – M.N.	Moeilijk voor moeder om alleen met de kinderen te zijn. -
	2. – M.S.	Moeder voedt de kinderen alleen op. Zindelijkheid vond moeder belangrijk, thuis was M. eerder dan bij ons.
	3. – A.W.	A. wordt tweetalig opgevoed; Nederlands en Dinka-taal.
	4. – G.I.	Ouders hebben het moeilijk met opvoeden. G. en zijn broertje hebben lastige problemen. Moeder draagt het grootste deel van de opvoeding op zich.
	5. – A.J.	Ouders hebben het lastig met grenzen stellen. A. heeft een bepalende rol en kan dwingend zijn. Vader vindt het belangrijk dat A. luistert, op school en thuis. Ouders staan open voor tips vanuit hier. Worden ook thuis begeleid.
	6. – I.J.	-
- Ontwikkelingsstimulering	1. – M.B. – M.N.	Thuis mag hij gewoon spelen. Vader is veel met de ontwikkeling bezig. Vooral met oefenen met Nederlandse taal.
	2. – M.S.	Moeder werkt en heeft weinig tijd / energie om aan de ontwikkeling te werken. Heeft ook de materialen niet. Thuis mag M. waarschijnlijk doen wat hij wil.
	3. – A.W.	Vader heeft een reëel beeld van de mogelijkheden en beperkingen van zijn zoon. Ouders zijn niet bewust bezig met de piramide- thema's, maar zijn op hun manier wel bezig met het stimuleren van de ontwikkeling.
	4. – G.I.	Thuis een eigen manier van omgaan met G.
	5. – A.J.	Niet duidelijk in hoeverre ouders thuis bezig zijn om de ontwikkeling te stimuleren. Stellen vragen over doelen en hebben zelf ook ideeën. Kinderen kijken thuis veel televisie.
	6. – I.J.	Nog geen kans gehad om ontwikkeldoelen te bespreken.
Nederlandse taal		
- Beheersing Nederlands moeder	1. – M.B.	Moeder spreekt gebrekkig NL. Met handen en voeten begrijpen we elkaar.
	– M.N.	Ze spreekt heel weinig Nederlands.
	2. – M.S.	Moeder spreekt minimaal Nederlands. Moeder is verlegen

	3. – A.W. Moeder spreekt minder vloeiend Nederlands dan vader. 4. – G.I. Ze spreekt goed Nederlands. 5. – A.J. Moeder spreekt vrij gebrekkig Nederlands. Kan zich wel verstaanbaar maken. 6. – I.J. Met veel moeite begrijpt moeder Nederlands, spreekt slecht Nederlands. ‘Met losse woorden, handen en voeten begrijpen we elkaar’.	en durft wellicht ook niet altijd Nederlands te proberen. Moeder spreekt minder vloeiend Nederlands dan vader. Ze spreekt goed Nederlands. Moeder spreekt vrij gebrekkig Nederlands. Kan zich wel verstaanbaar maken. Met veel moeite begrijpt moeder Nederlands, spreekt slecht Nederlands. ‘Met losse woorden, handen en voeten begrijpen we elkaar’.
- Beheersing Nederlands vader	1. – M.B. Vader spreekt heel goed Nederlands. – M.N. Beheerst het Nederlands goed. 2. – M.S. - 3. – A.W. Vader beheerst het Nederlands voldoende om zichzelf uit te drukken en begrijpt ook wat er wordt verteld. 4. – G.I. Vader is moeilijk te begrijpen. Hij gebruikt Engelse woorden tussendoor en zinsvolgorde volgens Engelse grammatica. 5. – A.J. Vader spreekt vrij gebrekkig Nederlands. 6. – I.J. Spreekt iets beter Nederlands, komt er meer mee in aanraking (werk).	
- Nederlandse les	1. – M.B. Moeder zit op Nederlandse les. – M.N. Moeder zit op Nederlandse les. 2. – M.S. Moeder volgt Nederlandse les. 3. – A.W. Vader heeft les gevolgd en moeder heeft nu NL-se les. 4. – G.I. - 5. – A.J. Vader heeft de inburgeringscursus afgerond. Niet bekend of moeder ook een talencursus heeft gevolgd. 6. – I.J. Ik denk beiden niet.	
- Gesproken taal thuis	1. – M.B. Thuis wordt Afrikaans (oorspronkelijke taal) gesproken. – M.N. Vader stimuleert de Nederlandse taal. Met moeder spreekt hij een andere taal. 2. – M.S. Weet niet welke taal moeder thuis spreekt, waarschijnlijk zoveel mogelijk NL. Zus leest M. in het Nederlands voor. 3. – A.W. Dinka-taal en Nederlands 4. – G.I. Thuis wordt er veel Engels gesproken. Het is onduidelijk of daarnaast nog een andere taal wordt gesproken. 5. – A.J. ‘Ouders proberen thuis Nederlands te spreken, maar hebben ook hun eigen, Afrikaanse, taal’. 6. – I.J. Voornamelijk Afrikaanse taal, aan ouders wordt in gesprekken duidelijk gemaakt dat NL spreken ook belangrijk is. Voor ouders is dat een grote (cultuur)stap.	
	1. – M.B. Geen andere gemeenschappelijke taal. In het Nederlands	

- Voorkeur taal	– M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	kom ik er met ouders wel uit. Nederlands. Moeder maakt een mix van Nederlands en Engels. Ze begrijpt en beheerst de Engelse taal beter. Nederlands Vooraf Nederlands, zo nodig met Engels aanvullen. In het Nederlands, met makkelijke zinnen kom je er wel uit. Kan met ze communiceren zonder in het Engels over te gaan. NL, weet niet of er een andere gemeenschappelijke taal is.
Contact vanuit cliëntbegeleider - Eerste contact - Gebruik comm. schriftje - Telefonisch contact	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J. 1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J. 1. – M.B. – M.N.	- Alleen met vader. Hij was boos bij het eerste contact, door een miscommunicatie over het aantal dagen dagbesteding. Moeder stond open voor mij als nieuwe cliëntbegeleider. - In het schrift mogelijkheden voor een kennismaking geschreven. Moeder wilde een gesprek, uiteindelijk telefonisch een afspraak gemaakt. Later belde moeder echter af dat ze niet kon. Kennismakingsgesprek Niet uitgenodigd voor een gesprek, wel een brief en gebeld. In het begin veel tekeningen gemaakt over de dag van M. voor moeder, nu is daar minder tijd voor. Dingen in het schriftje uittekenen voor moeder als dat lukt. Elke dag wordt in het schriftje geschreven. Schriftelijk contact verloopt moeizaam. Brieven blijven in het schriftje zitten. Wij schrijven elke dag. Elke dag schrijven in het schriftje; over de doelen, de groep en hoe het met G. is gegaan is. Moeder op de hoogte houden van de doelen en hoe het gaat. Elke dag schrijven in het schriftje. We schrijven elke dag kort wat er is gebeurd. Ongeveer één keer in de maand bellen. Vaak veel geluid op de achtergrond, kan niet rustig praten. Vanwege de taal makkelijker om met vader te praten over M.B. Ouders komen met vragen en verhalen als je belt. Vader heeft gevraagd om moeder doordeweeks te bellen, maar dit lukt niet goed. Moeder begrijpt het Nederlands onvoldoende en is dan ongerust dat er iets aan de hand is.

-Persoonlijke gesprekken		Nu afgesproken om vader te bellen en te informeren. Hij brengt moeder op de hoogte. Streven om elke maand vader te bellen.
	2. – M.S.	Moeilijk communiceren aan de telefoon; veel geluiden op de achtergrond. Moeder is moeilijk te verstaan en spreekt niet heel duidelijk Engels. Vrijwel iedere maand gebeld.
	3. – A.W.	‘Een ingang voor het contact is het bellen.’ Over belangrijke brieven of afspraken bel ik altijd. Het is belangrijk om mondelinge toelichting te geven.
	4. – G.I.	Ik bel als er iets belangrijks is. Moeder is goed te verstaan aan de telefoon, maar vader is lastig te volgen.
	5. – A.J.	Als dingen lang duren of ik vraag me af of ouders het begrijpen, dan bel ik liever in plaats van schrijven. Als je belt merk je dat ouders het schriftje of brieven hebben gelezen.
	6. – I.J.	Ik bel als er echt iets belangrijk is. ‘De stap om te bellen is groot. Of zij komt er niet uit of ik kan me niet goed duidelijk maken’. Vaak krijg ik het antwoordapparaat en vervolgens hoor je niks. Telefoonnummers kloppen niet altijd.
	1. – M.B. – M.N.	Weinig gesprekken gehad (korte periode op de groep) Met vader als hij langskomt op het dagcentrum.
	2. – M.S.	Liever een persoonlijk gesprek dan telefonisch, moeder twee keer ontmoet.
	3. – A.W.	Ouders zijn altijd bereid om te komen.
	4. – G.I.	Het kost moeite om ouders uit te nodigen voor een gesprek, tenzij het een afspraak is waar zij middels een brief voor uitgenodigd zijn (officieel). Dan komt moeder wel. Een gesprek moet duidelijk gepland en afgesproken worden.
	5. – A.J.	Paar maanden geleden op huisbezoek geweest, in eerste instantie wantrouwend, maar wel open. Ouders komen afspraken na en als het kan komen beide ouders.
	6. – I.J.	Ouders twee keer gezien (toen nog geen cliëntbegeleider)
- Aanpassen aan ouders	1. – M.B. – M.N.	Tekeningen maken in het schriftje en regelmatig bellen. Vaker bellen, ook geprobeerd met moeder te bellen.
	2. – M.S.	Spreken in het Engels, ook bereid om in het Engels te schrijven als moeder dit zou willen.
	3. – A.W.	Brieven worden per post verstuurd in plaats van in het schriftje. We hebben afgesproken dat ik erover bel. Ouders zien de brieven wel, maar weten niet wat ze ermee moeten. Ouders zijn ook met belangrijke formulieren van de administratie op school gekomen om samen in te vullen.
	4. – G.I.	-

	5. – A.J. 6. – I.J.	Beknopt informatie geven en ouders de tijd geven om het te verwerken. Als ik twijfel of ouders iets begrijpen dan bel ik. Rekening houden met cultuur; gebruiken en waarden. -
Contact vanuit ouders - Gebruik comm. schriftje	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Vader schrijft soms in het schriftje, als er iets bijzonders is gebeurd (bv. doktersbezoek). Moeder kan niet terug schrijven. Ze maken weinig gebruik van het schriftje. Moeder leest samen met logopediste thuis het schriftje. Moeder schrijft nooit in het schriftje. Het is ook niet zeker of ze erin leest. Brieven blijven er lang inzitten en vakantie-briefjes komen laat terug. Een keer in het Engels geschreven, maar ook hierop geen reactie. Ouders geven aan dat zij het schriftje kunnen lezen, maar geven nooit reactie, ook niet op vragen. Schrijven is te moeilijk. Moeder schrijft elke dag in het schrift en reageert ook op vragen. Ze maakt vaak korte zinnen met een of twee Engelse woorden, maar het is goed te begrijpen wat ze bedoelt. Ouders schrijven weinig terug in het schriftje, dat is moeilijk voor hen. Ze lezen het schriftje wel. Op vragen geven ze af en toe antwoord. Een keer reactie van vader, op een bericht met plaatjes erbij. Geen reactie op vragen, dat begrijpen ouders niet.
- Telefonisch contact	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Vader belt af en toe op om dingen kort te sluiten. Vader belt als er iets is. Moeder belt nooit. Zeg altijd dat ze mag bellen als er iets is of als ze iets wil vragen, maar dat gebeurt nooit. Ouders bellen zelf ook wel eens om iets te vertellen of te vragen. Ouders hadden een nieuw telefoonnummer en dat hebben ze niet uit zichzelf laten weten. Ouders bellen eigenlijk nooit uit zichzelf. Ouders bellen. Als er is geschreven dat A. een moeilijke dag heeft gehad, belt moeder op. Ze heeft het dan niet helemaal begrepen en vraagt verduidelijking. Vader belt bijv. over het invullen van de indicatie. Alleen in dringende situaties, bijv. toen de bus te laat was.

- Persoonlijk contact	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Moeder komt af en toe langs om iets te brengen. Vader komt af en toe langs om iets langs te brengen. Als moeder uitgenodigd wordt voor een gesprek, maakt ze hier altijd tijd voor. Dat is een teken dat ze wel betrokken is. - Komen afspraken na, als het kan met beide ouders. - Ouders zijn bereid om te komen. Het is lastig om hierheen te komen, moeder kan niet rijden en vader werkt.
- Speciale activiteiten	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Moeder is naar de sinterklaasviering gekomen. M. was vrij met Sinterklaas. Nog geen activiteiten geweest. Met speciale activiteiten komt moeder niet, het is moeilijk om vrij te krijgen. Via het schriftje ouders uitgenodigd voor de ouderavond, maar zijn niet gekomen. Ik had moeten bellen. Een drempel voor buitenlandse ouders om te komen. Bij andere vieringen waren ouders niet aanwezig. Ouders zijn niet zo betrokken bij ouderavonden. Ouders de informatiemiddag over autisme aangeraden, maar van moeder kwam als reactie dat ze niet kon komen. Zijn een keer bij een activiteit geweest, ouderavond of koffieochtend. Moeilijk om thuis te regelen of willen geen moeite doen, dat weet ik niet altijd. -
- Initiatief vanuit ouders	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Denk dat ouders wel vragen durven te stellen als ze ergens mee zitten. Voor moeder is het moeilijk om vragen te stellen. Vader is stellig en assertief in het contact. Het contact komt altijd van ons uit. Win-winsituatie; ouders bellen ook uit zichzelf. Ouders komen ook met voorbeelden van nieuwe ontwikkeldoelen. Heel af en toe stelt moeder een vraag in het schrift, maar ze belt eigenlijk nooit uit zichzelf. Ze is afwachtend. Ouders durven vragen te stellen, vragen om verduidelijking en om advies over bijv. zindelijkheid. Contact moet vanuit ons komen. Waarschijnlijk willen ze wel, maar het is moeilijk.

- Opvallendheden		hoe je met M. om moet gaan'. Wij zijn professionals. Bij andere ouders meer het idee dat het gelijkwaardig is en dat je aan het samenwerken bent rondom het kind en aan het overleggen. Ik heb het idee dat moeder zich onderdanig opstelt. De andere ouders kunnen ook echt kritisch zijn op bepaalde dingen en vragen stellen, maar ik denk dat moeder het niet durft te zeggen als zij dingen anders ziet.
	3. – A.W.	Het contact is anders dan met andere ouders. Als je niet belt is het contact moeilijk. Andere ouders schrijven vaker in het schriftje of zie je vaker.
	4. – G.I.	Er is eigenlijk niet echt een verschil. Ouders zijn te bereiken als je belt en bij andere gezinnen is dat soms minder. Moeder schrijft misschien nog wel beter dan andere ouders.
	5. – A.J.	Ouders schrijven weinig in het schriftje. In gesprekken merk je een taalbarrière; korte zinnen. Met andere ouders meer diepgang. Het kost voor ouders veel energie om de informatie te verwerken en begrijpen. Moeilijker om lichaamstaal te lezen bij Afrikaans ouders.
	6. – I.J.	Met andere ouders zie je verschil. In deze groep zijn deze ouders een uitschieter. Nu een groep ouders die erg communicatief zijn.
	1. – M.B. – M.N.	Staan open voor Nederlandse tradities. Vader zat er erg bovenop dat M. zindelijk werd. Bij meer allochtone ouders opgevallen dat zindelijkheid belangrijk is.
	2. – M.S.	Moeder wordt gestuurd door de mensen om haar heen (professionals), bijvoorbeeld in de schoolkeuze.
	3. – A.W.	Ouders zien ons als deskundigen en stellen daarom niet echt kritische vragen en geven het niet aan als ze het oneens zijn.
	4. – G.I.	Ervaring leert dat je dingen die ouders moeten regelen, stellig moet brengen. Anders duurt het lang. Bij nieuwe doelen is moeder wel kritisch; wat is goed voor G? Het is moeilijk om samenwerking met moeder te krijgen. School is school en wij regelen thuis. Moeder gaat uit van onze deskundigheid; 'jullie kennen al meer kinderen'.
	5. – A.J.	Ouders vertellen niet veel over thuis, bijv. over of ze werken. Bij de intake wordt dat wel gevraagd, maar wij weten dat niet. Ouders zijn terughoudend. Vader was weken op vakantie vertelde A., dat wordt niet doorgegeven.
	6. – I.J.	Ouders waren niet bij de persoonlijk planbespreking. Ik heb gebeld; ouders vertelden niet te kunnen komen, omdat er bezoek zou komen. Uit beleefdheid / goedheid voor deze persoonlijk zeggen ze niet dat ze al een afspraak hebben. Via de ambulant begeleidster komen we meer over ouders te

- Afrikaanse cultuur	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	weten. Zij komt regelmatig thuis bij het gezin. - Traditionele rolverdeling; moeder zorgt voor de kinderen. Vader voert de gesprekken en werkt. Thuis moet M. mee met de andere kinderen, dingen leren die zij ook doen. Moeder zal eerder met vrienden of familie eventuele problemen bespreken. Er is sprake van traditioneel rollenpatroon. De man regelt zaken, dat past bij hun cultuur. Verder hebben ze een 'komt wel goed – mentaliteit'. Als jonge kinderen achterlopen wordt dat niet als probleem gezien. Het kind groeit er wel overheen. Ieder mens is uniek en heeft eigen kwaliteiten. Moeder wil ons overtuigen dat het wel goed komt met G. Het maakt niet zoveel uit op welke school hij zit. Ook wordt er vergeleken met familieleden. In Afrika gaan kinderen met de stroom mee. Hechte familiebanden. Je kunt het met ouders hebben over geloof en gebruiken. Voor veel ouders is het belangrijk dat kinderen naar school gaan om te leren rekenen, schrijven en lezen. 5 en 7 zijn belangrijke leeftijden in die cultuur. In de Afrikaanse cultuur zit veel verschil, ligt eraan uit welk gebied ze komen hoe ze tegen school en leiding aankijken.
Tevredenheid contact - Tevredenheid verloop	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Op zich is het contact goed. Belangrijk om te blijven bellen en schrijven. Ook contact vanuit de ouders. Contact is heel open. Vader belt ook en komt langs. Het is beginnend contact. Het is niet altijd duidelijk of moeder je begrepen heeft, ze zegt van wel. Contact wat er is, is wel goed. Ervaar het contact als positief; goed en open. Het is moeilijk het contact in stand te houden, maar dat is geen kwade wil van ouders. In hoeverre begrijpen zij de Nederlandse taal? Als je het navraagt zeggen ze van wel. Bij het maken van een afspraak kijkt moeder vooral naar wat voor haar makkelijk is en houdt geen rekening met voor wat handig voor ons is. Ervaar het contact als prettig en positief, ouders zijn open. Wel het idee dat ouders vertrouwen in ons hebben met bijv. schooladvies. De betrokkenheid van ouders is goed. Ik ervaar het contact als lastig. De communicatie verloopt moeizaam. Overleggen over bijv. een handelingsplan is

		moeilijk, ook vakantiebriefjes komen laat terug. Ouders begrijpen de taal onvoldoende.
- Tevredenheid intensiteit	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Best vaak contact. Contact zit wel goed. Regelmatig contact. Zelf in de hand hoe vaak contact je hebt. Via het schriftje dagelijks contact. Regelmatig contact. Moeizaam contact.
- Tevredenheid van ouders	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	- ‘Voor zover ik het hoor zijn ouders tevreden’. Denk dat moeder over het algemeen tevreden is. Dat hangt waarschijnlijk samen met hoe M. in zijn vel zit. Denk dat moeder ons meer vertrouwd dan andere hulpverleners. Ik heb het gevoel dat ouders tevreden zijn, zoals het nu gaat - - -
- Behoeftes ouders	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	- Afspraak = afspraak. Vader wil op de hoogte gehouden worden. Moeder vindt het fijn als je af en toe belt. Dat er persoonlijk gebeld wordt om afspraken te bevestigen en brieven toe te lichten. Kijken naar het belang van G. bij het opstellen van doelen. Willen onze mening weten. ‘Jullie kennen A. beter’. Het is belangrijk dat ze vragen kunnen stellen. ‘Jullie zullen het wel weten’. Wat wij vinden is goed.
- Behoeftes cliëntbegeleider	1. – M.B. – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W.	Zou graag een keer op huisbezoek willen, dat zou goed voor het contact zijn. Belangrijk dat ouders weten dat ze langs mogen komen en dat ze vragen durven te stellen. Zou meer aandacht willen hebben voor het contact met moeder om ook met haar over M. te praten. Zou het fijn vinden om met ouders samen te werken en met hen op één lijn te komen. Niet dat zij denken dat ik alles weet. Ik vind het belangrijk dat ouders weten dat ik samen met hen hun kind wil begeleiden en dat ze weten dat ze open vragen mogen stellen. Een onderling goede afstemming, dat groepsleiding weet hoe de thuissituatie is of is geweest. Persoonlijk kies ik liever

	4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	voor meer verbaal contact via de telefoon of persoonlijk, dan schriftjes schrijven. We mogen niet verwachten dat ouders terug schrijven, soms weet je dat het schriftje niet wordt gelezen. Verbaal is het makkelijker om te communiceren, bij voorkeur telefonisch contact. Dat ouders meer schrijven vanuit de beleving van het kind. Wat hij heeft meegemaakt en niet alleen praktisch dingen. Het is belangrijk om elkaar te leren kennen. Om iets te weten van hun achtergrond en cultuur (omgangsnormen en waarden), maar ook dat zij mij leren kennen. Van beide kanten informatie geven. Basisvoorwaarden van veiligheid vertrouwen waarborgen. Het zou fijn zijn om vanuit ouders ook informatie te krijgen. Wat vinden jullie? Ouders zijn ook kenners van hun kinderen. Een wisselwerking tussen ons en ouders.
Aandachtspunten - Verwachting van ouders	1. – M.B – M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Samenwerken met ouders. Dat ze meedenken en (kritische) vragen stellen over bv. handelingsplannen. Ouders moeten betrokken zijn bij (de ontwikkeling van) hun kind. Het verschilt per ouder wat je kunt verwachten. Dat er ook initiatief vanuit hen komt om te vertellen hoe het gaat en dat zij aangeven waar ze tegenaan lopen of met een advies voor ons komen. Dat ouders met vragen komen; via het schrift, telefonisch of persoonlijk. Af en toe contact is belangrijk. Dat ouders ook zelf bellen als er iets is. Ik vind het belangrijk dat ouders zelf ook betrokken zijn bij de behandeling. Dat ze actief schrijven in het schriftje en bellen als ze vragen hebben of als er iets is. Bijvoorbeeld als ik bel dat G. ziek is, dat ze op een normale manier reageren en de volgende dag zelf bellen dat hij nog steeds ziek is. Een wisselwerking in informatie geven. Contact moet vanuit beide kanten komen, op elkaar afstemmen. Hoe ziet het huis eruit, hoe gaat het thuis? Ouders moeten relevante informatie doorgeven. Dat ouders betrokken zijn bij hun kind en dat ook laten merken, bijv. via het schriftje. Dat ouders willen weten wat we doen en waarom en ook uit zichzelf ideeën aandragen. Schrijven wat ze in het weekend hebben gedaan en reageren op wat wij hebben gedaan. Dat kun je niet altijd verwachten van ouders.
- Verbetermogelijkheden	1. – M.B.	Vaste afspraken maken om elke maand een keer te bellen.

contact	– M.N. 2. – M.S. 3. – A.W. 4. – G.I. 5. – A.J. 6. – I.J.	Contact met moeder opbouwen. Meer gerichte vragen stellen over hoe het thuis gaat en ook naar de voorkeuren van ouders in het contact en hun tevredenheid. Misschien zou ik mij ook meer moeten verdiepen in de cultuur en gewoontes om een ouder beter te kunnen begrijpen. Een belafsprak maken, zodat een ouder daar ook echt tijd voor heeft en kan zorgen voor een rustige omgeving. Duidelijk krijgen welke taal de voorkeur heeft en mij daarop aanpassen. Het persoonlijk plan na de bespreking persoonlijk, mondeling bespreken. Wil niet dat ze iets ondertekenen, wat ze niet helemaal begrijpen. Duidelijkere afspraken maken met ouders en bellen ter bevestiging. Meer kennis hebben over hun cultuur en thuissituatie, zodat ik er rekening mee kan houden. Wisselwerking bereiken.
---------	--	--

Stap 3: selectief coderen (verbanden tussen categorieën)

Er zijn verschillende codes en categorieën die met elkaar samenhangen en mogelijk een causaal verband hebben.

De periode dat iemand cliëntbegeleider is heeft invloed op het contact met de ouders. Als deze periode kort is, is er minder tijd geweest om de ouder(s) te leren kennen. Waarschijnlijk hebben er minder (persoonlijke en telefoon)gesprekken plaatsgevonden. Ook kan het zo zijn dat ouders nog geen gelegenheid hebben gehad om bij een speciale activiteit, zoals een ouderavond of sinterklaasviering, aanwezig te zijn.

Wanneer ouders de plaatsing op het dagcentrum moeilijk kunnen accepteren kan dit een reden zijn dat zij minder open staan voor het contact met de cliëntbegeleider of kindzorg in het algemeen. Een belangrijk punt is de beheersing van de Nederlandse taal. Een ouder die de taal niet goed beheerst kan een drempel ervaren om contact te leggen, bijvoorbeeld uit angst / schaamte zich niet verstaanbaar te kunnen maken. Daarbij komt het verschil tussen spreken en lezen of schrijven van de taal. Als ouders hier moeite mee hebben is communicatie via het communicatieschriftje een moeilijk al dan niet onmogelijk middel. Ook voor de cliëntbegeleider kan de taalbarrière een drempel zijn voor de communicatie met ouders. Er is niet altijd een andere, gemeenschappelijke taal waarin beide partijen met elkaar kunnen communiceren. De verwachtingen die cliëntbegeleiders hebben van ouders beïnvloeden de mate van tevredenheid over het contact met hen.

De gezinssituatie en cultuurgebonden waarden en normen kunnen van invloed zijn op de ervaringen van het contact met moeder of vader; wellicht is een van beide ouders niet in beeld of is het binnen de cultuur niet gebruikelijk om met beiden contact te hebben.

Bijlage IV: Coderen interviews Afrikaanse ouders

De interviews met de zes Afrikaanse gezinnen zijn op verschillende manieren verlopen. Twee interviews zijn telefonisch afgenomen, twee middels een huisbezoek en twee ouders zijn naar het dagcentrum gekomen voor het interview. In de interviews wordt het dagcentrum als school aangeduid, omdat deze term voor alle ouders het meest duidelijk bleek. Vanwege een taalbarrière die bij een aantal ouders merkbaar was, was het niet mogelijk om alle (voorbereide) onderwerpen te bespreken. De verwerking en uitwerking van de zes interviews is hieronder terug te lezen.

Kwalitatieve analyse

De eerste stap in het analyseproces is het open coderen; niet relevante informatie wordt weggestreept en er wordt gekeken naar kernwoorden in de tekst. Aan de kernonderdelen uit de tekst wordt een code / label toegekend. Het resultaat van deze stap is een codeboom. De volgende fase, in navolging van de theorie van H. Boeije, is het axiaal coderen. Codes die met elkaar overeen komen (synoniemen) worden samengevoegd. Vervolgens worden de codes geclusterd in categorieën en eventueel subcategorieën. Indien mogelijk en relevant is de volgende stap selectief coderen; verbanden leggen tussen codes (Boeije, 2007).

Stap 1: open coderen (codeboom)

Gezinssituatie
Gesproken taal thuis
Vooruitgang kind
Herkomstland
Periode in Nederland
Nederlandse les
Schoolsysteem Afrika
Eerste indruk dagcentrum
Waarde school
Opvoeding
Pedagogische relatie
Kindbeeld
Visie opvoeding / opvoedingsdoel
Tevredenheid verloop contact
Tevredenheid intensiteit contact
Cliëntbegeleider
Tevredenheid groep
Verschil Nederlandse gezinnen
Acceptatie plaatsing
Ontwikkelingsstimulering
Informatievoorziening
Afrikaanse cultuur
Telefonisch contact
Persoonlijk contact
Communicatieschriftje
Groepsleiding

Verwachtingen
Beheersing Nederlands moeder
Beheersing Nederlands vader
Initiatief vanuit ouders
Behoeftes ouders
Speciale activiteiten
Voorkeur in contact
Voorkeur taal
Verbetermogelijkheden
(Afrikaanse) feestdagen
Nederlandse samenleving

Stap 2: axiaal coderen (ordening in categorieën)

Algemene informatie

Gezinssituatie

Herkomstland

Periode in Nederland

Opvoeding

Pedagogische relatie

Kindbeeld

Opvoedingsdoel(en)

Ontwikkelingsstimulering

Afrikaanse cultuur

Familieverbanden

Overtuigingen

Feestdagen

Schoolsysteem Afrika

Verschil Nederlandse gezinnen

Nederlandse samenleving

(Nederlandse) taal

Gesproken taal thuis

Beheersing Nederlands moeder

Beheersing Nederlands vader

Nederlandse les

Voorkeur taal

Dagcentrum

Eerste indruk dagcentrum

Acceptatie plaatsing

Vorderingen kind

Belang school

Verloop contact

Telefonisch contact

Communicatieschriftje

Persoonlijk contact

Speciale activiteiten

Initiatief vanuit ouders

Tevredenheid contact

Tevredenheid verloop contact

Tevredenheid intensiteit contact

Informatievoorziening

Contact met cliëntbegeleider

Contact met groepsleiding

Aandachtspunten

Voorkeur in contact

Behoeftes ouders

Verwachting van cliëntbegeleider

Verbetermogelijkheden

Uitwerking interviews

Onderwerp	Interview	Uitwerking
Algemene informatie - Gezinssituatie - Herkomstland - Periode in Nederland	Vader - A.W	Het gezin bestaat uit vader, moeder, A., een zusje van 3 jaar en een broertje van een jaar.
	Moeder - G.I	Het gezin bestaat uit vader, moeder, drie zoons en een dochter
	Ouders - M.B	Moeder woont met M. en zijn jongere broertje van bijna 2 jaar. Vader komt in het weekend.
	Moeder - M.S	Moeder woont met M., een oudere zus van 10 jaar een jonger zusje van 2 jaar. Vader is niet in beeld.
	Moeder -M.N	Vader woont in het weekend bij moeder en hun twee zoons, M. is bijna 4 en een broertje van 1 jaar.
	Vader - A.J en I.J	Vader, moeder, A. is bijna 7 en I. is 3,5 jaar.
	Vader - A.W	Beide ouders komen uit Soedan.
	Moeder - G.I	Ouders komen uit Kenia.
	Ouders - M.B	Sierra Leone.
	Moeder - M.S	Sierra Leone, M. is in Nederland geboren.
	Moeder -M.N	Somalië.
	Vader - A.J en I.J	Sierra Leone.
	Vader - A.W	Vader is 14 jaar in NL en moeder ongeveer 4 jaar.
	Moeder - G.I	Vader sinds 1995 en moeder sinds 2000.
	Ouders - M.B	-
	Moeder - M.S	In 2002 als vluchteling hier gekomen.
	Moeder -M.N	-
	Vader - A.J en I.J	-

Opvoeding - Pedagogische relatie	Vader - A.W	Ouders staan in een driehoeksverhouding t.o.v. hun kinderen. Kinderen staan op de eerste plaats. Ouders zijn verantwoordelijk voor de kinderen en moeten hen beschermen. Toezicht houden op kinderen en hen advies geven.
	Moeder - G.I	Jonge kinderen moeten hun ouders gehoorzamen. Als zoons ongeveer 15 jaar zijn moeten moeder en eventuele zusjes naar hen luisteren.
	Ouders - M.B	Moeder is het meeste bij de kinderen en zorgt voor hen. Vader heeft een meer disciplinerende rol.
	Moeder - M.S	Een moeder is belangrijk voor de kinderen. Ouders helpen de kinderen, maar maken ook regels.
	Moeder - M.N	-
	Vader - A.J en I.J	Kinderen moeten naar de ouders luisteren.
	Vader - A.W	Het is belangrijk een balans te vinden tussen liefde en discipline. Je mag kinderen niet opzadelen met problemen, zij mogen geen zorgen hebben. Er zit een verschil tussen jongens en meisjes.
	Moeder - G.I	Vader is veel van huis en moeder draagt dagelijkse zorg en opvoeding van de kinderen.
	Ouders - M.B	Kinderen praten thuis veel en willen alles weten. Ook maken ze veel ruzie. Opvoeding is moeilijk.
	Moeder - M.S	Verskil in het opvoeden van jongens en meisjes. Meisjes krijgen thuis meer huishoudelijk taken. Jongens hebben meer vrijheid om vrije tijd in te delen. Oudere kinderen krijgen meer regels waar zij zich aan moeten houden. Jonge kinderen worden vrij gelaten. Opvoeding van M. is moeilijk.
- Verloop opvoeding	Moeder - M.N	Er zijn geen problemen met de kinderen.
	Vader - A.J en I.J	Opvoeding is moeilijk, ouders hebben hulp gevraagd. A. is druk en luistert niet altijd goed. Nu gaat het beter. Regels gesteld over computeren en tv kijken. Begeleiding is niet meer nodig, moeder kan het nu zelf verder doen.
- Opvoedingsdoel(en)	Vader - A.W	Het is belangrijk dat kinderen zich aan de regels houden. In Afrika worden kinderen met veel dingen geholpen uit liefde voor de kinderen. Vader vindt juist zelfstandigheid en zelfredzaamheid belangrijk. Jongens moeten studeren; zij moeten later gaan werken. Tegenwoordig worden meisjes ook meer gemotiveerd om te studeren. Als vader ben je

- Ontwikkelingsstimulering	Moeder - G.I	succesvol als je kinderen gaan studeren. Zoons krijgen steeds meer verantwoordelijkheden in het gezin. Het is belangrijk om te bereiken dat zij betrokken zijn bij de familie en ondersteunen waar mogelijk is. Vanaf een jaar of 15 dragen jongens de meeste verantwoordelijkheden al. Moeder geeft aan dat zij ook moet luisteren naar haar oudste zoon, dat is goed voor zijn zelfvertrouwen. Studeren is voornamelijk voor jongens belangrijk. Zij moeten hun familie goed kunnen onderhouden.
	Ouders - M.B	Samen leren spelen met andere kinderen is belangrijk.
	Moeder - M.S	Zelfstandigheid wordt gestimuleerd.
	Moeder -M.N	-
	Vader - A.J en I.J	Zelfstandigheid van de kinderen en het is belangrijk dat de kinderen gaan studeren.
	Vader - A.W	Het is belangrijk om doelen bij te houden en daaraan verder te werken. Thuis zijn er doelen gesteld; 1. leren van de Nederlandse taal en 2.het verbeteren van de concentratie. School heeft deze doelen overgenomen. Het is belangrijk om de ontwikkeling te stimuleren.
	Moeder - G.I	Thuis wordt verder gewerkt aan de thema's. G. vertelt ook over de thema's en moeder hoort dat hij dingen leert. Het is wel belangrijk om de ontwikkeling te stimuleren, maar het komt wel goed. School weet welke doelen belangrijk zijn (professioneel) en moeder wil thuis bij aansluiten.
	Ouders - M.B	Nederlandse taal leren, door dingen in huis te benoemen en van de tv.
Afrikaanse cultuur - Familieverbanden	Moeder - M.S	Thuis werkt moeder niet echt aan doelen. Dat is lastig met de drie kinderen. Moeder leert de kinderen zelfstandig aan- en uitkleden.
	Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Kinderen moeten veel leren, taal is belangrijk. Vader geeft aan thuis te oefenen met kleuren herkennen, tellen en ook de Nederlandse taal.
	Vader - A.W Moeder - G.I	De man is belangrijk in het gezin. Rond de 20 jaar trouwen mensen. Als de kinderen zelf nog geen partner hebben gevonden gaat de familie actief op zoek. Jongens zijn belangrijk voor een gezin en blijven altijd in de buurt van de

- Overtuigingen	Ouders - M.B	familie. Meisjes gaan trouwen en bij hun nieuwe familie wonen. Voorbeelden in de familie zijn belangrijk. Familieleden helpen mee met de opvoeding van de kinderen. De meeste gezinnen hebben minimaal 5 kinderen. In Afrika blijven vrouwen thuis met de kinderen. Familie helpt mee met oppassen. Kinderen blijven logeren, zodat ze gewend zijn als er echt iets aan de hand is. Familie is belangrijk.
	Moeder - M.S	Familie is belangrijk om te helpen.
	Moeder -M.N	Familie is belangrijk en helpt bij moeilijkheden.
	Vader - A.J en I.J	Familieleden helpen elkaar.
	Vader - A.W	Sommigen kinderen hebben misschien een langzame start, maar het komt wel goed. Ze kunnen wel gaan studeren.
	Moeder - G.I	Ieder kind ontwikkelt zich op z'n eigen tempo. In Afrika krijgen de kinderen de vrijheid om met andere kinderen te spelen en van hen te leren. Sommige kinderen zijn langzaam met ontwikkeling, maar het komt wel goed.
	Ouders - M.B	Als kinderen ouder worden, dan tellen ze meer mee binnen de familie.
	Moeder - M.S	Het is belangrijk dat een kind naar school gaat.
	Moeder -M.N	-
	Vader - A.J en I.J	Het komt goed. Op school leren ze straks lezen en schrijven.
- Feestdagen	Vader - A.W	-
	Moeder - G.I	Verjaardagen worden op een zelfde manier gevierd als in Nederland. 1 jaar is belangrijk. Dan is het kind echt een jongen of meisje. Geen andere belangrijke feestdagen.
	Ouders - M.B	Verjaardagen worden groots gevierd. Als M. 4 of 5 wordt wil vader een heel weekend een feest geven. Ouders vragen hoe wij verjaardagen vieren. Er zijn geen speciale leeftijden.
	Moeder - M.S	Moslim feesten, zoals Ramadan en Suikerfeest. Het is niet duidelijk wanneer kinderen mee gaan doen. 1 jaar is een belangrijke leeftijd en wordt groots gevierd. Verjaardagen worden gevierd met dansen en eten.
	Moeder -M.N	Suikerfeest, verder niks speciaals.
	Vader - A.J en I.J	Moslimfeestdagen, zoals Suikerfeest. Verjaardagen

- Schoolstelsel Afrika	Vader - A.W	worden klein gevierd, soms alleen met gezin. Kinderen krijgen wel een cadeau.
	Moeder - G.I	Soedan is een Engelse kolonie geweest en het schoolstelsel is op dat van Engeland gebaseerd.
	Ouders - M.B	Vanaf 6 jaar gaan kinderen naar school. Er zijn geen speciale scholen, kinderen blijven zitten als hun cijfers niet goed genoeg zijn. Er zijn niet genoeg plaatsen op scholen om iedereen te laten studeren.
	Moeder - M.S	-
	Moeder - M.N Vader - A.J en I.J	Engelse schoolstelsel. Er zijn geen speciale scholen. Vanaf 5 jaar gaan kinderen naar school, daarvoor spelen ze voornamelijk. Geen speciaal onderwijs in Afrika. Als kinderen niet mee kunnen komen worden ze thuis gehouden. - -
- Verschil NL-se gezinnen	Vader - A.W	Straffen is anders; NL-se kinderen moeten naar hun kamer, maar in Afrikaanse gezinnen is het meer gebruikelijk om een tik te geven.
	Moeder - G.I	Afrikaanse ouders maken zich niet zo snel zorgen over de ontwikkeling van de kinderen.
	Ouders - M.B	-
	Moeder - M.S	Zusje vangt M. op voor en na schooltijd.
	Moeder - M.N Vader - A.J en I.J	- Opvoeding is hetzelfde.
- Nederlandse samenleving	Vader - A.W	NL-se schoolstelsel is goed, er is schoolverplichting. Iedereen heeft de kans om te gaan studeren. Vader vindt het onbegrijpelijk dat in NL zoveel mensen scheiden. Je moet verantwoordelijk zijn voor je huwelijk en kinderen. In NL is het goed dat er vanaf de geboorte aandacht voor kinderen is. Gegevens worden bijgehouden. Op tijd problemen signaleren zijn en eraan werken voordat het probleem te groot en onoplosbaar wordt.
	Moeder - G.I	Moeder vindt dat er in Nederland erg vroeg problemen worden gesignaleerd, soms te vroeg. Sommige mensen willen niet horen dat hun kind achterloopt of problemen heeft. Dat botst met de cultuur. Kinderen krijgen in Afrika langer de tijd om zich te ontwikkelen, er wordt nog niet van problemen gesproken

	Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Vader geeft aan de Nederlandse feesten leuk te vinden, daar wordt hier veel aandacht aan besteed. - - De scholen zijn goed. Als iets moeilijk is kun je hulp vragen. MEE en school helpen mee.
(Nederlandse) taal - Gesproken taal thuis	Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Thuis wordt de Dinka-taal gesproken, de kinderen praten onderling echter Nederlands. Thuis spreken ouders Swahili onderling en met de oudste zoon. De andere kinderen beheersen die taal niet. Verder voornamelijk Nederlands en af en toe wat Engels. Ouders praten veel Afrikaans, de kinderen spreken deze taal ook. Nederlands wordt wel gestimuleerd. Moeder spreekt een eigen Afrikaanse taal, gemixt met Engels. De kinderen praten wel Nederlands. Somalisch en Nederlands Engels en een beetje Nederlands
- Beheersing NL moeder	Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Moeder spreekt minder goed Nederlands. Goed. Moeder vindt het belangrijk om de Nederlandse taal te leren, maar het is nog moeilijk voor haar. Moeder vindt de Nederlandse taal moeilijk. Kan zich niet goed verstaanbaar maken. Kan wel NL begrijpen en spreken.
- Beheersing NL vader	Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Goed. Vader spreekt minder goed Nederlands en kan ook niet schrijven. Vader doet de meeste tijd het woord. Spreekt redelijk goed Nederlands. - Vader beheerst het Nederlands beter. Soms is het moeilijk, maar het lukt wel.
- Nederlandse les	Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S	Moeder zit op Nederlandse les en kijkt rond voor een opleiding. Moeder volgt Nederlandse les en doet ook een opleiding tot bejaardenverzorgster. Moeder zit op Nederlandse les -

- Voorkeur taal	Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Moeder zit op Nederlandse les. Vader volgt geen les meer.
	Vader - A.W	Nederlands is goed.
	Moeder - G.I	Wij zijn flexibel in taal en dat waardeert moeder.
	Ouders - M.B Moeder - M.S	Nederlands gaat goed, Engels is ook mogelijk. Nederlands
	Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Engels lukt beter dan Nederlands. Voor schriftelijke informatie maakt het niet uit. Er is geen andere gemeenschappelijke taal dan NL Nederlands en Engels als ouders het niet begrijpen.
Dagcentrum		
- (Eerste) indruk	Vader - A.W	Vader hoort anderen zeggen dat het een 'gehandicaptenschool' is, maar hij vindt van niet.
	Moeder - G.I	'Het is goed voor m.n. kinderen van buitenlandse afkomst om in kleine groepen de taal te leren'.
	Ouders - M.B	Moeder is dankbaar voor de aandacht die aan de G. wordt besteed. Het is fijn dat er kleine klassen zijn.
	Moeder - M.S	Positieve indruk, ouders zijn tevreden.
	Moeder -M.N	In het begin vond moeder het raar dat M. bij ons geplaatst werd. Ze kende het soort opvang niet.
	Vader - A.J en I.J	-
- Acceptatie plaatsing		Veel hulp voor de kinderen, dat is goed. Leuk dat de kinderen tekeningen mee naar huis nemen.
	Vader - A.W	Goed dat A. op deze school zit. Kleine klas met veel begeleiding is positief. Hij kan de taal leren en daarna achterstand inhalen. Later kan A. studeren.
	Moeder - G.I	Eerst moeilijk om het dagcentrum te accepteren, nu gezien dat doelen worden behaald. George gaat graag naar school. Moeder is zeer tevreden.
	Ouders - M.B	De groep is nu goed. M. vindt het leuk. Ouders willen weten naar welke groep M. straks gaat.
	Moeder - M.S	Moeder is tevreden, maar vindt het fijn dat M. na de vakantie naar school gaat.
	Moeder -M.N	M. zit in een goede groep. De groep is leuk.
	Vader - A.J en I.J	Goed dat de kinderen bij ons zitten. Vader is blij dat A. na de vakantie naar een 'echte' school gaat.
- Vorderingen kind	Vader - A.W	A. praat meer sinds hij op school zit. Hij heeft een snelle ontwikkeling doorgemaakt.
	Moeder - G.I	Moeder ziet dat G. zich heeft ontwikkeld

- Belang school	Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	M. praat veel meer. - - A. zat eerst op een andere school en ging niet vooruit. Nu ziet vader veel vooruitgang. De kinderen leren veel dingen, maar niet schrijven. School is belangrijk. Het is belangrijk om goede cijfers te halen. Mensen die hebben gestudeerd hebben een hoger aanzien dan mensen die dat niet hebben gedaan en hebben een voorbeeldfunctie. Kinderen zijn de toekomst, studeren is belangrijk. Vooral voor jongens is het belangrijk dat zij gaan studeren. Leren is goed. Moeder mocht eerst zelf niet gaan studeren, maar heeft door gezet. Een goede school is belangrijk, dan kan M. het meeste leren. Moeder heeft zelf geen onderwijs gevolgd en wil dat haar kinderen deze kans wel krijgen. - Belangrijk dat kinderen naar school gaan en leren voor later.
Verloop contact - Telefonisch contact - Communicatieschriftje	Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J Vader - A.W Moeder - G.I	Cliëntbegeleider belt regelmatig. Telefonisch contact als er echt iets belangrijks is Het is niet nodig om standaard te bellen, alleen als er iets belangrijk is. Als er niks is, is een keer in bijv. 3 maanden prima. Moeder zou het fijn vinden als brieven telefonisch worden toegelicht. In plaats van het schriftje wat vaker bellen om te vertellen wat M. doet. Voor moeder is het moeilijk te begrijpen. Soms belt vader zelf. School belt ook, maar vader kan niet altijd opnemen op het werk. Moeder belt ook met vragen en neemt thuis vaak op. Soms schrijft vader in het schriftje. Communiceren via het schriftje is een prettige manier. Moeder schrijft vrijwel dagelijks in het schriftje terug, behalve als er niets bijzonder is gebeurd. Ze geeft aan dat het voor haar duidelijk is wat zij in het boekje moet schrijven; vanaf het moment dat G. thuis komt tot de volgende ochtend opschrijven hoe het met hem is gegaan.

- Persoonlijk contact	Ouders - M.B	Schriftje is een goede manier om contact te onderhouden. Voldoende informatie over wat M. doet en hoe het gaat. Vader schrijft ook terug.
	Moeder - M.S	Communicatieschriftje is geen geschikt middel. Moeder heeft nooit op school gezeten en kan niet goed lezen, ook schrijven in een andere taal is geen optie. Schriftje zou weg gelaten kunnen worden. Vriendin van moeder leest soms het schriftje, maar is verhuisd en woont niet zo dichtbij meer
	Moeder -M.N	Vader leest het schriftje.
	Vader - A.J en I.J	Schriftje gaat goed. Ouders lezen het en weten wat de kinderen doen. Terug schrijven is moeilijk. Belangrijke informatie is beter om telefonisch te vertellen.
	Vader - A.W	Ontwikkelingsonderzoek bespreken is belangrijk.
	Moeder - G.I	Moeder waardeert het erg dat de orthopedagoog en mensen uit de groep tijd nemen om onderzoeken en plannen uit te leggen.
- Speciale activiteiten	Ouders - M.B	Af en toe een gesprek is belangrijk.
	Moeder - M.S	Persoonlijke gesprekken zijn belangrijk als er belangrijke dingen besproken moeten worden, zoals uitslagen van onderzoek. Dat is nu goed.
	Moeder -M.N	Persoonlijk contact heeft moeders voorkeur.
	Vader - A.J en I.J	Vader wil wel komen naar gesprekken, maar is moeilijk met werk. Persoonlijk is makkelijk praten. Begeleider is thuis geweest, dat vond vader goed.
	Vader - A.W	Vader vindt het goed dat er vieringen en ouderavonden worden georganiseerd. Vader is hierin geïnteresseerd en wil ervan leren. Het is moeilijk om iets met het werk of thuis iets te regelen om er naar toe te kunnen
	Moeder - G.I	Op het dagcentrum wordt voldoende voor ouders georganiseerd, dat vindt moeder leuk. Ze kan er vanwege werk, school en het opvangen van de kinderen niet altijd bij aanwezig zijn. Toch zou ze dit wel graag willen
	Ouders - M.B	Dat vinden ouders erg leuk, willen graag aanwezig zijn.
	Moeder - M.S	Moeder kan er niet bij aanwezig zijn, door werk en de kinderen.
	Moeder -M.N	-
	Vader - A.J en I.J	Dat doet de school goed. Goed dat er veel dingen

- Initiatief vanuit ouders	Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	worden georganiseerd. Leuk dat kinderen worden geschminkt of speciale kleren aan krijgen. Als er iets is belt vader op, soms komt hij langs. Moeder vindt het belangrijk om informatie uit te wisselen. Ze schrijft vrijwel dagelijks in het schriftje en geeft aan te bellen als ze een vraag heeft. Vader geeft aan zelf ook te bellen als hij vragen heeft of iets kwijt wil en schrijft in het schriftje. Moeder weet dat ze altijd mag bellen, maar vindt dit moeilijk Voor moeder is de taal een probleem. Ouders bellen met vragen als iets onduidelijk is.
Tevredenheid contact - Tevredenheid verloop - Tevredenheid intensiteit - Informatievoorziening	Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J Vader - A.W Moeder - G.I Ouders - M.B Moeder - M.S Moeder -M.N Vader - A.J en I.J	Het contact met school wordt als goed ervaren. Moeder is heel tevreden. 'Als het kon zou ik jullie een groot cadeau geven'. Ouders zijn tevreden zoals het nu gaat. Moeder is tevreden. Moeder ervaart het contact als goed. Met beide groepen is goed contact. Voldoende contact en overleg. Er is voldoende contact, vooral door het schriftje. Er is regelmatig contact. Goed. - Het is goed als belangrijke informatie wordt verteld Vader is van mening dat hij voldoende informatie van school krijgt. Hij heeft het weekprogramma gekregen, belangrijk om te weten wat A. doet. Brieven sturen vindt moeder goed. Goed op de hoogte van wat George op school doet. Brieven in het Engels zou voor sommige ouders goed zijn. Ouders weten hoe het gaat en wat M. doet. Genoeg informatie. Moeder weet wat M. op school doet en met welke doelen hij bezig is School geeft veel informatie. Veel informatie, dat is duidelijk. Planning gekregen voor het jaar.

- Met cliëntbegeleider	Vader - A.W	Vader waardeert het erg dat de cliëntbegeleider belt, ook om brieven toe te lichten.
	Moeder - G.I	Moeder is verbaasd dat er naar het contact met de cliëntbegeleider wordt gevraagd. Ze geeft aan niet te weten dat G. en ouders een persoonlijk begeleider hebben. Voor haar gevoel heeft ze met alle mensen uit de groep kennis gemaakt en contact. Bij het laatste gesprek over het ontwikkelingsonderzoek dacht moeder dat het toevallig was dat net die persoon aanwezig was. Dat is de enige keer dat moeder de 'cliëntbegeleider' heeft gezien.
	Ouders - M.B	Het contact met Marieke is goed.
	Moeder - M.S	Moeder weet de naam van de cliëntbegeleider niet, maar weet wel dat zij plannen en doelen voor M. maakt. Het contact is goed.
	Moeder -M.N	-
	Vader - A.J en I.J	Vader kent de begeleider van A., maar van I. weet hij niet zeker wie het is.
- Met groepsleiding	Vader - A.W	De groepsleiding vindt hij erg open. Hij is altijd welkom om langs te komen.
	Moeder - G.I	Moeder vindt de groepsleiding erg leuk en geeft aan met hen allemaal contact te hebben.
	Ouders - M.B	-
	Moeder - M.S	-
	Moeder -M.N	-
	Vader - A.J en I.J	I. zit in de groep waar A. heeft gezeten, die groep kent vader goed.
Aandachtspunten		
- Voorkeur in contact	Vader - A.W	Schriftje, bellen en af en toe een gesprek.
	Moeder - G.I	Vooraf het schriftje, bellen of een gesprek als er echt iets belangrijks te bespreken is.
	Ouders - M.B	Het schriftje is een goede manier. Af en toe bellen of afspreken, als het nodig is.
	Moeder - M.S	Vaker bellen, in plaats van het schriftje.
	Moeder -M.N	Moeder geeft persoonlijk contact als voorkeur aan
	Vader - A.J en I.J	Schriftje om te weten wat de kinderen hebben gedaan. Bellen om informatie te geven.
- Behoeftes ouders	Vader - A.W	Samenwerken met school. Het is belangrijk om samen een goede school te zoeken voor A.
	Moeder - G.I	Voor moeder is het belangrijk om rustig te praten,

- Verwachting van cliëntbegeleider	Ouders - M.B	omdat het anders moeilijk is de Nederlandse taal te begrijpen. Het is belangrijk om op de hoogte te zijn van wat G. op school doet en meemaakt.
	Moeder - M.S	Vader vraagt om M. wel samen speelt met andere kinderen en wil weten in welke groep hij volgend jaar komt. Hierover wil hij informatie.
	Moeder -M.N	Brieven zijn moeilijk voor moeder, bellen om deze toe te lichten.
	Vader - A.J en I.J	-
	Vader - A.W	Informatie krijgen. Persoonlijk contact is fijn.
	Moeder - G.I	Samen overleggen over hoe het gaat.
		In contact met school vindt moeder het belangrijk dat er wisselwerking en samenwerking is.
		Informatie aan elkaar overdragen is belangrijk.
		Belangrijke informatie doorgeven.
		-
- Verbetermogelijkheden	Ouders - M.B	Informatie geven aan ouders.
	Moeder - M.S	Informatie geven en zorgen dat de kinderen veel leren.
	Moeder -M.N	
	Vader - A.J en I.J	
	Vader - A.W	Contact met andere ouders stimuleren.
	Moeder - G.I	Het is belangrijke om er rekening mee te houden dat Afrikaans ouders niet gewend om te horen dat een kind achterloopt of problemen heeft als een kind nog klein is. Acceptatie speelt ook mee, maar mensen kennen speciale scholen niet. Ze begrijpen het wel, maar staan er niet altijd open voor omdat er in hun ogen niks aan de hand is. Dan zeggen ouders wel ja uit beleefdheid, maar zijn het er eigenlijk niet mee eens. Het is geen slechte wil.
	Ouders - M.B	Ouders stellen 'praktische' vragen over het busvervoer en een kledingstuk dat M. mee naar huis heeft gekregen wat niet van hem is.
	Moeder - M.S	Vaker bellen en het schriftje weglaten. Het busvervoer als de vaste buschauffeur met vakantie is loopt niet goed.
	Moeder -M.N	-
	Vader - A.J en I.J	Contact met school gaat goed, geen problemen.

Stap 3: selectief coderen (verbanden tussen categorieën)

Er zijn meerdere mogelijke verbanden tussen de verschillende categorieën aan te geven. Het land waar de ouders vandaan komen (herkomstland) is uiteraard bepalend voor de taal die ouders spreken. Ook een gemeenschappelijke taal, buiten het Nederlands, is hiervan afhankelijk. Een aantal landen zijn een Engelse kolonie geweest en deze ouders beheersen daarom de Engelse taal.

De beheersing van het Nederlands is afhankelijk van de periode dat ouders in Nederland zijn en of zij Nederlandse les volgen. Wanneer ouders het Nederlands (beter) beheersen kunnen zij dit thuis makkelijker inzetten om te communiceren met hun kinderen. Ook het initiatief vanuit ouders om contact te zoeken met kindzorg hangt af van de beheersing van de Nederlandse taal. Een taalbarrière zorgt voor een drempel om contact te zoeken. De communicatie middels het communicatieschriftje is moeilijk voor ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersen. Niet voor iedereen is het schriftje een geschikt middel.

De acceptatie van de school hangt samen met de vorderingen van het kind en of het kind graag naar school gaat. Als een ouder vooruitgang ziet in de ontwikkeling van het kind draagt dit bij aan een positieve indruk van de school. De eerste indruk van de school kan samenhangen met het schoolsysteem uit Afrika dat ouders kennen. Ouders zijn niet gewend aan het Nederlandse schoolsysteem en het begrip Orthopedagogisch Dagcentrum is daarom nieuw voor hen.

Het verloop van de opvoeding verschilt en is afhankelijk van het aantal kinderen en of ouders samen opvoeden. Bij de meeste gezinnen komt de opvoeding voor het grootste deel op de moeder neer. De manier waarop de opvoeding wordt vormgegeven is voor een groot deel afhankelijk van overtuigingen van ouders en hun culturele achtergrond. Dingen die ouders hebben meegekregen in hun eigen opvoeding worden weer overgedragen op hun kinderen.

De verbetermogelijkheden die ouders aangeven hangen af van de mate waarin de behoeftes van de ouders worden vervuld en de mate waarin aan hun verwachtingen van de cliëntbegeleider wordt voldaan.

Bijlage V: Evaluatie

Er wordt geëvalueerd hoe het onderzoek is verlopen met behulp van een sterkte-zwakte analyse. Deze analyse is onderverdeeld in zes onderdelen, zoals de kwaliteit van het onderzoek, bruikbaarheid in de praktijk en de vorm van het eindproduct. Ook wordt de persoonlijke competentieontwikkeling beschreven.

Sterkte-zwakte analyse

Pedagogische meerwaarde van het onderzoeksproject

Sterk: de centrale vraagstelling van dit onderzoek is geformuleerd vanuit de pedagogische kwestie, namelijk dat het contact met allochtone ouders over het algemeen moeizamer verloopt dan met andere ouders. Het valt op dat het contact met ouders met een Afrikaanse achtergrond het meest gering is. Ook is er weinig zicht op de culturele achtergrond van deze gezinnen. Kindzorg wil de communicatie met deze groep ouders verbeteren door het contact te intensiveren. Onderling contact vormt namelijk de basis tot (pedagogische) afstemming op elkaar met betrekking tot de begeleiding van het kind. Het is belangrijk met ouders een samenwerkingsverband aan te gaan en op die manier gezamenlijk te streven naar verdere ontwikkeling van het kind. School speelt als tweede opvoedingsmilieu een grote rol in het leven van kinderen.

Er is onderzocht hoe cliëntbegeleiders en ouders het contact ervaren, welke behoeftes en verwachtingen zij hebben en welke verbetermogelijkheden er zijn. In de uiteindelijke aanbevelingen wordt beschreven wat kan bijdragen aan het verbeteren van de communicatie met ouders met een Afrikaanse achtergrond. Niet alleen voor deze groep ouders, maar ook in de toekomst. Meer kennis van de Afrikaanse cultuur draagt bij aan het begrip voor deze groep ouders en kan ervoor zorgen dat de communicatie soepeler verloopt. Dit profileringsproject draagt bij aan de professionalisering van de cliëntbegeleiders en andere werknemers binnen Kindzorg in het contact met ouders.

Zwak: -

Kwaliteit onderzoek

Sterk: de pedagogische kwestie, als basis voor het onderzoek, is onderbouwd met verschillende bronnen. De bronnen die in het onderzoek zijn gebruikt zijn betrouwbaar en recent.

Literatuuronderzoek is gedaan vanuit verschillende theoretische perspectieven en het maatschappelijk perspectief. Een opvallend aspect was dat de theorie uit het literatuuronderzoek met betrekking tot de Afrikaanse cultuur en de antwoorden van de respondenten in de interviews sterk met elkaar overeen komen. Alle cliëntbegeleiders hebben hun medewerking verleend aan de interviews en ook de ouders wilden graag meewerken. Het onderzoek is valide, er is gemeten wat beoogd was te meten (*Baarde en De Goede, 2001*). Door de interviews met ouders is er meer duidelijkheid gekomen over de mate van tevredenheid, voorkeuren in communicatie en over de Afrikaanse cultuur. De mate waarin deze onderwerpen aan bod zijn gekomen, verschilt echter wel per interview. Alle onderzoeksstappen zijn doorlopen in navolging van de literatuur van met name F. Migchelbrink (2007) en zijn verantwoord.

Zwak: de interviews met de Afrikaanse ouders zijn verschillend verlopen. Twee interviews hebben door onvoorziene omstandigheden telefonisch moeten plaatsvinden. De betrouwbaarheid was voornamelijk door de taalbarrière minder.

Bruikbaarheid in de praktijk

Sterk: het onderwerp voor dit profileringsproject is tot stand gekomen in overleg met Kindzorg. Het contact met ouders met een Afrikaanse achtergrond is het meest gering en ook is er weinig kennis over deze cultuur. Door zowel het literatuur- en praktijkonderzoek zijn er specifieke kenmerken naar voren gekomen over deze groep ouders. Het is belangrijk hier rekening mee te houden om een prettige samenwerkingsrelatie aan te kunnen gaan. De verwachtingen die cliëntbegeleiders en ouders van elkaar hebben zijn duidelijk geworden en ook hun behoeftes. Er is gevraagd naar eventuele verbetermogelijkheden, welke zijn verwerkt in de aanbevelingen.

Naar aanleiding van het onderzoek worden in het beleid van de organisatie nieuwe richtlijnen opgesteld over het doen van een huisbezoek. Huisbezoeken zijn op dit moment niet standaard, maar de ervaring door het praktijkonderzoek is dat het bij deze groep ouders zeker een meerwaarde heeft. In de intakegesprekken zal worden gevraagd naar voorkeuren van ouders in de communicatie en hun mogelijkheden en beperkingen worden in beeld gebracht. Ook is het belangrijk te vragen naar andere gemeenschappelijke talen dan Nederlands en geloofsovertuiging. Hier zal meer aandacht aan worden besteed. De overige aanbevelingen zijn praktisch en concreet, bijvoorbeeld het voeren van een kennismakingsgesprek, bellen over brieven en ouders informeren over het doel van een gesprek.

Zwak: -

Vorm van het onderzoeksproject

Sterk: het verslag heeft een overeenkomstige opmaak en is zakelijk geschreven. De indeling is duidelijk gemaakt met behulp van hoofdstukken, welke verder zijn onderverdeeld in verschillende paragrafen.

Zwak: de hoofdstukken en paragrafen hadden genummerd kunnen worden voor extra overzicht.

Houding en vaardigheden

Sterk: gedurende het hele onderzoeksproces is er afstemming geweest met Kindzorg. Er heeft overleg plaatsgevonden en er zijn afspraken gemaakt met de cliëntbegeleiders. Naar ouders toe was er sprake van een open houding. Ouders zijn vrijgelaten in de keuze waar zij het interview wilden laten plaatsvinden en hebben de kans gekregen om hun verhaal te doen en mate van tevredenheid aan te geven. Voorafgaand aan het onderzoek is aangegeven dat ouders niet alle vragen hoefden te beantwoorden. Hun keuzes hierin zijn gerespecteerd. De gegevens zijn anoniem verwerkt. De onderzoeksvaardigheden van de onderzoekster zijn verbeterd. Vaardigheden op het gebied van interviewen zijn veelvuldig aan bod gekomen. Aan het begin van het onderzoeksproces is een planning geschreven die houvast heeft geboden. De planning blijkt realistisch te zijn.

Ook met de peercoach zijn onderlinge afspraken gemaakt. Aan het geven van feedback aan de peercoach is veel aandacht besteed om dit zo zorgvuldig mogelijk te doen.

Lange en korte-termijn effecten

Sterk: Op korte termijn zullen de effecten van dit onderzoek merkbaar zijn in het gedrag van de cliëntbegeleiders die zijn geïnterviewd. Zij hebben aangegeven hun voordeel te zullen doen met de resultaten. Een aantal ouders wist bijvoorbeeld niet precies wie hun cliëntbegeleider is en wat de rol van deze persoon is. Verder hebben ouders een aantal persoonlijke voorkeuren aangegeven in de communicatie, waar de cliëntbegeleiders op in kunnen spelen.

Op de iets langere termijn zal, zoals eerder beschreven, het beleid rondom het doen van huisbezoeken worden gewijzigd. Ook in de intakegesprekken zal, als gevolg van dit interview, meer aandacht worden besteed aan voorkeuren in communicatie van ouders en de culturele achtergrond. De Afrikaanse bevolking zal de komende jaren blijven groeien, dus ook in de toekomst blijven de resultaten van dit profileringsproject bruikbaar. Informatie over de cultuur blijft relevant en ook de (algemene) aanbevelingen over het contact met ouders.

Zwak: ouders die op dit moment betrokken zijn bij Kindzorg zijn geïnterviewd. Hun persoonlijke voorkeuren zijn naar voren gekomen. Het is belangrijk om ook in de toekomst naar de tevredenheid en behoeftes in de communicatie van ouders te blijven vragen.

Terugkoppeling

Sterk: de terugkoppeling aan Kindzorg heeft op dinsdag 18 mei plaatsgevonden. Er waren verschillende cliëntbegeleiders aanwezig, de coördinator en andere stagiaires. In totaal hebben 11 personen de overdracht bijgewoond. Er is geen gebruik te maken van hulpmiddelen tijdens de presentatie. Het was de bedoeling een groepsgebrek op gang te brengen, waarbij de resultaten van het onderzoek en aanbevelingen naar voren werden gebracht. De aanwezigen herkenden dingen die werden verteld en kwamen zelf ook met voorbeelden. Het gehele profileringsproject wordt gemaild, zodat mensen zelf meer kunnen lezen over het onderwerp. Na afloop waren de reacties positief. De beoordeling van de overdracht is terug te vinden in bijlage VI.

Zwak: -

Competentieontwikkeling

Het maken van dit profileringsproject draagt bij aan mijn persoonlijke ontwikkeling als HBO-pedagoog. In de inleiding is beschreven dat de Afrikaanse populatie in Nederland de komende jaren zal groeien. Ook ouders en kinderen met een Afrikaanse achtergrond maken deel uit van de beroepspraktijk van een pedagoog. Het is belangrijk om kennis te hebben van deze cultuur om ouders te begrijpen en passende begeleiding te kunnen bieden. Het gaat dan onder andere om kennis over familiestructuren, opvoedingsdoelen en pedagogische visie.

De pedagogische kwestie draait om de pedagogische afstemming tussen twee opvoedingsmilieus; het gezin en school. Het is belangrijk een balans te zoeken in de verwachtingen en behoeftes van beide partijen en rekening te houden met de onderlinge verschillen. Communicatie met ouders is een belangrijke vaardigheid die een pedagoog moet beheersen. Om de pedagogische kwestie te onderzoeken was het bekwamen in het uitvoeren van een onderzoek noodzakelijk.

(Mede)opvoeders worden geadviseerd in de vorm van aanbevelingen. De aanbevelingen dragen bij aan beleidsvorming rondom de omgang met Afrikaanse ouders. Door dit onderzoek zijn specifieke voorkeuren, mogelijkheden en eventuele beperkingen van deze doelgroep naar voren gekomen. Het belang van het kind is het uitgangspunt. Afstemming tussen school en ouders heeft een positief effect op de schoolloopbaan van een kind. Het ontwikkelingsproces krijgt meer continuïteit wanneer beide opvoedingsmilieus op elkaar zijn afgestemd.

Competentiegebied 1: ontwikkeling van het kind stimuleren

Dit profileringsproject gaat niet uit van een directe hulpvraag vanuit het kind, maar draagt wel bij aan de verdere ontwikkeling. De doelstelling draait om het verbeteren van de communicatie tussen Kindzorg en ouders met een Afrikaanse achtergrond wat bijdraagt aan de pedagogische afstemming op elkaar. Het is in het belang van het kind dat het onderlinge contact verbetert. Zowel thuis als op school wordt gewerkt aan de ontwikkeling van het kind. Door communicatie over het kind kunnen ouders en de begeleiders vanuit Kindzorg met elkaar op één lijn komen met betrekking tot de begeleiding van het kind. Voor het kind geeft dit duidelijkheid en continuïteit.

Ook het aangaan en onderhouden van een onderzoeksrelatie valt onder dit competentiegebied. Het onderzoek is zelfstandig uitgevoerd en er zijn initiatieven genomen in het contact met cliëntbegeleiders en ouders om met hen een dergelijke relatie aan te gaan. De onderzoeksrelatie met de cliëntbegeleiders (mede-opvoeders) was het meest intensief. Het begon met vertellen over het onderwerp, medewerking vragen voor interviews, interviewen, op de hoogte houden van gemaakte afspraken met ouders, terugkoppeling van belangrijke gegevens uit de interviews en een overdracht van het gehele profileringsproject. De aanbevelingen zijn erop gericht de cliëntbegeleiders handvatten te bieden voor het contact met de ouders. De evaluatie aan de betrokkenen binnen Kindzorg heeft plaatsgevonden middels een mondelinge overdracht en schriftelijk middels het onderzoeksverslag.

Gedurende het onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Het literatuuronderzoek met daarin tevens dossieronderzoek en de visie van Lunet Zorg en het praktijkonderzoek met daarin halfgestructureerde interviews. Er zijn diverse complexe gegevens verzameld over de Afrikaanse cultuur, specifiek over opvoedingsdoelen en pedagogische relatie.

Competentiegebied 2: (mede-)opvoeders ondersteunen bij opvoeding

Mede-(opvoeders), in deze context medewerkers van Kindzorg, hebben aanbevelingen gekregen die zij in de praktijk kunnen toepassen. Aanbevelingen die bijdragen aan het professioneel handelen naar ouders toe. Niet alle contacten verlopen op dezelfde manier en soms moeten verwachtingen van ouders worden bijgesteld. Het is belangrijk om rekening te houden met individuele mogelijkheden en beperkingen. Dit profileringsproject draagt bij aan de (gewenste) samenwerkingsrelatie tussen Kindzorg en ouders met een Afrikaanse achtergrond. In het verslag zijn verbanden gelegd tussen theorie en praktijk. Het dossier- en literatuuronderzoek vormden de basis voor het praktijkonderzoek en in de conclusie en aanbevelingen komen alle inzichten samen. Het gaat om informatie die bijdraagt aan het verbeteren van oudercontacten. Er zijn nieuwe kansen naar voren gekomen om deze contacten te verbeteren. De aanbevelingen zijn gebaseerd op eigen, actueel onderzoek. Middels een mondelinge overdracht van de belangrijkste informatie uit het gehele onderzoek zijn de betrokkenen binnen Kindzorg op de hoogte gesteld. Deze overdracht is geëvalueerd met mijn stagebegeleidster en met een aantal anderen die aanwezig waren bij de overdracht.

Competentiegebied 3: (mede-)opvoeders ondersteunen bij specifieke opvoeding

Er is op systematische wijze relevante informatie verzameld om de centrale vraagstelling en bijbehorende deelvragen te kunnen beantwoorden. De gegevens vanuit de interviews zijn geanalyseerd aan de hand van de coderingsmethode van H. Boeije (2007).

Er is voor gekozen om zowel de cliëntbegeleiders als de Afrikaanse ouders te interviewen om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de huidige situatie en de gewenste situatie. De aanbevelingen dragen bij het creëren van de gewenste situatie van de communicatie met ouders. Deze aanbevelingen passen binnen het kader dat middels de visie van Lunet Zorg is geconstrueerd. Middels de sterkte-zwakte analyse is gereflecteerd op het onderzoeksproces. Alle stappen om te komen tot dit eindproduct zijn verantwoord.

Competentiegebied 4: voorwaarden scheppen voor opvoeding

Het onderwerp voor dit profileringsproject is tot stand gekomen in overleg met Kindzorg (vraaggericht) en vanuit eigen interesses van de onderzoekster (proactief). 'Een en ander is gericht op het optimaliseren van de afstemming van het pedagogisch handelen, op de behoeften van de doelgroep en op vragen en ontwikkelingen vanuit de samenleving.' De ontwikkeling die vanuit de samenleving is terug te zien is de stijging van de Afrikaanse bevolking in Nederland. Er is onderzocht hoe de communicatie tussen Afrikaanse ouders en Kindzorg op dit moment verloopt (bestaand pedagogisch handelen) en er is gekeken naar verbetermogelijkheden. De behoeftes en verwachtingen van de ouders met een Afrikaanse achtergrond, doelgroep van dit onderzoek, en de cliëntbegeleiders vormen het uitgangspunt van de aanbevelingen. Uiteindelijk is het belangrijk dat de pedagogische afstemming tussen Kindzorg en deze groep ouders verbetert. De aanbevelingen leveren een bijdrage aan het pedagogisch beleid. De mondelinge en schriftelijke overdracht aan alle medewerkers van Kindzorg zorgt voor betrokkenheid bij de vernieuwingen. Dit draagt bij aan de afstemming van pedagogisch beleid en het pedagogisch handelen met betrekking tot cliënten.

Competentiegebied 5: generieke competenties

Het maken van dit profileringsproject heeft een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van Kindzorg. De betrokken medewerkers kunnen verder met de resultaten en de aanbevelingen ten behoeve van het (pedagogisch) beleid. Het onderwerp is sluit aan bij een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling, namelijk het ontstaan van een multiculturele samenleving waarbinnen de groep mensen met een Afrikaanse achtergrond steeds groter wordt. De sterkte-zwakte analyse die is beschreven geeft een reflectie weer van sterke kanten en aandachtspunten.

'De startbekwaam pedagoog onderzoekt zelfstandig en systematisch zijn werk en betreft daarbij de feedback van collega's en begeleiders'. Het gehele onderzoek is zelfstandig uitgevoerd. De feedback vanuit de stage-instelling en vanuit school heeft bijgedragen aan het verbeteren van het eindresultaat.

Bijlage VI: Beoordeling overdracht

Studentenhandleiding VT ABV
Blad 1

Startbekwaamheidsfase 2009-2010

Profileringsproject

Feedbackonderdelen overdracht/ mondelinge terugkoppeling profileringsproject (stap 5)	Feedback
Naam student: <u>Moniek de Klein</u> Naam feedbackgever: <u>Mauke Geboers</u> Praktijkinstelling: <u>ABC de Vuurloren</u> Datum: <u>18-5-2010</u> Handtekening feedbackgever: <u>Mauke Geboers</u>	
Het stemgebruik van de student is passend: volume, articulatie, tempo, intonatie.	+ (duidelijk, rustig)
Houding en non-verbaal gedrag van de student dragen bij aan de kwaliteit van de presentatie.	+
De student heeft een goede interactie met het publiek.	+ (iedereen aankijken, veel ruimte voor interactie)
De presentatie is voldoende afwisselend en de gebruikte vormen/media zijn passend.	+ (heel fijn om zo met z'n allen aan een tafel te zitten & goede keuze)
De student heeft helderheid over de behoefte van het publiek en het doel van de presentatie.	+
De student maakt de praktijkrelevantie van de onderzoeksvraag/kwestie duidelijk.	+
De inhoud is doelgericht geselecteerd, functioneel opgebouwd (inleiding, kern, slot) en goed te volgen.	+ (kort en krachtig, waardoor ook ruimte voor interactie)
De student geeft een realistisch beeld van de praktijksituatie.	+ (duidelijk en herkenbaar)
De inhoud is informatief en goed onderbouwd: gebaseerd op kennis/inzichten uit stage en studie.	+
De inhoud is profilerend: de student geeft blijk van persoonlijke pedagogische visie en deskundigheid.	+
De student heeft nagedacht over de praktijkrelevantie van de aanbevelingen en/of het product.	+ (aanbevelingen waar we zeker wat aan hebben en iets mee kunnen)
De student staat ruim boven de stof gedurende de overdracht	+
De student gaat creatief met vragen om en verantwoordt het onderzoeksproject overtuigend.	+
Andere?	Goed dat je ondanks de onderbrekingen (?) telkens de draad weer oppakte en ook met humor de presentatie (en de sfeer) in goede banen leidde
Eindoordeel in cijfer	8,5